

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tina Hribar

ALTERNATIVA(E) V IZOBRAŽEVANJU - EDUCARE

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tina Hribar

Mentorica: doc. dr. Alojzija Židan

ALTERNATIVA(E) V IZOBRAŽEVANJU - EDUCARE

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

Zahvala

Iskrena hvala mentorici doc. dr. Alojziji Židan za vso strokovno pomoč in možnost, da sem svoj čas in energijo lahko vložila v obravnavo teme, ki mi je pomembna in je že dalj časa predmet mojega preučevanja.

Najboljšim staršem. Hvala za vajino ljubezen, zaupanje, spodbudo in neizmerno mero razumevanja kadar sem na vprašanje kdaj bo diploma odgovorila: »Bo, bo. Kmalu...«.

Možu Severinu za vso ljubezen in modrost, spodbudo, oporo in nesebično pomoč.

Vsem prijateljem zaradi katerih verjamem, da je na svetu več dobrih ljudi kot je morda videti.

Diplomsko delo posvečam svojemu Učitelju.

ALTERNATIVA(E) V IZOBRAŽEVANJU - EDUCARE

»Educare« je alternativni vzgojno izobraževalni program, ki poudarja celostno vzgojo in izobraževanje učečega na temelju petih človeških vrednot: resnice, pravilnega delovanja, miru, ljubezni in nenasilja. Cilj takšnega izobraževanja je plemenit značaj, človeška odličnost. Sodobna globalizirana informacijska družba in s tem tudi šola, se soočata s perečimi problemi naraščajočega nasilja, kriminala, nagnjenosti k odvisnostim, korupcije in z okoljevarstvenimi problemi. Izziv programa »Educare« je s pomočjo edinstvenih didaktičnih pristopov usposobiti posameznika in posameznico za kakovostno življenje v sodobni družbi. Pripraviti ga na udejanjanje človeških vrednot, da lahko resnično zaživi ideal demokracije in ustvari demokratično družbo tudi v realnosti. Učitelj igra tu izjemno pomembno vlogo, saj mora biti zgled vseh vrednot o katerih govori in jih pri pouku udejanja. Slednje predstavlja tudi osnovni pogoj uspešnosti tega alternativnega vzgojno izobraževalnega programa. Brez osebne preobrazbe učitelja ne more biti preobrazbe učečega. Cilj programa »Educare« je značajska oseba, ki zna premoščati prepad med teorijo in prakso ter človeške vrednote udejanjati na vseh področjih družbenega življenja in pridobljeno (akademsko) znanje uporabljati za dobrobit celega človeštva in vsega živega.

Ključne besede: program »Educare«, (človeške) vrednote, plemenit značaj, transformacija, družba znanja.

ALTERNATIVE(S) IN EDUCATION - EDUCARE

»Educare« is an alternative educational program that emphasizes holistic way of education based on five human values: truth, right conduct, peace, love and non-violence. Its main goal is to develop a good character of its students; a human excellence. The new globalized information society is, as well as the school, dealing with acute problems of growing violence, crime, addictions, corruption and environmental pollution. So the challenge for the »Educare« program is to educate and prepare its students, with its unique didactic approach and methods, for quality living in this postmodern society. The purpose of »Educare« is to teach how to apply and practice human values and how to lead a life based on democratic ideals and also to create a democratic society. Teacher of »Educare« has the greatest part as well as the greatest responsibility. Because the teacher of »Educare« has to be an example of all the values that he or she teaches. Without the transformation of teachers, there cannot be a transformation of students. That is the greatest demand for a teacher of »Educare« and the only condition for its success. So, a person of character and integrity is the main goal of »Educare«; a person who knows how to cross the distance between theory and practice and to apply human values in all fields of social life for the benefit of all living beings.

Key words: program »Educare«, (human) values, noble character, transformation, knowledge society

KAZALO

1. UVOD.....	9
2. METODOLOŠKI OKVIR NALOGE.....	11
2.1 Cilji in namen izbrane teme.....	11
2.2 Hipoteze.....	11
2.3 Uporabljene metode raziskovanja.....	11
2.4 Struktura naloge.....	12
3. POMEN ALTERNATIV V IZOBRAŽEVANJU.....	13
4. IZZIVI SODOBNE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA.....	14
4.1 Postmoderni kulturni preobrat.....	14
4.2 Vloga šole pri ustvarjanju sveta vrednot.....	15
4.3 Kriza izobraževanja – kriza šole.....	16
4.4 Naloge izobraževanja v 21. stoletju in preseganje krize izobraževanja.....	18
4.5 Transformacijska paradigma šole.....	19
5. RAZVOJ IN FILOZOFIJA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA EDUCARE	22
5.1 Začetki.....	22
5.2 Tri temeljne naloge družbe v skladu s cilji programa »Educare«.....	23
5.3 Predstavitev programa »Educare«.....	23
5.4 Cilj in namen vzgojno izobraževalnega programa »Educare« je plemenit značaj.....	24
5.5 Definicija plemenitega značaja – 3HV.....	24
5.6 Program Educare in vseživljenjsko učenje.....	25
5.7 Pet metod poučevanja za razvoj univerzalnih človeških vrednot.....	26
5.7.1 Pet metod poučevanja in primerjava s Platonovimi elementi izobraževanja.....	26
5.7.1.1 Tiho sedenje.....	27
5.7.1.2 Koristi tihega sedenja.....	27
5.7.1.3 Raziskava o učinkih meditacije na sposobnost pomnjenja.....	27
5.7.1.4 Pozitivno razmišljanje ali molitev.....	28
5.7.1.5 Koristi pozitivnega mišljenja.....	28
5.7.1.6 Pripovedovanje zgodb.....	28
5.7.1.7 Koristi metode pripovedovanja zgodb.....	29
5.7.1.8 Skupno petje.....	29
5.7.1.9 Koristi skupnega petja.....	29
5.7.1.10 Skupinske aktivnosti.....	29
5.7.1.11 Koristi skupinskih aktivnosti.....	30
5.8 Vloga učitelja in staršev pri oblikovanju značaja.....	30
5.8.1 Učitelj kot zgled.....	31
5.8.2 Vloga staršev pri oblikovanju značaja.....	32
6. VREDNOTE.....	34
6.1 Pomen in vloga vrednot – osmišljevalke človekovega življenja.....	34
6.2 Univerzalnost človeških vrednot.....	34
6.3 Kriteriji določanja univerzalnosti vrednot.....	35
7. ČLOVEŠKA NARAVA – DOBRA ALI SLABA?.....	37
7.1 Usmerjevalci našega vedenja in obnašanja – STRAH IN ŽELJE.....	38
8. PET UNIVERZALNIH ČLOVEŠKIH VREDNOT.....	40

8.1 Resnica	40
8.1.1 Absolutna in relativna resnica.....	40
8.1.2 Resnica skozi 3HV.....	41
8.2 Pravilno delovanje	41
8.2.1 Pravilno delovanje skozi 3HV.....	42
8.3 Mir	43
8.3.1 Mir skozi 3HV.....	43
8.4 Ljubezen	44
8.4.1 Ljubezen skozi 3HV.....	44
8.5 Nenasilje	45
8.5.1 Nenasilje se skozi 3HV izraža na naslednje načine.....	46
9. OBLIKOVANJE IN RAZVIJANE VREDNOT	48
9.1 Apolonske in Dionizične vrednotne kategorije	48
9.2 Oblikovanje navad	49
9.3 Vrednote kot temelj človekove moralnosti	49
10. NAJVEČJA NALOGA ČLOVEKA - MORALNOST V PRAKSI VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA	51
10.1 Prepad med tehnološkim in znanstvenim napredkom ter udejanjanjem vrednot	51
11. ORGANIZACIJSKA STRUKTURA SATHYA SAI IZOBRAŽEVANJA	53
11.1 Sathya Sai sklad za izobraževanje	53
11.2 Sathya Sai Inštituti in »Educare«	53
11.2.1 Razmišljaj globalno deluj lokalno.....	54
11.2.2 Naloge inštitutov.....	54
11.2.3 Število Sathya Sai Inštitutov po svetu.....	54
11.2.4 SAI-2000.....	54
11.3 Sathya Sai šole – model celostnega izobraževanja	55
11.3.1 Načini izvajanja programa »Educare«	56
11.3.2 Število Sathya Sai šol po svetu.....	56
11.4 Sri Sathya Sai Univerza v Indiji	56
11.4.1 Namen Univerze.....	57
11.4.2 Fakulteta v Anantapurju za dekleta.....	57
11.4.3 Fakulteta v Brindavanu.....	57
11.4.4 Fakulteta v Prasanthi Nilayamu ter Akademija za glasbo.....	57
11.4.5 Življenje v študentskih domovih Sri Sathya Sai Univerze.....	58
11.5 Svetovne konference na temo »Educare«	58
11.5.1 Prva svetovna konferenca Educare – 2000.....	58
11.5.2 Druga svetovna konferenca Educare – 2007.....	59
12. PRISPEVEK PROGAMA »EDUCARE« ZA JAVNO, PREDVSEM OSNOVNO ŠOLO V SLOVENIJI	60
12.1 Problem preobremenjenosti učencev in pregorevanja učiteljev – pomen osebnotne in duhovne rasti učitelja in učenca	60
12.2 Težave s (samo)disciplino in nasiljem v šolah	61
12.3 Krepitev pozitivne samopodobe – negovanje plemenitega značaja	62
13. EMPIRIČNI DEL	64
13.1 Rezultati raziskav o učinkih progama »Educare«, ki se navezujejo na 1. hipotezo	64
13.1.1 Opažanja učiteljev javnih šol.....	64

13.1.2 Kako reagirajo starši?	64
13.1.3 Avstralski izziv javnega šolstva – izobraževanje staroselcev.....	64
13.1.4 Sathya Sai U-turn training šola v Avstraliji.....	65
13.1.5 »Čudežna šola« v Zambiji.....	66
13.1.5.1 Raziskave Sathya Sai šole v Ndoli v Zambiji.....	66
13.1.5.2 Mednarodno priznanje za Sathya Sai šolo v Zambiji.....	67
13.1.6 Vpliv Sathya Sai šole na skupnost – premagovanje nestrpnosti zaradi etične, politične in religijske raznolikosti.....	68
13.1.6.1 Fidži in Kenija.....	68
13.2 Analiza ankete o poznavanju alternativnih didaktičnih konceptov med učitelji slovenskih osnovnih šol in ugotovitve iz globinskega intervjuja z učiteljico OŠ v Ljubljani, ki se navezuje na 2. hipotezo.....	68
13.2.1 Poznavanje alternativnih didaktičnih konceptov med slovenskimi učitelji.....	69
13.2.2 Intervju z učiteljico Ireno Jeglič-Mehle iz OŠ Sostro v Ljubljani.....	72
13.3 Raziskava dr. Margaret Taplin, ki se navezujejo na 3. hipotezo.....	74
13.4 Ključne ugotovitve.....	84
14. SKLEP.....	85
15. SEZNAM LITERATURE IN VIROV.....	88
15.1 Monografije.....	88
15.2 Internetni viri.....	90
15.3 Video posnetki.....	90
16. PRILOGE.....	91
A Življenje v študentskem domu v okviru Sri Sathya Sai Univerze.....	91
B Nagrade Sathya Sai šolam in Univerzi.....	93
C Intervju z Ireno Jeglič-Mehle, učiteljico biologije na OŠ Sostro v Ljubljani.....	95
D Intervju z gospodom Thyorbornom Meyerjem, predstojnikom EISSE ter gospo Marianne Meyer, predstojnico ESSE Akademije.....	106
E Ustvarjalna vizualizacija za učitelje kot jo podaja dr. Margaret Taplin.....	109
F Delovanje uma.....	110

SEZNAM KRATIC

SSEHV – Sathya Sai vzgoja in izobraževanje v duhu človeških vrednot (ang. Sathya Sai Education in Human values)

3HV – ponazarja uskladitev človeških vrednot v mislih, srcu in delovanju (ang. Head Heart Hands). Pomeni uskladitev glave in rok s srcem, ki ponazarja človekovo vest.

ADK – Alternativni didaktični koncepti

EISSE – Evropski Sathya Sai Educare inštitut (European Institute of Sathya Sai Educare)

SEZNAM TABEL

Tabela 4.5.1: Razlike med transmisijskim in transformacijskim modelom šole.....	20
Tabela 5.7.1: Pet metod poučevanja ter pet vidikov osebnosti in pet človeških vrednot.....	26
Tabela 8.1.2.1: Vrline v vrednoti resnice skozi misli, srce in dejanja.....	41
Tabela 8.2.1.1: Vrline v vrednoti pravilnega delovanja skozi misli, srce in dejanja.....	42
Tabela 8.3.1.1: Vrline v vrednoti miru skozi misli, srce in dejanja.....	44
Tabela 8.4.1.1: Vrline v vrednoti ljubezni skozi misli, srce in dejanja.....	45
Tabela 8.5.1.1: Vrline v vrednoti nenasilja skozi misli, srce in dejanja.....	47
Tabela 11.4.4.1: Mejniki Šri Sathya Sai Univerze.....	58
Tabela 13.3.1: Primerjava transformacijskega modela šole s Sathya Sai šolo v Zambiji.....	81

SEZNAM SLIK IN GRAFOV

Graf 5.7.1.3.1: Učinki meditacije na sposobnost pomenenja.....	28
Slika 13.1.5.2.1: Spričevalo in kipec »Zlata zvezda za odličnost na področju pedagoškega dela« za Sathya Sai šolo v Ndoli, Zambija.....	67

1. UVOD

V svoji diplomski nalogi se bom posvetila raziskovanju pri nas skoraj popolnoma nepoznanega, alternativnega vzgojno izobraževalnega programa »Educare«. Ker ta program spoznavam že nekaj let in njegove metode uporabljam pri svojem prostovoljnem delu z mladimi sem ga želela objektivno kritično preučiti v teoriji. V septembru 2004 sem se v Pragi udeležila osnovnega seminarja, ki ga je organiziral Evropski inštitut za Sathya Sai Educare (EISSE). Namenjen je bil tako profesionalnim učiteljem kot vsem zainteresiranim, ki čutijo potrebo po oplemenitenu ter izboljšanju svojega življenja in dela, kot tudi pedagoškega dela z učečimi ter otroci na splošno. Od 8. do 10. junija 2007 so v Ljubljani gostovali učitelji omenjenega inštituta, predavali so na osnovnem in nadaljevalnem seminarju ter na seminarju za profesionalne (bodoče) učitelje, ki sem se ga udeležila tudi sama.

Preučevanje alternativ je danes relevantno na raznih področjih družbenega življenja, ne samo na pedagoškem področju. Njihovo poznavanje lahko med drugim neguje in krepi šolstvo, saj je vedno znova podvrženo prenavljanju, pri čemer alternative lahko pripomorejo k večji kakovosti. V zadnjem času je spričo nasilja v šolskih ustanovah povsod po svetu narasla potreba po razrešitvi takšnega stanja. Govori se o krizi izobraževanja. Odprtost za morebitne nove, drugačne poglede, govori o pripravljenosti na razreševanje pričujočih izzivov. Kaže se, da je vzgoja za vrednote pomembna sestavina sodobne vzgoje in izobraževanja, vprašanje je le, kako jo implementirati, da bi dosegla željene rezultate, t.j. da bo posameznik te vrednote sposoben tudi udejanjati.

Bistveni del omenjenega vzgojno izobraževalnega programa predstavlja pet človeških vrednot, ki ležijo speče v vsakem posamezniku in jih je potrebno obuditi in udejanjati v vsakdanjem življenju. Zanima me predvsem, kako lahko Educare odgovori na pereča vprašanja v zvezi s spreminjanjem oziroma neudejanjanjem vrednot v vsakdanjem življenju sodobne družbe. Zato je pomembno raziskati, kaj vrednote sploh so in kakšno vlogo igrajo v našem osebem življenju ter življenju neke družbe. Tu so dragocena spoznanja dr. Musek Janeka, ki je opravil številne analize s področja teorije vrednot. Pri vsem tem se bom osredotočila na razkorak med teorijo in prakso, torej na prepad med poznavanjem vrednot in njihovim udejanjanjem. Razprave o vrednotah v evropskem prostoru namreč potekajo že od Antike dalje in videti je, da je v sodobni informacijski družbi vprašanje vrednot izjemno aktualno za nadaljnji razvoj celotne družbe. Pomembno je, kakšne vrednote neguje posameznik in kakšne so vrednote družbe v kateri živi. Splošna delitev vrednot na apolonske in dionizične pokaže, da je udejanjane dionizičnih vrednot precej samodejno in veliko lažje od apolonskih, ki zahtevajo nenehno delo na sebi. V nalogi me bo zanimalo, zakaj je duhovne vrednote težje udejanjati kot materialne in kako doseči prelivanje teorije v prakso tudi v tem primeru.

Kakšno kakovost lahko torej ponudi Educare in za koga? Educare je program, ki upošteva in poudarja celostni razvoj posameznika. Za kakovostno in smiselno življenje ne zadošča le akademska izobrazba, ki enostransko krepi posameznikove intelektualne sposobnosti, pri tem pa zapostavlja negovanje čustvene zrelosti, socialnih veščin ter duhovnega zavedanja. Zato je cilj Educareja človeška odličnost, plemenit značaj ter samouresničitev, kar zahteva razvoj vseh plati človekove osebnosti, ne zgolj intelektualne.

Tudi t.i. vseživljenjsko učenje danes vedno bolj pridobiva na pomenu in se utrjuje v družbeni zavesti kot pomemben del posameznikovega osebnostnega in profesionalnega razvoja ter s tem tudi družbenega razvoja. Z vseživljenjskim učenjem se poleg formalnega izobraževanja utemeljujeta tudi neformalno in informalno izobraževanje ter učenje. Zanimalo me bo ali Educare v svoji zasnovi pri posameznikih krepi zavedanje o vseživljenjskem učenju in kako.

Kako kreativni so slovenski učitelji, koliko je v njih želje po osebnostnem in profesionalnem razvoju ter odprtosti do drugačnega, bom ugotavljala iz analize o poznavanju alternativnih didaktičnih konceptov med slovenskimi učitelji in učiteljicami, ki jo je opravil dr. Marjan Blažič. Dobljene rezultate bom soočila z ugotovitvami iz globinskega intervjuja z Ireno Jeglič – Mehle, učiteljico na OŠ Sostro, ki v svojo pedagoško prakso že vrsto let vključuje tudi metode poučevanja Educareja. Zanimalo me bo predvsem, kakšne so njene izkušnje tako z učečimi, njihovimi starši in nenazadnje vodstvom šole ter sodelavci. Na podlagi dobljenih rezultatov bom ugotavljala, koliko je slovensko javno šolstvo odprto za alternativne didaktične koncepte, kajti zainteresiranost in odprtost do novosti je ključ do sprememb. Pametno je, da je učitelj pozna nove alternativne didaktične koncepte vzgoje in izobraževanja, kajti le tako lahko svoje pedagoško delo z učečimi obogati ter se profesionalno in osebnostno razvija.

Cilj mojega dela bo torej predstaviti edukativni sistem Educare, poiskati njegove značilnosti in posebnosti, predvsem pa raziskati njegov vpliv na učečega, učitelja, starše ter družbo kot celoto.

2. METODOLOŠKI OKVIR NALOGE

2.1 Cilji in namen izbrane teme

Namen te diplomske naloge je:

- Cilj mojega dela bo torej predstaviti alternativni edukativni program Educare, poiskati njegove značilnosti in posebnosti, predvsem pa raziskati njegov vpliv na učečega, profesorja, starše ter družbo kot celoto;
- ugotoviti temeljne izzive in naloge sodobne vzgoje in izobraževanja;
- poudariti pomen vzgoje za človeške vrednote oziroma celostne vzgoje kot korak k transformacijskemu modelu šole in transformaciji družbe, ki jo ponuja alternativa v izobraževanju.

2.2 Hipoteze

- 1. Poudarek na vzgoji za človeške vrednote, ki je osnova filozofije programa Educare, pozitivno vpliva na učni uspeh in preobrazbo značaja.*
- 2. Slovensko javno šolstvo zaenkrat še ni odprto za alternativne didaktične koncepte.*
- 3. Vzgojno izobraževalni program Educare lahko pripomore h graditvi transformacijskega modela šole.*

2.3 Uporabljene metode raziskovanja

Analiza v diplomskem delu temelji na metodi zbiranja in konceptualne interpretacije primarnih in sekundarnih virov. Vpliv vzgoje za človeške vrednote ugotavljam na podlagi analize raziskav, ki so jih opravili na Sathya Sai inštitutih in na podlagi ugotovitev neodvisnih raziskovalcev. Na podlagi poglobljenega intervjuja z učiteljico Ireno Jeglič – Mehle ter intervjujem s predstojnikom Evropskega Sathya Sai inštituta in predstojnico Evropske Sathya Sai akademije, med drugim ugotavljam, kakšne so možnosti za vnašanje programa Educare v javno šolo. Dobljene rezultate s primerjalno metodo soočam s podatki iz analize dr. Marjana Blažiča o poznavanju alternativnih didaktičnih konceptov med slovenskimi učitelji. Z deskriptivno in primerjalno metodo ugotavljam razlike in podobnosti med transformacijskim modelom šole in alternativnim edukativnim programom Educare.

2.4 Struktura naloge

Uvodni predstavitvi relevantnosti teme in metodološkega okvira sledi **tretje poglavje**, v katerem je na kratko predstavljen pomen alternativ v vzgoji in izobraževanju. Ker je pomen alternativ možno ugotavljati le na podlagi definiranja trenutnega stanja vzgoje in izobraževanja ter njenih izzivov, so v **četrtm poglavju** podrobno predstavljeni izzivi in naloge vzgoje in izobraževanja glede na ugotovljeno krizo, v katerem se je znašlo izobraževanje spričo hitrih in nenehnih sprememb sodobne informacijske družbe 21. stoletja. V zaključku poglavja je navedena transformacijska paradigma šole, ki se kaže kot odgovor in kažipot nadaljnega razvoja vzgoje in izobraževanja in s tem nadaljnje transformacije družbe.

V **petem poglavju** je podrobno predstavljen program Educare, njegova filozofija, zgodovinski razvoj, cilji, ki jih želi dosežati, metode poučevanja in njihove koristi, na kratko je predstavljena tudi vloga učitelja in staršev v tem vzgojno izobraževalnem programu.

Šesto poglavje je namenjeno ugotavljanju pomena vrednot za današnjo družbo in ugotavlja po kakšnih kriterijih lahko določimo ali so neke vrednote univerzalne. **Sedmo poglavje** se ukvarja z vprašanjem ali je človeška narava dobra ali slaba, in zakaj slabe lastnosti na splošno prevladujejo. Posebno **osmo poglavje** je namejeno predstavitvi univerzalnih človeških vrednot, ki so temelj filozofije programa Educare. To so resnica, pravilno delovanje, mir, ljubezen in nenasilje. Poudarjene so tudi druge vrline, ki izhajajo iz omenjenih petih vrednot in tudi, kako se te vrline izražajo pri posamezniku skozi misli, srce in dejanja. Da bi omenjene vrednote lahko razvijali, je dobro poznati dejavnike, ki vplivajo na oblikovanje vrednot . S tem se ukvarja **deveto poglavje**.

Deseto poglavje zaključuje obširno razlago o vrednotah in poudari pomen udejanjanja vrednot za skladen razvoj celotne družbe. V **enajstem poglavju** je razložena organizacijska struktura Sathya Sai izobraževanja, predstavljeni so Sathya Sai inštituti in šole, opredeljene so njihove naloge in namen, vsebuje tudi podatke o trenutnem številu inštitutov in šol po svetu ter podatek o Šri Sathya Sai univerzi v Indji. V dvanajstem poglavju povzemam morebitne ključne prispeveke programa »Educare« javni, predvsem osnovni šoli v Sloveniji. **Trinajsto poglavje** vsebuje empirični del diplomske naloge, kjer se zastavljene hipoteze preverjajo na podlagi zbranih analiz in globinskih intervjujev.

V **sklepnem delu** so kratko povzete ključne ugotovitve naloge, s poudarkom na možnem nadaljnem razvoju Sathya Sai vzgoje v duhu človeških vrednot in pomenu, ki ga lahko ima pri pozitivnem sooblikovanju družbe prihodnosti.

3. POMEN ALTERNATIV V IZOBRAŽEVANJU

Pojavi alternativ v izobraževanju s pestro paletto zanimivih in drugačnih pedagoških in didaktičnih pristopov, vedno znova dramijo javno šolstvo in ga zagotovo tudi izboljšujejo, če njihovi didaktični pristopi uspejo prodreti v javno šolo.

Pedagogi in ostali strokovnjaki s področja vzgoje in izobraževanja čedalje intenzivneje poudarjajo pomen in vlogo izobraževanja pri oblikovanju demokratične družbe, ki jo zaznamujejo demokratične vrednote kot so človekove pravice, strpnost, sodelovanje, sočutje, osebni razvoj, participatorna politična kultura itd. Vedno več se govori tudi o vzgoji za vrednote, predvsem za vrednote, ki naj bi ustvarjale in se odzivale na nagle družbene spremembe časa v katerem živimo. Šolski sistem se mora premakniti od transmisijskega modela k transformacijskemu, o katerem bom podrobneje spregovorila v naslednjem poglavju. Šola mora postati nosilka postmodernih vrednotnih orientacij, kjer je v ospredju samoaktualizirani posameznik, ki teži k samoizpolnitvi in smiselnem delu in evropska komisija uresničevanje slednjega vidi v celostnem izobraževanju.

Alternative kot so Waldorfska pedagogika, Montessori, Summerhill, imajo razvito lastno filozofijo vzgoje in izobraževanja, ki se včasih močno razlikuje od javnega šolskega sistema. Razlike med njimi so specifične in odvisne od vsakega sistema posebej. Skupna značilnost nekaterih alternativnih vzgojno izobraževalnih sistemov je poudarek na celostni vzgoji in izobraževanju učencev.

Alternativni vzgojno izobraževalni sistemi poudarjajo osebni razvoj posameznika in vseh njegovih mnogoterih inteligenc, pomembnih za kakovostno življenje, ki vključuje tudi sočutno naravnost do družbe, soljudi, vsega živega in predvsem sposobnost za soočanje z izzivi, ki jih prinaša življenje. Prav zato je njihova obravnava še kako aktualna.

Čeprav so alternative v slovenskem prostoru še vedno dokaj neraziskane, so nekatere izmed njih kljub vsemu vsaj poznane. V Sloveniji sta najbolj poznani Waldorfska pedagogika Rudolfa Steinerja in koncept Montessorijeve. V Evropi in po svetu obstajajo še druge alternativne šole, na primer Summerhill in Odenska osnovna šola na Danskem. Sama sem si za predmet preučevanja v diplomski nalogi izbrala alternativni izobraževalni program »Educare«, ki je v Sloveniji praktično nepoznan, mnogo bolj pa ni poznan niti v Evropi in to kljub osupljivim uspehom, ki jih dosega po svetu in dobiva mednarodna priznanja. Zato ga bom v osrednjem delu temeljito opisala, saj sem mnenja, da lahko izjemno bogati javno šolstvo doma in v tujini. Da bi lahko natančno presodili,

kako lahko obogati in spodbuja razvoj sodobne vzgoje in izobraževanja, je potrebno videti s kakšnimi izzivi se vzgoja in izobraževanje danes dejansko soočata.

4. IZZIVI SODOBNE VZGOJE IN IZOBRAŽEVJA

»Evropska zasnova človeka zahteva povezanost razuma in čustev, zahteva razvoj človekove avtonomne in odgovorne morale« (Židan 2004: 68).

Informacijska družba 21. stoletja z razvito informacijsko komunikacijsko tehnologijo, ponuja hiter dostop do številnih informacij in znanja. Temu primerno se spreminja tudi vloga in sistem izobraževanja v sodobni družbi. Poleg tega se vedno bolj poudarja pomen vzgoje za vrednote. Zato je izjemno pomembno ugotoviti kakšne vrednote zaznamujejo sodobno postmoderno družbo. Kajti »novi sistem vrednot ni zgolj posledica družbenih vrednot, pač pa prav v tolikšni meri te spremembe sooblikuje« (Gregorčič 2000/2001: 35).

Danes, v informacijski družbi, mora človek nenehno vrednotiti številne informacije, jim »pridajati moč in nemoč«. Nekatere informacije sprejme, na njih gradi dalje, druge zavrže. Skratka, človekov svet vrednot je nenehno pod novimi informacijskimi vplivi. Lotiti se razmišljanja o vrednotnih tematikah, takih ali drugačnih, vedno pomeni lotiti se obravnave aktualnih tematik« (Židan 2004: 67).

4.1 Postmoderni kulturni preobrat

Navezala bi se na Inglehartovo opredelitev postmodernističnih vrednotnih orientacij, ki je povezana s teorijo modernizacije in postmodernizacije.

V zadnjih 40-ih letih je prišlo do t.i. postmodernega kulturnega preobrata oziroma sindroma kulturnih sprememb, ki ga zaznamuje nov sistem vrednot. **Zanj je značilna težnja po izboljšanju kakovosti življenja. Govorimo o preobratu od vrednot pomanjkanja, značilnih za modernizem k vrednotam varnosti, značilnih za postmodernizem.**

Obdobje kulturne modernizacije, ki je potekalo nekje do druge polovice 20. stoletja, ustvarja sistem vrednot, ki temeljijo na državi in političnih institucijah. V tem obdobju se poudarja ekonomska rast. Najvišje vrednote so trdo delo, odločnost in prizadevanje za uspeh v materialnem smislu, kar hkrati določa prehod od tradicionalnih vrednot (lepo obnašanje, poslušnost, ubogljivost, vera na osnovi religije) k t.i. vrednotam racionalno-legalne oblasti. Avtonomnost

posameznika se spodbuja le zaradi doseganja uspešnosti na materialnem oziroma gospodarskem področju.

Za proces postmodernizacije je značilno vsakršno zavračanje oblasti, naj bo tradicionalna ali državna. **V ospredju je avtonomni posameznik, ki teži k samoizpolnitvi in smiselnem delu. Ceni prosti čas, socialne stike in sodelovanje v družbenem življenju. Poudarja se neodvisnost, odločnost in odgovornost. V tem obdobju se močno dviga zavest o pomenu varstva okolja, pravicah žensk, večja se strpnost do tujcev in na splošno drugačnih načinov življenja.**

Na izoblikovanje postmoderne vrednotne orientacije, vpliva izoblikovana demokratična kultura, in zato ekonomska rast nima več neposrednega vpliva. Gre predvsem za spremembo načina gledanja na življenje, tega kaj človek od življenja pričakuje. **Postmoderna vrednotna usmeritev edina spodbuja potebo po samorealizaciji, ki vključuje kvalitete za uspešno sodelovanje z drugimi. Tako se skladno s tem spreminja tudi vloga vzgoje in izobraževanja, ki morata slediti in hkrati graditi postmoderno družbo na postmodernih vrednotah demokracije.**

4.2 Vloga šole pri ustvarjanju sveta vrednot

Pri ustvarjanju sveta vrednot ima pomembno vlogo tudi šola. Šola kot socializacijska institucija. Ta institucija posamezniku(ci) omogoča spoznati, da sta tako imenovani »svoboda spoznanja« ter »odgovorno etično odločanje« zanj lahko zelo veliki življenjski vrednoti. Šola je uporabnica vrednot. Tudi tiste, ki jo imenujemo demokracija /../ Šola mora posameznikovo »vrednotno kulturo« oblikovati z močjo »pedagoškega erosa«. Ta lahko s svojo močjo ustvarjalno spaja učenčev jaz z jazom učitelja. Izobraževanec mora svoj jaz (vrednoto) soustvarjati ob jazu učitelja in z njegovo pomočjo (Židan 2004: 69).

Od transmisijskega modela poučevanja, kjer je bila učiteljeva vloga omejena na njega kot posrednika informacij, se sedaj bolj ali manj uspešno pomikamo k transformacijskemu modelu poučevanja in učenja, kjer se vloga učitelja močno spreminja in postaja še bolj izrazita in pomembna. Učitelj sprejema odgovornejšo nalogo, saj mora učeče se posameznike in posameznice spodbujati h kritičnemu mišljenju, negovati mora njihovo sposobnost razločevanja med dobrimi in slabimi informaciji ter krepiti njihov značaj, da bodo znanje koristno uporabili za lastno dobrobit in dobrobit vseh živih bitij in narave. Postati morajo sočutni, notranje zadovoljni, odprti, nesebični in strpni državljani sveta. Omenjene lastnosti so tisto, kar današnji svet potrebuje, tako kot riba potrebuje vodo, da preživi. Skupno ime omenjenih pozitivnih lastnosti je ČLOVEŠKA ODLIČNOST.

Dr. Art-ong Jumsai¹ (1997) poudarja, da je potrebno odgovoriti na dve ključni vprašanji, če želimo vedeti, v katero smer se naj razvijata vzgoja in izobraževanje v 21. stoletju:

1. Kakšen je namen izobraževanja? Da bi dobili natančnejši odgovor, se je morda bolje vprašati celo: V kakšno osebnost naj se otrok razvije?
2. Kaj učimo oziroma natančneje: Koga učimo?

Trenutno zaradi hitrih družbenih sprememb nekatere institucije, ki so vitalnega pomena za dobro delovanje družbe, ne morejo več ujeti koraka s spremembami in močno zaostajajo. Če se to zgodi vzgojno izobraževalnim institucijam pomeni, da le-te človeka niso sposobne pripraviti za kakovostno in odgovorno življenje v globalni družbi in slednje povzroča današnjo krizo izobraževanja.

4.3 Kriza izobraževanja – kriza šole

Nakopičeni svetovni problemi so tako hudi, da znanje samo, pa naj bo še tako vrhunsko, ni dovolj. Potrebne so moralne vrednote... Te pa ne dobimo z znanjem – znanje je moč uporabiti v dobro in zlo /.../ Nov pristop k izobraževanju terja razmišljanje ter povezovanje znanosti in kulture, kajti le znanje, prepleteno z vrednotami, pomeni modrost, ki svet v teh kritičnih razmerah tako močno potrebuje (Kornhauser v Lipužič 1996: 8).

V šolstvu se krize kažejo na različne načine, glavni kazalci pa so sledeči (Novak 2006: 122):

- Prevelika odvisnost šole od države in premalo od trga
- Preveč izobraževalna in premalo vzgojna in partnerska z vidika vključevanja staršev
- Precep med cilji in nalogami na eni strani ter organizacijo, vsebinami in značajem na drugi strani
- Instrumentalizirana racionalnost in primanjkljaj racionalne argumentacije
- Konflikt vrednot povzroča še krizo vzgoje zlasti v odnosu med permisivnostjo in represivnostjo.
- Stihijski razvoj globalizacije vodi k asocialni socialnosti tudi v množični šoli, zaradi neosvojenih, nerazumljenih ali napol naučenih tehničnih postopkov in površnega odnosa do kulture.

---

¹ Dr. Art-ong Jumsai na Ayudhya je predstojnik Sathya Sai Educare inštituta na Tajskem. Je avtor številnih knjig na temo programa Sathya Sai Educare; trikrat je bil tudi član parlamenta na Tajskem; je priznan znanstvenik, zunanji sodelavec NASE: sodeloval je pri projektu Viking in oblikovanju pristajalne naprave na Mars; je strokovnjak pri mednarodnem strokovnem svetu za raketna plovila in dobitnik nagrade za najboljšega Tajskega znanstvenika.

Golo podatkovno znanje za kakovostno življenje in delovanje v sodobni globalizirani družbi ne zadošča več, saj informacije prehitro zastarijo. Potrebna so drugačna znanja, da bi se lahko soočili z novo nastalimi družbenimi izzivi. Potrebna je usposobljenost za delo z informacijsko komunikacijsko tehnologijo. Potrebno je pravilno razločevanje med dobrimi in slabimi informacijami in to je še najmanj. Kajti z razvojem tehnološkega in znanstvenega napredka v industrijski dobi, je prišlo do zlorab znanja v najhujših oblikah. Napredek v znanosti naj bi zagotavljal večjo kakovost življenja, vendar je sodobna zgodovina pokazala, da je zgolj enostranski razvoj znanosti brez razvijanja etičnih in moralnih vrednot, nevaren za preživetje. Med drugim se lahko sprevrže v nasilje in izražanje nestrpnosti do drugačnosti.

Napredek na znanstvenih in tehnoloških področjih je bil res neznanski in se je odrazil v precejšnjem gospodarskem napredku in dvigu življenjske ravni. Z izboljšanjem življenjskih in delovnih pogojev so se nedvomno izboljšali tudi družbeni odnosi. Toda človeška narava se ni spremenila toliko, da bi bilo vredno hvaliti. Kar se je v svetu dogajalo zadnjih petdeset let, je zadostno potrdilo za to trdovratnost (Pavitra 2002: 20).

Svetla luč je pravzaprav spoznanje, da je potrebno spremeniti vzgojno izobraževalni sistem v tej meri, da se poudari etične in moralne vrednote, ki spodbujajo sočutje, razumevanje, strpnost, nenasilje. Komisija Unesca se tega zaveda in poziva k novemu humanizmu kot temelju šolskih politik:

Odgovornost vzgoje in izobraževanja je torej še posebej velika pri ustvarjanju bolj solidarnega sveta in Komisija misli, da bi se morale šolske politike tega dobro zavedati. Izobraževanje in vzgoja morata spodbuditi nov humanizem z bistveno etično komponento; v njem bosta poznavanje in spoštovanje kulturnih in duhovnih vrednot različnih civilizacij pomembna protiutež, ki jo globalizacija nujno zahteva, da ne bi opažali le njenih ekonomskih in tehnicističnih vidikov. Občutek, da imamo enake vrednote in skupno usodo, mora postati temelj vsakega projekta mednarodnega sodelovanja (Delors 1996: 46).

Tovrstne spremembe v izobraževanju lahko in morajo nuditi odgovore na pereče izzive sodobne informacijske družbe. Poglejmo si naloge vzgoje izobraževanja za prihodnost, kajti določitev ciljev je izjemnega pomena, saj slednji določajo nadaljni razvoj.

4.4 Naloge izobraževanja v 21. stoletju in preseganje krize izobraževanja

Spričo mnogih izzivov, ki jih pričakujemo v prihodnosti, bo izobraževanje nepogrešljivo sredstvo v prizadevanju človeštva, da bi dosegli mir, svobodo in socialno pravičnost (Lipužič 1996:15). Pomembne naloge izobraževanja v globalizaciji 21. stoletja, ki jih je opredelil Unesco so:

»izobraževanje za vse«, »vseživljenjsko učenje« in »informacijsko komunikacijska tehnologija«.

Če naj človekove pravice ne bodo kršene, potem je izobraževanje potrebno zagotoviti vsem posameznikom in posameznicam tega sveta. To izobraževanje mora biti kakovostno, kar pomeni, da mora posameznika in posameznico usposobiti za kakovostno življenje v družbi in sobivanje z vsem živečim v harmoniji.

Da bi demokratični posameznik lahko resnično zaživel v demokratični družbi in ne bi vse skupaj ostalo le na ravni nedosegljivega ideala, je komisija Unesca že leta 1996 pripravila poročilo, v katerem močno poudarja potrebo po celostnem izobraževanju. Cilje nadaljnjega razvoja vzgoje in izobraževanja je zasnovala okrog t.i. štirih izobraževalnih stebrov. Učiti se:

1. da bi vedeli,
2. da bi znali delati,
3. da bi znali živeti in
4. da bi znali kakovostno sobivati z drugimi.

»Komisija je še posebej poudarila enega izmed štirih stebrov, ki jih predlaga in predstavlja kot temelje izobraževanja: Naučiti se živeti skupaj, razvijati razumevanje za druge in njihovo zgodovino, njihovo izročilo in duhovne vrednote ter tako ustvariti nov duh sodelovanja, ki ga bo vodilo spoznanje, da smo vsi bolj odvisni drug od drugega« (Delors 1996: 20).

Naloga, ki jo je zadala komisija Unesca »Izobraževanje za vse« predstavlja velik izziv, saj v najrevnejših predelih sveta, ostaja neuresničena.

Sprašujem se, če ne bi nemara celostna vzgoja in izobraževanje pripomogla, da bi učeči se, ki so dovolj srečni, da jim je ta temeljna pravica zagotovljena (predvsem v državah razvitega sveta), pri sebi razvili kvalitete sočutja, strpnosti ter jih s tem spodbudila, da se (nesebično) usmerijo k uresničevanju dolgoročnega cilja tj. »izobraževanje za vse«.

Če hočemo pritegniti vse ljudi k prizadevanju za trajen človeški razvoj – in le tako lahko spremenimo razvojno smer družbe – potrebujemo bolj optimistično podobo. Razvoj mora pomeniti boljše življenje za razvite in manj razvite. *Človeški* ne sme biti razumljen kot korist za človeka, temveč kot njegova odgovornost za skladnost v naravi in družbi. To vključuje spremenjen vrednostni sistem, v katerem bodo pomembnejše duhovne dobrine, in ki bo poudarjal odgovornost in solidarnost. Trajen razvoj mora pomeniti predvsem boljši, torej doseganje boljših družbenih odnosov in višje življenjske ravni z manjšo porabo. Pojmovati ga moramo kot razvoj, ki povečuje kakovost v vseh človekovih dejavnostih (Kornhauser v Lipužič 1996: 8).

Takšen razvoj vzgoje in izobraževanja zahteva preobrazbo posameznika, zahteva kompetentnega posameznika, ki bo pridobljeno znanje preobrazil in ponotranjil ter ga oplemenitil in udejanil na temelju človeških vrednot. Zahteva postmodernega samoaktualiziranega posameznika.

4.5 Transformacijska paradigma šole

*»Izobrazba se ne konča z zbiranjem informacij,
temveč se mora nadaljevati z transformacijo navad, značaja
in nagnjenj posameznika.«
-Sathya Sai Baba²*

Transformacijska paradigma šole spodbuja in razvija sodobni t.i. transformacijski model šole, ki se od dosedanjega transmissijskega v mnogočem razlikuje.

Transformacijska šola slovi po fleksibilnosti, timskem sodelovanju učiteljev, spodbujanju ustvarjalnosti učencev in po stremljenju k izboljševanju kvalitete pouka« (Novak 2006: 119). Poudarja predvsem celostni razvoj učečega in skuša kar v najboljši možni meri ponuditi novo smer razvoja nasproti graditvi t.i. družbe znanja, saj uresničuje Delorsove stebre izobraževanja. Takšen paradigmatski preobrat pomeni transformacijo družbe, kot ugotavlja Novak (2006), saj transformacijska pedagogika vključuje spoznanja o transformaciji družbe: »Znano je, da preobratu znanstvene paradigme sledi tudi v podsistemih družbe, vključno s šolo /.../ Vprašuje se, kako je ta možna kot družba znanja ali družba učenja, kaj jo pogojuje, v čem so povratni vplivi med (neprestanim) spreminjanjem šole in družbenimi potrebami itn.« (Novak 2006: 116,117).

---

² <http://www.ssbpt.info/ssspeaks/volume14/sss14-15.pdf>

V spodnji tabeli so navedene pomembne razlike med transmisijskim in transformacijskim modelom šole. Transmisijska šola, ki se je razvila v dobi industrijske revolucije, je poudarjala le intelektualni razvoj človeka, transformacijska šola pa razvija tudi ostale plati človeka »kot celovitega biološkega, psihosocialnega, etičnega, političnega, duhovnega in estetskega bitja v njegovi kompleksni večplastnosti« (Novak 2006: 117).

Ker predstavlja transformacijski model šole ideal h kateremu naj bi se razvijala šola kot takšna, je izjemno pomembno videti, v čem se razlikuje od transmisijskega modela, kajti le poznavanje značilnosti enega in drugega nam omogoči, da se približamo tistemu, ki ga želimo razviti in doseči. V tem primeru je cilj zagotovo transformacijski model šole in transformacijska pedagogika.

Slednje pa ni nepomembno, če preučujemo alternative v izobraževanju. Kajti razvijati in reformirati javni šolski sistem v skladu z novimi vzgojnimi in izobraževalnimi cilji, ni preprosta naloga. Zaradi utrjenih dvestoletnih vzorcev načina razmišljanja in tudi odnosa do šole in njene vloge v družbi, ki je pogojena z vzgojo in izobraževanjem staršev in učiteljev, ki so se izobraževali v transmisijskem modelu šole, je potrebna preobrazba prevladujoče miselnosti, ki se še vedno nagiba k transmisijskemu modelu učenja in poučevanja.

Prav alternative v izobraževanju lahko v takšnih primerih še posebej bogatijo javni šolski sistem in ga od transmisijskega modela šole usmerjajo k transformacijskemu modelu.

Na podlagi obravnave razlik med transmisijskim in transformacijskim modelom šole, ki jo je podal Bogomir Novak (glej tabelo 4.5.1) bom v empiričnem delu diplomske naloge ugotavljala, koliko alternativni vzgojno izobraževalni program Educare pripomore k razvijanju transformacijskega modela šole.

Tabela 4.5.1: Razlike med transmisijskim in transformacijskim modelom šole.

TRANSMISIJSKI MODEL ŠOLE	TRANSFORMACIJSKI MODEL ŠOLE
Vsebinski kurikuli in učni načrti	Procesno in integrativno usmerjeni kurikuli in učni načrt
Storilnostna šola s promocijsko nevrozo	Šola z zdravo tekmovalnostjo in sproščanjem (zdrave in eko-šole)
Pola z inertno, neinovativno klimo	Šola z odprto klimo učeče se organizacije, ki zadovoljuje učne potrebe vsakega učenca
Šola s togo urno organizacijo učnega dela	Šola s prožno organizacijo dela
Šola z nizko stopnjo razvitosti demokratične	Šola z visoko stopnjo demokratične kulture

pedagoške kulture	
Psevdoaktivnost učencev	Aktivnost učencev
Enosmerna komunikacija učitelja	Interakcijska komunikacija – dialog
Nereflektirano učenje s pasivnim memoriranjem dejstev	Različne vrste transformacijskega učenja
Komunikacijski defekt – prevladovanje hrupa na šoli	Aktivno poslušanje – upoštevanje specifičnih sposobnosti in interesov učencev
Prevladovanje vsebinskega znanja učencev	Spodbujanje različnih vrst znanja
Poudarjanje količine znanja	Uresničevanje ideje dobrega učitelja in stalnega izboljševanja pouka
Učitelj kot predmetni strokovnjak	Kompleksno profesionalni učitelj
Učitelj pogosto rabi le stil natakarja – prenašalca znanja	Učitelj uporablja vse štiri stile poučevanja enakovredno
Učitelj kot posameznik, izoliran ekspert	Timsko sodelovanje in timsko poučevanje
Rutinski učitelj brez alternativnih didaktičnih oblik in metod	Učitelj kot reflektirajoči praktik in intelektualec
Učitelj v zaprtem razredu	Učitelj sodeluje s starši
Ravnatelj kot zastopnik transmissijske šole	Ravnatelj kot zastopnik transformativnega modela šole
Empirično in racionalno mišljenje učencev	Fleksibilno mišljenje z razvijanjem vseh vrst inteligenc
Prednost poučevanja učnih vsebin	Metodično poučevanje, kako učiti
Parcialno izobraževanje učiteljev	Uvajanje integrativnega izobraževanja učiteljev na delavnicah
Tradicionalne in moderne vrednotne edukacije	Lokalne in univerzalne vrednotne edukacije
Šola, ki je slabo povezana z okoljem	Avtonomna šola v mreži šol
Prevladovanje individualnega učenja učencev	Individualno in sodelovalno učenje učencev
Prevladovanje nacionalne kulture	Poudarek na nacionalni in internacionalni, skupni evropski ter globalni kulturi
Učitelj kot zunanja avtoriteta za učence	Učitelj samoomejujočo avtoriteto
Učitelj v vlogi prenašalca znanja	Učitelj v vlogah olajševalca, raziskovalca, animatorja, mentorja učencev

Vir: Novak 2006: 118–119.

Ker edukativni program Educare predstavljam prvič, se mi zdi pomembno, da se temu na naslednjih straneh temeljito posvetim, zato sedaj sledi obravnava tega alternativnega edukativnega programa.

5. RAZVOJ IN FILOZOFIJA VZGOJNO IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA EDUCARE

5.1 Začetki

Vzgojno izobraževalni program Educare³ (v nadaljevanju »Educare«⁴) ima svoje temelje v indijski zvezni državi Andhra Pradesh, v mestecu Puttaparthi, kjer živi njegov ustanovitelj Sathya Sai Baba. Ta, nekdanja zapuščena vasica sredi puščave, se je od 60. let naprej razvijala v velik vzgojno-izobraževalni kompleks, ki zagotavlja vzgojo in izobraževanje od vrtca, vse do podiplomskega študija. Njegova posebnost ni le filozofija izobraževanja, ki temelji na človeških vrednotah in poudarja izoblikovanje plemenitega značaja, marveč dostopnost, saj najrevnejšemu sloju prebivalstva omogoča brezplačno izobrazbo in to ne glede na njihovo versko in etnično pripadnost, status in spol. Enak kompleks je zgrajen v indijski zvezni državi Karnataka, blizu glavnega mesta Bangalore, obstajajo pa seveda podružnice širom Indije.

Prva Sathya Sai fakulteta za dekleta, je bila ustanovljena v okrožju Anantapur, v državi Andhra Pradesh, in sicer leta 1968. Kasneje je v Brindavanu (leta 1969) in Puttaparthi (leta 1978) bila ustanovljena tudi fakulteta za fante, leta 1981 Ministrstvo za šolstvo potrdi ustanovitev Univerze in jo priključi združenju Indijskih Univerz.

V začetku 80-ih letih 20. stoletja se je omenjena vzgojno izobraževalna filozofija pričela širiti tudi izven Indije, najprej na Tajsko in Malezijo ter v ostale Azijske države. Kasneje, v sredini 80-ih let, se je počasi širila tudi v Evropo in obe Ameriki, predvsem v Južno Ameriko, kjer dandanes doživlja pravi razcvet. Kar 40 % vseh Sathya Sai šol se nahaja v Latiniski Ameriki. V Afriki je v začetku devetdesetih, prva Sathya Sai šola v Zambiji, doživela izreden uspeh, saj so jo mediji poimenovali kot »čudežna šola v Zambiji«. Vzroke za ta uspeh bom v osrednjem delu diplome na podlagi raziskave dr. Margaret Taplin, ki je s skupino raziskovalcev z metodo odkritega opazovanja brez udeležbe, ugotavljala vzroke za uspeh Sathya Sai šole v Zambiji, podrobneje razložila in analizirala v empiričnem delu naloge. Program »Educare« so v zadnjih letih sprejeli celo v

---

³ Prvotno se je program imenoval SSEHV ali (ang.) Sathya Sai Education in Human Values; oziroma Sathya Sai vzgoja v duhu človeških vrednot. Včasih se imenuje tudi 3HV, kar ponazarja uskladitev človeških vrednot v mislih, srcu in delovanju (ang. Head Heart Hands). Pomeni uskladitev glave in rok s srcem, ki ponazarja človekovo vest. Na svetovni konferenci leta 2000, je Sathya Sai Baba program preimenoval v Educare (lat. Educere = izvesti ven; ali ang. Edu (cation) Care = skrb za vzgojo in izobraževanje). Tako je sedaj »Educare« skupno ime za različne Sathya Sai vzgojno izobraževalne programe, ki so se v zadnjih štiridesetih letih razširili povsod po svetu.

⁴ Zaradi sklanjatve ga bom ponekod navajala tudi kot *program »Educare»*.

nekaterih muslimanskih državah Bližnjega vzhoda, v Kuvajtu, Združenih Arabskih Emiratih in Saudski Arabiji.

5.2 Tri temeljne naloge družbe v skladu s cilji programa »Educare«

Mednarodna komisija Unesca o izobraževanju za 21. stoletje, je v svojem poročilu (1996) strnila nekatere temeljne smernice za nadaljni razvoj edukacije in opredelila vlogo vzgoje izobraževanja v sodobni informacijski družbi:

- Vzgoja in izobraževanje predstavljata nepogrešljivo dobrino pri prizadevanju za mir, svobodo in socialno pravičnost; je ena glavnih dosegljivih poti, ki vodi k skladnejšim oblikam človeškega razvoja.
- Igra bistveno vlogo pri osebostnem in družbenem razvoju.
- Edukacija je izraz ljubezni do otrok, do mladine, zato jo je potrebno v družbo sprejeti in ji priznati njeno vlogo, tako v vzgojno izobraževalnem sistemu, kot v družini, lokalni skupnosti in državi.
- Vzgoja in izobraževanje sta izjemni sredstvi za oblikovanje osebnosti in s tem odnosov med posamezniki, skupinami in narodi.

Vzgojno izobraževalni program »Educare« podarja naslednje tri poglobitve naloge družbe v zvezi z vzgojo in izobraževanjem, ki sovpadajo s smernicami, ki jih podaja Unesco:

1. **Vzgoja in izobraževanje morata prvenstveno razvijati značaj**
2. **Potrebno je razvijati tako telesni, osebostni kot tudi duhovni razvoj učečega**
3. **Izobraževanje oziroma šola ne sme postati podjetje; dostopno mora biti vsem, zato mora biti brezplačno.**

5.3 Predstavitev programa »Educare«

Beseda Educare izhaja iz latinske besede »*educere*« in pomeni »*potegniti ven, izvabiti nekaj kar je že prisotno znotraj*«.

Celotna filozofija programa »Educare« temelji na načelu, da so univerzalne človeške vrednote - **resnica, pravilno delovanje, mir, ljubezen in nenasilje** - prisotne v vsakem posamezniku in predstavljajo njegov resnični življenjski zaklad, ki ga mora tekom življenja sam pri sebi odkrivati in izražati v svojih mislih, besedah in dejanjih. Ko svoje misli, besede in dejanja uskladi s svojim

božanskim bistvom, ki ga predstavljajo človeške vrednote, postane človek plemenitega značaja. Educare mora torej posameznika spodbuditi k razvijanju in udeležanju najvišjih in najčistejših oblik univerzalnih človeških vrednot in doseči človeško očiščenost. Ker so človeške vrednote temelj celotnega programa, jih v osmem poglavju temeljito obravnavam.

5.4 Cilj in namen vzgojno izobraževalnega programa »Educare« je plemenit značaj

»Educare« je po svojem pristopu univerzalen, ker se ukvarja s človekovim duhom, vendar ne temelji na nobeni religiji, veroizpovedi ali sekti, a istočasno predstavlja srž vseh religij.

»Educare« temelji na filozofiji izobraževanja ustanovitelja Sathya Sai Babe, ki prvenstveno poudarja enakovreden razvoj akademskega in duhovnega izobraževanja. Sathya Sai Baba poudarja, da mora biti izobraževanje celostno. Učeči si mora pridobiti tako akademsko znanje kot tudi splošno in uporabno znanje. Poleg tega mora nujno usvojiti veščine, potrebne za uravnovešeno življenje v družbi hitrih in nenehnih sprememb. Postati mora čustveno zrela in stabilna osebnost in obenem razvijati ter stalno negovati čut za socialno občutljivost. Zavedati se mora potreb širše družbe in ji služiti. Dobiti mora vpogled v smisel življenja in utrditi zavedanje o svojem mestu v družbi, kjer živi in h kateri prispeva s svojim delovanjem. Postati mora samozavesten posameznik, sposoben ustvarjati kakovostno komunikacijo v odnosih z bližnjo in tudi širšo okolico. Predvsem pa mora biti pripravljen na vseživljenjsko učenje na vseh omenjenih področjih. Do svojega zadnjega diha se mora človek razvijati, značajsko rasti in se utrjevati.

5.5 Definicija plemenitega značaja – 3HV

»Educare« poudarja, da morajo biti misli, besede in dejanja usklajene s človekovo vestjo, zato se program včasih imenuje tudi 3HV. Slednje izhaja iz angleške besedne igre Head (glava) – Heart (srce) – Hands (roke) ter poudarja pomen njihove medsebojne usklajenosti in usklajenosti s človeškimi vrednotami, ki se lahko izrazijo preko misli, besed in dejanj. Glava predstavlja človekove misli ter besede, roke so simbol človekovega delovanja in srce ponazarja človekovo vest, sposobnost razločevanja med dobrim in slabim. Po definiciji, ki jo podaja Sathya Sai Baba, usklajenost misli, besed in dejanj s srcem, predstavlja plemenit značaj.

Če na kratko povzamem cilje programa »Educare«:

- je praktičen, ustvarjalen in zabaven vzgojno izobraževalni program prežet z ljubeznijo,
- odkriva odnos med človekom in naravo preko 5 elementov,

- pomaga učečim se, da znajo pravilno uporabljati čutila in nadzorovati um (program strop nad željami),
- pomaga učečim se, da znajo prisluhni »notranjemu učitelju«,
- pomaga učečim se pri odkrivanju lastne božanskosti,
- uči »živeti z izviro« na duhovni ravni in razvijati človeško plemenitost na osebni ravni,
- se usmerja na celostno vzgojo, ki vodi v razcvet najboljšega v učečem (v telesu, umu in duhu),
- spodbuja učečega se, da se nauči skrbeti za snažnost svojega uma in narave, okolja v katerem živi,
- omogoča učenje iz narave v naravi,
- spodbuja in krepi razvoj dobrih navad in plemenitega značaja.
- Razvija in širi nesebično ljubezen,
- odpira srca,
- dviguje zavest in razvija intuicijo,
- pomaga razumevati znanje, ki izvira od znotraj – spodbuja stik z notranjo modrostjo.

5.6 Program Educare in vseživljenjsko učenje

Potrebno je poudariti, da »Educare« ni vezan le na šolo kot institucijo, ampak je del vseživljenjskega učenja, je proces odstiranja tančic nevednosti, ki prinaša preobrazbo in notranjo rast, zato ga je v prilagojeni obliki možno vpeljati v vse družbene sfere, od gospodarstva, umetnosti, glasbe, prava, politike itd.

Najnovejše smernice programa »Educare« močno poudarjajo vseživljenjsko osebno, duhovno in profesionalno rast. Zato lahko obogati formalne oblike izobraževanja na vseh stopnjah (osnovni, srednji, višji ter visoki) in prav tako neformalne in informalne oblike izobraževanja.

Kakovost tega vzgojno izobraževalnega programa je tudi v tem, da skrbi za aktualnost samega programa, da se pravočasno odziva na družbene spremembe in pogojuje ter ustvarja pozitivne spremembe. To lahko dosega le z nenehno samorefleksijo na individualni ravni (učitelji, vodstvo šole) in na sistemski ravni (naloge Sathya Sai inštitutov, razvijanje in izpopolnjevanje aktualnih in kakovostnih pedagoških praks, usposabljanje učiteljev, ustanavljanje modelnih Sathya Sai šol).

5.7 Pet metod poučevanja za razvoj univerzalnih človeških vrednot

Pet metod poučevanja predstavlja edinstveni del programa »Educare«, saj so orodje s katerim učitelj spodbuja in izvablja plemenite lastnosti iz učečih se posameznikov in posameznic. Teh pet metod krepi vseh pet vidikov človekove osebnosti in pomaga negovati pet človeških vrednot (glej tabelo 5.7.1).

Tabela 5.7.1: Pet metod poučevanja ter pet vidikov osebnosti in pet človeških vrednot

Pet vidikov osebnosti	Pet človeških vrednot	Pet metod poučevanja
TELESNI	PRAVILNO DELOVANJE	ZGODBE
ČUSTVENI	MIR	TIHO SEDENJE
RAZUMSKI	RESNICA	POZITIVNO RAZMIŠLJANJE ali MOLITEV
SOCIALNI	NENASILJE	SKUPINSKE AKTIVNOSTI
DUHOVNI	LJUBEZEN	SKUPNO PETJE

Že Platon je v svojem temeljnem delu *Država*, kjer je opisoval idealno družbo, poudarjal pomen pravilne vzgoje in plemenitega značaja za dobro bodočnost. Bistvo njegovega učenja so predstavljale naslednje vrednote: resnica, dobrotu in lepota. Vzgoji in izobraževanju je namenjal izjemno pozornost, saj po njegovem vzgoja kroji človekovo usodo: »Po vsem videzu krene življenje po tisti poti, ki mu jo nakaže vzgoja. Enako se namreč zmeraj rado družijo z enakimi, ali ne« (Platon 1995: 112)?

Dva ključna elementa izobraževanja pri Platonu sta bila glasba⁵ in telovadba. V nadaljevanju bom opisala pet metod poučevanja po programu »Educare« ter ključne poudarke pri nekaterih primerjavi s Platonovim učenjem vzgoji in izobraževanju⁶.

5.7.1 Pet metod poučevanja in primerjava s Platonovimi elementi izobraževanja

Metode poučevanja po programu »Educare« so: Pripovedovanje zgodb, tiho sedenje ali meditacija, pozitivno razmišljanje ali molitev, skupno petje navdihujočih pesmi in skupinske aktivnosti.

⁵ Glasba je imela tedaj mnogo širši pomen od sedanjega, zajemala je duhovno, moralno in umetniško vzgojo in izobraževanje in ne zgolj veččin petja in igranja instrumentov.

⁶ Primerjavo Platonovega učenja o izobraževanju s Sathya Sai Babovim učenjem o »Educare« je napravil Georges Bebedelis. Georges Bebedelis, univ. dipl.stroj. ter univ.dipl.ekon. je eden izmed glavnih usposobljenih učiteljev Evropskega Sathya Sai Educare inštituta (EISSE). Je tudi profesionalni učitelj in poučuje na gimnaziji v Atenah, kamor na posreden način vnaša elemente programa Educare.

5.7.1.1 Tiho sedenje:

Prva metoda poučevanja je tiho sedenje. Učeče je dobro navaditi, da vsak dan sedijo nekaj minut v tišini. Na začetku lahko traja do pet minut in se kasneje, ko se učeči metode navadijo, ta čas podaljša. Slednje je lažje storiti v Sathya Sai šolah kot v javnih šolah, kjer so učitelji stalno pod časovnim pritiskom, zaradi izpolnjevanja učnega kurikulumu. Metodo tihega sedenja lahko vključimo v uvodni ali zaključni del pouka.

Tiho sedenje vključuje različne vaje koncentracije (opazovanje rože, plamena sveče...), vodeno fantazijo (posebej še pri mlajših učečih se na razredni stopnji) ali meditacijo na svetlobo. Sproščujoče didaktične pristope s pridom uporabljajo tudi drugi alternativni vzgojno izobraževalni sistemi, npr. Waldorfska pedagogika itd. Kot pravi učiteljica Irena Megle Jeglič⁷ je tudi Zavod za šolstvo Slovenije, v zadnjem času spodbudil učitelje in vodstvo šole k uvajanju omenjenih didaktičnih pristopov v pouk.

5.7.1.2 Koristi tihega sedenja

»Zaradi naraščajočih potreb po znanju se bo storilnost še povečevala na račun preobremenjenosti učencev, ki se ne bodo znali učiti, se sproščati in ločevati bistvo od nebistvenega« (Novak 2006: 124).

Izboljša spomin in koncentracijo, podarja občutek miru, čustvene uravnoveženosti, pomaga pri samoobvladovanju, razvija intuicijo- navaja učečega prisluhniti notranjemu glasu vesti in krepi sposobnost razločevanja med dobrim in slabim.

5.7.1.3 Raziskava o učinkih meditacije na sposobnost pomnjenja

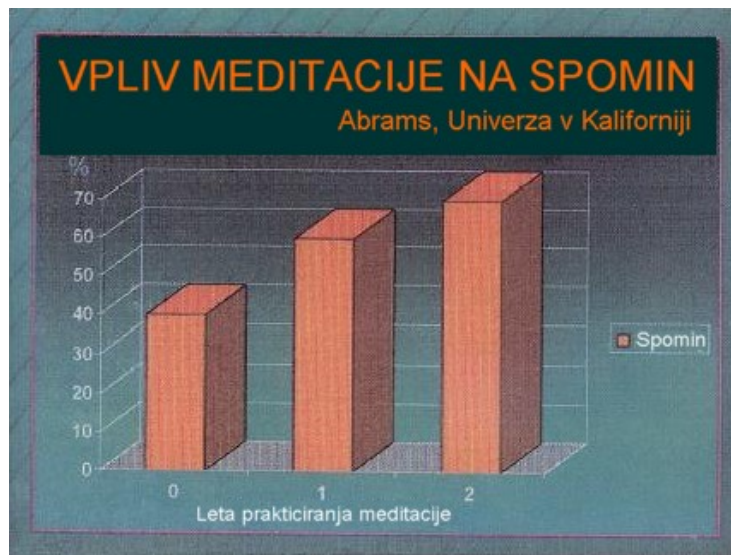
Dr. Jumsai (1997) omenja raziskavo, ki so jo izvedli na Univerzi Berkeley v Kaliforniji, o učinkih meditacije na spomin. V eksperimentu so sodelovale tri skupine študentov. Prva skupina se nikdar ni učila nobene metode za obvladovanje uma in koncentracije, druga skupina je vadila meditacijo eno leto in tretja skupina dve leti. Eksperiment je pokazal, da meditacija izjemno vpliva na sposobnost pomnjenja.

Prva skupina študentov si je tekom eksperimenta zapomnila 40 % podatkov, druga 60 % in tretja 70 %, vsi so bili izpostavljeni istim pogojem izpraševanja (glej graf 5.7.1.3.1). Slednje dokazuje, da lahko metoda tihega sedenja, poleg vsega, znatno prispeva k akademski uspešnosti učečih, zaradi povečane sposobnosti koncentracije in pomnjenja.

---

⁷ V prilogi C je objavljen globinski intervju z učiteljico Ireno Jeglič Mehle, ki že 30 let poučuje na OŠ Sostro v Ljubljani in samostojno, ob podpori ravnateljice, že več let v svoje pedagoško delo uvaja različne tudi metode programa »Educare«. Največ uspeha ima ravno z meditacijami in vodenimi sprostitvenimi tehnikami. Več si lahko preberete v prilogi.

Graf 5.7.1.3.1: Učinki meditacije na sposobnost pomenenja

Vir: povzeto po dr. Art – ong Jumsai (1997), *The five Human Values and Human Excellence*. Thailans, Bangkok: International Institute of Sathya Sai Education

5.7.1.4 Pozitivno razmišljanje ali molitev:

Pozitivno razmišljanje ali molitev predstavlja naslednjo metodo poučevanja. Izhaja iz pregovora: *Kar mislim, to postajam*. Pozitivno razmišljanje je zavestno negovanje dobrih misli in ne zgolj samodejno ponavljanje besed brez pravega zavedanja in premisleka o njihovem pomenu.

Pri tej metodi si lahko pomagamo z uporabo citatov s pozitivno vsebino, s pesmijo itd.

5.7.1.5 Koristi pozitivnega mišljenja:

Pozitivno razmišljanje, samozavest, samopoizvedovanje, notranji mir, spoštovanje in ponižnost do življenja.

5.7.1.6 Pripovedovanje zgodb:

Vsi otroci imajo zelo radi zgodbe, celo tisti, ki pouk neradi obiskujejo. Pripovedovanje zgodb je ena izmed najpomembnejših petih metod, saj se mnogokrat neposredno dotakne srca otrok in jih spodbudi k pravilnemu delovanju, k preobrazbi. Predstavljajo zakladnico za širjenje vrednot, če so le primerno in pazljivo izbrane.

Že Platon je v *Državi* omenjal, kako pomembno vlogo igrajo pravilno izbrane zgodbe: »Zato je treba najprej paziti na pisce pravljic; njihove dobre stvaritve je treba sprejeti, slabe izločiti. Izbrane pravljice naj potem pestunje in matere pripovedujejo otrokom in tako s pripovedovanjem njihove duše bolj oblikujejo kot z rokami njihova telesa...« (Platon 1995: 61⁸).

Poleg tega je potrebno pri izbiri zgodb upoštevati razvojno stopnjo otroka in temu primerno prilagoditi tudi dolžino zgodbe. Učitelj mora biti dober, živ pripovedovalec, paziti mora na ton in

⁸ Država, 377c

barvo glasu, uporabljati mora govorico telesa. Uporabi lahko tudi pripomočke, na primer lutke, slike, grafoskop itd.

5.7.1.7 Koristi metode pripovedovanja zgodb:

Učeči razvija in krepi sposobnost aktivnega poslušanja, zgodbe ustvarjajo vez med poslušalci in pripovedovalcem, v učečem zlahka prebudijo iskreno zanimanje, ga motivirajo, razvijajo ustvarjalnost, razvijajo domišljijo, posredujejo znanje, pomagajo razvijati dobrega značaja, zato je še posebej pomembno, da vsebujejo človeške vrednote.

5.7.1.8 Skupno petje:

Otroci običajno radi pojejo, in če se poje v skupini, lahko pri petju sodelujejo tudi bolj sramežljivi otroci, ki sami morda ne bi nikdar peli. Je izjemno dobra metoda, s pomočjo katere učeči lažje ponotranjijo določeno vrednoto, ker pri petju besedilo večkrat ponavljajo. Zato je tudi pri izbiri pesmi, tako kot pri zgodbah, potrebno pazljivo in skrbno izbirati ter paziti na vsebino.

Prednost petja je tudi v tem, da si človek na splošno lažje zapomni besede, ki so uglasbene.

5.7.1.9 Koristi skupnega petja:

Platon je o koristih glasbe povedal sledeče: »Ritem in harmonija sta izjemno pomembna, saj prodreta najglobje v dušo in prebudita lepoto in milino. Kdor je v glasbi pravilno vzgojen, bo sposoben razlikovati med lepim in grdim in z veseljem hvaliti lepo in uživati v lepih rečeh, sprejeti to v svojo dušo in se s tem hraniti. Tako postane popoln v svojih vrednotah in resnično dober« (Platon 1995: 88⁹).

Skupno petje tudi spodbuja samozavest, prinaša radost, notranji mir, zadovoljstvo, navdih, harmonijo, pogloblja pravilno, ritmično dihanje, odpira srce, spodbuja duh enosti, prečiščuje pevce in okolico, razvija koncentracijo, spomin, samozaupanje in intuicijo.

5.7.1.10 Skupinske aktivnosti:

Ljudje smo družabna bitja – živimo, se igramo, učimo se in delamo v skupinah. Odvisni smo drug od drugega, zato se moramo naučiti sodelovanja in življenja v skupnosti v miru in harmoniji. Večina današnjih problemov v svetu izvira iz pomanjkanja medsebojnega zaupanja in razumevanja.

Otroci so po naravi dinamični in aktivni – skupine jim pomagajo, da usmerijo energijo v pravo smer. Učenje z igro in praktično izkušnjo je prijetno in uspešnejše kot teorija.

Platon izjemno poudarja pomen igre kot dejavnika socializacije in vzgoje za človeške vrednote: "Potemtakem moramo, kakor smo že prej rekli, dati otrokom urejenejšo zaposlitev, ker je sicer

---

⁹ Država, 401d – 402a

nemogoče, da bi postali vrli ljudje, ki poznajo zakone, če je njihovo delo in če so tudi sami v navzkrižju z zakoni /.../ Če pa je pri otrocih že igra pravilna in jim nato muzična vzgoja vcepi zvestobo do zakonov, potem jih le-ta spremlja v vseh okoliščinah (v nasprotju z onimi drugimi) in jih krepi ter zbuja novo življenje tudi v državi to, kar je bilo prej na tleh« (Platon 1995: 111, 112¹⁰).

Metode so lahko različne: igra vlog (krepi samozaupanje, razvija kreativno mišljenje in sposobnost sodelovanja), dramatizacija, lutkovna predstava, ustvarjalno delo (razvoj desne možganske polovice), igre, delo v skupinah, športne aktivnosti, različni projekti, obiski razstav, ustanov, prireditev, pomoč starejšim in pomoči potrebnim, taborjenje v naravi.

5.7.1.11 Koristi skupinskih aktivnosti:

Skupinske aktivnosti krepijo samozaupanje in medsebojno zaupanje, krepijo sposobnost sodelovanja v skupini in sprejemanja pravil, razvijajo sposobnost poslušanja, mišljenja drugih in usklajevanja s skupino, razvijajo ustvarjalno mišljenje in delo, razvijajo sposobnost razločevanja, spodbujajo iskrenost do samega sebe, spodbujajo samopoizvedovanje, pomenijo sproščanje in zabavo, izboljšujejo koncentracijo in spomin, krepijo »skupinski duh« in enotnost.

S tem zaključujem kratek pregled petih metod poučevanja, ki predstavljajo orodje s katerim učitelji negujejo in oblikujejo človekovo osebnost. Pet metod so pripomoček s pomočjo katerega učitelj spodbuja in neguje pet človeških vrednot pri učečem se posamezniku.

5.8 VLOGA UČITELJA IN STARŠEV PRI OBLIKOVANJU ZNAČAJA

Program Educare sovпада z usmeritvijo in zahtevami modernega izobraževanja in načrtov, ki jih pripravlja in uvaja Evropska unija glede kakovostnega usposabljanja učitelja ot reflektirajočega praktika. »Učiteljevo delo ni omejeno na prenašanje podatkov. Znanje mora predstaviti kot opredelitev problemov v določenem okviru, pa tudi z različnih vidikov, tako da lahko učenci svojo rešitev povežejo s širšimi vprašanji. Odnos učitelj – učenec je usmerjen v celosten razvoj učenčeve osebnosti s posebnim poudarkom na samozaupanju« (Delors 1996: 137).

Kot sem že omenila, tudi Educare poudarja, da je učenje vseživljenjski proces, pri katerem se mora učitelj zavedati dejavnikov, ki vplivajo na učni proces. Zahteve so sledeče:

- pomembno je imeti **JASEN CILJ**,
- poznati mora **PROCES OTROKOVEGA RAZVOJA IN UČENJA**,

---

¹⁰ Država: 424 e

- biti mora **VZOR** ter se **NENEHNO OSEBNOSTNO IN STROKOVNO IZPOPOLNJEVATI**.

PROCES OTROKOVEGA RAZVOJA IN UČENJA: Za vsako temo, s katero se učitelj približa otroku, naj bo vodilo **otrokov razvoj in njegova sposobnost dojemanja**. Učenje ni možno brez **koncentracije**, zato je prva stvar, ki bi (se) jo morali učitelji naučiti, je **obvladovanje uma in to znanje prenesti na učeče**.

Poučevati je potrebno na primeru učenja, iz **življenjskih situacij**. Teme morajo biti aktualne in primerne za starostno (ciljno) skupino otrok. Učne tehnike in globino učenja je potrebno prilagoditi nivoju razumevanja učečih, krepiti je potrebno mnogotere inteligence.

5.8.1 Učitelj kot zgled

Sathya Sai Baba pravi, da obstajajo tri vrste učiteljev: tisti, ki se pritožujejo, tisti, ki razlagajo in tisti, ki navdihujejo. Ideal seveda predstavlja učitelj, ki navdihuje. Slednji je hkrati tudi zgled vrednot, ki jih želi posredovati učečim. Učitelj kot zgled, igra osrednjo vlogo pri programu »Educare«.

Vloga učitelja se je močno spremenila: učitelj ni učitelj, zaradi znanja in informacij, ki jih posreduje učečim, marveč zaradi zgleda, ki ga podaja.

Učitelj vedno poučuje na podlagi **lastnih izkušenj**. Kar uči, mora postati del njega, šele takrat je možna **skladnost misli, besed in dejanj**.

Učeči se največ naučijo iz učiteljevega dojemanja sveta in ne od tega, kar rečejo ali storijo. Učijo se vrednot, ki so postale del učiteljevega življenja. Učiteljeva notranja naravnost in odnos do sebe, družbe ter sveta kot celote, je tisto, česar se učenci najprej naučijo.

Še tako dober kurikulum ni porok za uspeh, če je učitelj slab. Če je učitelj dober, se da marsikaj narediti tudi v primeru slabega kurikuluma.

Novak (2006: 120) pravi, da učitelji uresničujejo načela nove transformacijske paradigme z usmerjenostjo k:

- Potrebam prihodnosti pred usmerjenostjo v preteklo znanje,
- Univerzalnim vrednotam kot bistvu človeka,
- Notranjemu miru kot temelju zdrave osebnosti,

- Sodelovanju in ustvarjalnosti pri učenju in poučevanju,
- Večjemu poudarjanju pomena osebnega izkustva in intuicije in
- Medsebojnim odnosom kot temeljem razvoja osebnosti

Videti je, da je vloga učitelja pri programu »Educare« naravnana k uresničevanju transformativne paradigme izobraževanja, kar pomeni, da »Educare« spodbuja transformacijo družbe.

Sathya Sai inštituti, ki jih opisujem v poglavju 11, imajo nalogo permanentnega izobraževanja in usposabljanja zainteresiranih učiteljev. Organizirajo različne vrste seminarjev, od osnovnega seminarja o človeških vrednotah in petih metodah poučevanja, do seminarjev o osebnosti in duhovni rasti ter posebnih seminarjev za profesionalne učitelje, ki so opravili vse prej našete seminarje. Vse to je del obveznega permanentnega izobraževanja za učitelje, ki želijo uradno poučevati v skladu s programom »Educare«. Povedano velja predvsem za evropski Sathya Sai Educare inštitut, saj se organizacija izobraževanja učiteljev po programu »Educare« razlikuje glede na potrebe dežele, v katero je vmeščen.

5.8.2 Vloga staršev pri oblikovanju značaja

»Med starši in učitelji mora nujno priti do odkritega dialoga, saj otrokov skladni razvoj zahteva, da se šolska in družinska vzgoja dopolnjujeta« (Delors 1996: 98).

Podobno kot se pri nekaterih drugih alternativnih vzgojno izobraževalnih sistemih poudarja pomembnost sodelovanja s starši, kot na primer pri Waldorfski šoli, tudi »Educare« pri tem ni izjema.

Starši so otrokovi prvi učitelji, nato se jim pridruži učitelj. Učitelj s starši sodeluje na več načinov, pomembno je, da jih obvešča tudi o svojih metodah dela. Razložiti mora katere vrednote želi negovati pri otroku. Največji učinek je, če starši podpirajo vzgojo za človeške vrednote z lastnim zgledom in tako pride do idealnega sodelovanja učitelja in staršev pri vzgoji njihovega otroka. Otroka v obdobju izgradnje značaja motijo nasprotujoče si vrednotne orientacije staršev in učiteljev, kar je lahko pogosto problem, saj postane razcepljen in zmeden.

Učitelji organizirajo tudi delavnice za starše, kjer se lahko odkrito pogovorijo o izzivih vzgoje otroka in načinih negovanja plemenite osebnosti.

Ključni element za uspešno delovanje programa Educare je zagotovo vloga učitelja. Thyorborn Meyer, predstojnik Evropskega Sathya Sai Inštituta s sedežem na Danskem (glej prilogo D) in

predstojnica Evropske Sathya Sai Akademije sta mi zagotovila, da Educare ne doseže pričakovanih rezultatov, če učitelj znanje o vrednotah podaja le na teoretični ravni. Mnenja sta, da »Educare« zahteva učitelja, ki se zaveda pomena osebnostne in duhovne rasti, učitelja, ki se je pripravljen stalno učiti, izpopolnjevati in nadgrajevati pridobljeno znanje. Po njunih izkušnjah se drugi učitelji, ki opazijo način dela pri učitelju, ki uvaja elemente programa Educare, zainteresirajo za njegov način dela. Mnogi se udeležijo seminarjev za usposabljanje, ki jih pripravlja inštitut, a so včasih presenečeni, da se iste metode, ki jih njihov sodelavec uspešno uvaja v pouk, pri njih ne obnesejo. Razlog je največkrat to, da vrednot ne poučujejo s svojim zgledom. Da bi lahko postali zgled, je potrebno trdo in disciplinirano delo na sebi. Če je učitelj zainteresiran za vzgojo za človeške vrednote, mora biti še toliko bolj zainteresiran za neprenehni osebni in duhovni razvoj.

6. VREDNOTE

»Lotiti se razmišljanja o vrednotnih tematikah, takih ali drugačnih, vedno pomeni lotiti se obravnave aktualnih temati.« (Židan 2004:67).

6.1 Pomen in vloga vrednot – osmišljevalke človekovega življenja

Psihologi menijo, da so za posameznika(co) vrednote nekakšen ideal, k uresničitvi katerega teži. Ideal, ki naj bi pomagal človeku razviti bistvene in najboljše sposobnosti njegove osebnosti. Sociologi opozarjajo na pomen vrednot kot skupnega povezovalnega družbenega veziva. Za pedagoge so vrednote pomembne z vidika, kako oplemenitijo človekovo osebnost. Osebnost vzgojitelja kot tistega, ki naj vzgaja. Filozofom vrednote pomenijo nekakšne skupne, idealne usmeritve, ki naj bi združevale človeštvo, zmanjševale možnost medosebnih sporov. Nasploh naj bi bile vrednote osmišljevalke človekovega življenja /.../ Toda, ali danes v kapitalski družbi kot izrazito ostro konkurenčni družbi posameznik res praktično uresničuje tisto najmoralnejše, kar je v njegovi osebnosti? Bojim se, da je danes kapital zaslužnil človeka, namesto, da bi človek zaslužnil kapital (Židan 2004: 67).

Vzgoja za vrednote se kaže kot izjemno pomembna prvina sodobnega izobraževalno vzgojnega sistema, če želi posameznik obvladati družbene silnice, predvsem kapitalistične, potrošniške, ki človeka prisiljujejo, da se obrne navzven in izgubi stik s samim seboj. Potrebno je najti načine za udejanjanje vrednot, kajti razkorak med teorijo in prakso je žal prevelik. Vemo, da so dejanja tista, ki pokažejo ali si za neke ideale resnično prizadevamo s trdim delom na sebi in kritično samorefleksijo ali pa zgolj uživamo v razmišljanju o pomenu vrednot na ravni teorije. Med enim in drugim zeva ogromen prepad, ki ga lahko premostimo le s samodisciplino uma in čutil (glej prilogo F) ter negovanjem in razvijanjem dobrih lastnosti, ki so, kot trdi »Educare« že v nas.

6.2 Univerzalnost človeških vrednot

»Problem človeštva je nastajanje univerzalnih vrednot, ki bi omogočale skupno sožitje.« (Novak 2006: 163).

Filozofija Sathya Sai vzgojno izobraževalnega programa »Educare« sloni na petih univerzalnih človeških vrednotah, ki so prisotne v slehernem posamezniku, ne glede na njegovo veroizpoved, etnično pripadnost, kulturo, družbeni položaj, raso, spol, itd.

Teh pet človeških vrednot predstavljajo:

- resnica,
- pravilno delovanje,
- mir,
- ljubezen in
- nenasilje.

Naloga človeka je, da jih obudi v življenje in po njih zaživi v mislih, občutkih, besedah in dejanjih. Notranje zavedanje o naši resnični naravi, katere del so te plemenite vrednote, nas osvobaja suženjstva umu, čutilom in nagonom. Na ta način premagamo svojo nižjo naravo, obvladamo svoj um in negativna čustva. S tem se ustvarijo pogoji za negovanje in nadaljnje udejanjanje vrednot. »V odnosu do našega dejanskega ravnanja je torej pomembno ne toliko to, koliko poznamo in zavestno sprejemamo vrednote, ampak predvsem to, koliko jih zavestno in nezavedno integriramo v svoj jaz in svojo osebnost. Bolj kot so vrednote integrirane, bolj čvrsto so sprejete in bolj so obvezujoče« (Musek 2000: 208).

Primarni cilj programa »Educare« je spodbuditi posameznika k udejanjanju človeških vrednot in o tem bom obširneje govorila v nadaljevanju, ko podrobneje predstavim pet univerzalnih človeških vrednot.

6.3 Kriteriji določanja univerzalnosti vrednot

Človeške vrednote veljajo za univerzalne, saj niso vezane na religijsko in etnično pripadnost, družbeni status, raso, spol itd., temveč so skupne vsemu človeštvu. Vsakdo lahko najde in razvije določene značajske lastnosti, ki temeljijo na človeških vrednotah, naj bo vernik, ateist ali agnostik.

Musek definira kriterije univerzalnosti vrednot, v katero zagotovo spadajo tudi človeške vrednote značilne za »Educare«: »Univerzalnost je tem izrazitejša, čim generalnejše so vrednostne kategorije /.../ V temeljnih vrednostnih kategorijah se namreč zrcalijo univerzalni motivi in univerzalne človeške zahteve – tako zahteve po dobrobiti posameznika po organskem, duševnem in duhovnem nivoju, kot zahteve po ustreznosti medsebojnih odnosov in socialne organiziranosti« (Musek 1993: 150).

Tu zato govorimo o duhovni vzgoji, ki presega institucionalne okvire pravičnosti, reda in ideologije ali pa »vzhodnjaškosti«, čeprav se jo mnogokrat zaradi nerazumevanja in predsodkov stlači v slednjo kategorijo, a kot je videti stroka tudi na tem področju postaja vedno bolj fleksibilna :

Kljub temu, da je pojem duhovnosti obtežen s predsodki oziroma mnogi dvomijo, da je možno duhovnost definirati, ne da bi jo kakorkoli vezali na partikulastične ideologije, je Britanska zveza humanističnih znanosti (British Humanistic Association) v dimenzijo duhovnosti vključila tiste značilnosti, ki so skupne tako teistom, kot ateistom, humanistom in agnostikom: /.../ stremljenje, moralna občutljivost, kreativnost, ljubezen in prijateljstvo, čutenje narave in človeške lepote, znanstvena in umetniška prizadevanja, hvaležnost in čudenje, intelektualni dosežki in fizična aktivnost, (samo)premagujoče trpljenje, nesebična ljubezen, vprašanje smisla in vrednot, ki opredeljujejo naše življenje (Kroflič v Lesar 2004: 222).

Naloga današnje vzgoje in izobraževanja kot jo vidi tudi »Educare«, je torej naučiti posameznika in posameznico ravnati v skladu s svojimi najvišjimi vrednotami kot so strpnost, razumevanje, sožitje, pravičnost... skratka, pomagati mu, da zaživi v duhu demokracije kot vrednote in jo v družbi tudi zares vzpostavi.

Zanimivo je, da so te vrednote, ki jih vzeto z vidika osebne rasti lahko jemljemo »vzhodnjaško« kot vrednote notranjega miru, izpolnitve in osvobojenosti, vzeto z vidika+ skupnosti (»societete«) pa gre le za ideale demokracije, medsebojnega sožitja in harmonije (societalne vrednote). Morda med tema dvema pojmovanjema ni tako velike razdalje kot bi mislili. Mir, enakost in svoboda niso le gesla demokracije, ampak so implicitne vrednote samoaktualiziranih posameznikov, saj predstavljajo pogoje za neovirano uresničevanje njihovih talentov in potencialov... Duhu naše kulture bo morda še najbližje, če označimo to vrednostno dimenzijo kot usmerjenost k idealom demokracije in svobode (demokratska in societalna usmerjenost) (Musek 1993:130).

7. ČLOVEŠKA NARAVA – DOBRA ALI SLABA?

Resnica, pravilno delovanje, mir, ljubezen in nenasilje so torej univerzalne človeške vrednote, ki v sebi vključujejo vse ostale kreposti. Kreposti so običajno povezane z eno ali več človeških vrednot. Sposobnost odpuščanja, na primer, vsebuje vrednote ljubezni, nenasilja in pravilnega delovanja, iskrenost pa je zunanji izraz vrednote resnice in pravilnega delovanja.

Pomembno je poudariti, da se kreposti in s tem vrednote lahko razcvetajo le ob sočasnem odpadanju negativnih lastnosti kot so jeza, pohlep, navezanost, sovraštvo, zavist, ljubosumje itd. Tudi slednje so v nas in se krepijo ter bohotijo, če se jih nismo naučili obvladovati. Z njimi se v vsakdanjem življenju neprestano spoprijemamo in soočamo. Te negativne lastnosti se sedaj še intenzivneje poudarjajo in pojavljajo v različnih medijih. Slednje močno oblikuje našo družbeno zavedanje ter naravnost in nemalokrat ustvarjajo vtis, da smo ljudje slabi, nasilni in le redko dobri po svoji naravi. Sathya Sai vzgoja, poudarja, da je vsak človek po svoji naravi plemenit, božanski, le da se tega ne zaveda. Vrednote predstavljajo temelj božanske narave in z njihovim negovanjem se lahko človek razvije v plemenitega posameznika.

Kant je poudarjal, da človek ni ne dober ne slab, kakšen bo, je odvisno od njegove vzgoje, zato je potrebno negovati dobre navade in plemeniti značaj.

Aristotel je menil, da je dobro že v nas, a naša slaba nagnjenja oziroma slabe navade, nas vlečejo v stran od tega dobrega, za katerega pravi, da je že v nas in si ga ne moremo pridobiti od zunaj:

...Tedad sploh nihče ni odgovoren za svoja zla dejanja, ampak jih dela le zaradi nepoznavanja pravega smotra, misleč, da bo po njih dosegel najvišje dobro. Toda teženja k smotru si ne moremo sami izbrati, ampak nam je prirojeno kot oko, ki je sposobno pravilno razsojati, kaj je resnično dobro /.../ To je namreč nekaj največjega in najlepšega, nekaj, česar ni mogoče prevzeti od drugih niti se naučiti, ampak ima vsakdo le, kakor je prejel od narave. Popolna in resnična naravna izoblikovanost je ravno v tem, če je komu to lepo in pravilno prirojeno (Aristotel 2002: 108, 109).

Pšunderjeva (2004) razlaga, kako humanistični psihologi trdijo, da je **človekova notranja narava nevtralna ali dobra**. Ta notranja narava **nikakor ni slaba**. Ljudje smo bitja, ki naravno težijo k samouresničitvi. Za nas ni druge poti. Ta resnična narava ni takoj razvidna. Ni očitna. Se skriva pod različnimi željami, ki se pojavljajo tekom življenja. Nedvomno je v naši moči, da svojo osebnost oblikujemo in razvijamo. Abraham Maslow, utemeljitelj humanistične psihologije, je raziskoval prav to – kako se človeška bitja lahko in morajo idealno razvijati?

V svojih raziskavah je Maslow raziskal življenja oseb, ki jih je motivirala potreba po samouresničevanju. Med njimi so svetovno znane in uspešne osebnosti kot A. Lincoln, Eleanor Roosevelt, A. Einstein in drugi. Značilnosti, ki so jim bile skupne so: **življenjski pogum, svoboda, spontanost, integracija in sprejemanje samega sebe**. Bili so **realistični, samostojni v vrednotah, sposobni poglobljenega življenja; preveval jih je tudi smisel za humor**. Maslow je tako prišel do spoznanja, da se določene vrednote konsistentno pojavljajo v življenju oseb, ki so dosegle boljšo samouresničitvev. Lahko rečemo, da so kot znamenja višjih življenjskih spoznanj. Naštela bom nekatere izmed teh značilnosti ali vrednot: **dovršenost, pravičnost, bogastvo, preprostost, resnica, lepota, dobrot, edinstvenost, poštenost, realnost, samozavest in samozadostnost**.

Ko gre za vzgojo, je Maslow prepričan, da je otrokova notranja narava, njegovo bistvo, nevtralno ali dobro; konstruktivno. **Slabe značilnosti, kot so destruktivnost, krutost, zlobnost ipd, niso prirojene, temveč so reakcija na določene frustracije. Neprimerno vedenje ni odraz otrokove slabosti ali šibkosti, saj se otrok rodi z zdravimi in ugodnimi potenciali**. Okolje je torej tisto, ki v veliki meri določa, kako se bodo razvili posameznikovi notranji osebnostni potenciali.

Slednje zato priča o izjemni pomembnosti vzgoje za vrednote, ki temelji na prepričanju, da je človek po svoji naravi dober, vendar ga je že od malega potrebno vzgajati tako, da bo zmož svoje dobre lastnosti izražati, jih negovati in krepiti.

Zato »Educare« posebno pozornost namenja tudi poznavanju uma in čutil ter metodah obvladovanja za kakovostno življenje v družbi. Strop nad željami je poseben program v okviru programa »Educare«, ki se ukvarja z obvladovanjem uma in premagovanjem slabih razvad, ki človeku onemogočajo, da bi živel v skladu s svojimi ideali. Več o funkcijah uma, čutil in progamu strop nad željami, si lahko preberete v prilogi F. Slednje je namreč izjemno pomemben del samega vzgojno izobraževalnega programa, a ga zaradi preobsežnosti vsebine navajam v prilogi.

7.1 Usmerjevalci našega vedenja in obnašanja – STRAH IN ŽELJE

Pri negovanju pozitivne naravnosti je torej ključno nadomeščanje slabih lastnosti z dobrimi. Saj slabe lastnosti ne morejo obstajati sočasno z dobrimi. Če smo notranje umirjeni in ljubeči, ne moremo biti istočasno vznemirjeni in zavistni. Ker pa so dobre kvalitete del naše resnične narave, jih bomo prej ali slej morali začeti tudi zavestno negovati, če bomo hoteli občutiti resnično radost. A zakaj slabe lastnosti tako pogosto prevladajo našo zdravo presojo, ki se sicer vedno opredeli za neškodovanje in kaj predstavlja rešitev te delime?

Glavna usmerjevalca našega obnašanja sta strah in želja. Določenim stvarjem se iz strahu izogibamo, druge pa nas zaradi želja, privlačijo. Ta dva usmerjevalca se dopolnjujeta in nas držita v začaranem krogu vse dokler lahko z uresničevanjem želja določene strahove razrešujemo. »Strah pred bolečino in neugodjem lahko premagujemo in kompenziramo s hedonskim ugodjem. Strah pred neuspehom in ponižanjem lahko premagujemo z izpolnitvijo naših potenčnih in statusnih želja. Strah pred osramotitvijo, izgubo časti in moralno diskvalifikacijo lahko premostimo s spoštovanjem moralnih in etičnih norm« (Musek 1993: 265).

A obstajajo še drugi strahovi, ki pa se jih ne da premagati s tovrstnim prizadevanjem. Govorimo o strahu pred smrtjo, pred siromaštvom, izgubo osebne eksistence itd. »Te strahove nam lahko odstranijo samo izpolnitvena upanja. Ampak poglejte, ob izpolnitvenih upanjih izgubijo svojo težo tudi drugi strahovi – strah pred bolečino, pred neuspehom, ponižanjem, sramoto. Ob tej ugotovitvi začnemo verjeti, da so naše vrednote in njihova razvojna hierarhija lahko naš osebni in življenjski kašipot« (Musek 1993: 266).

Prav zato mora imeti človek predvsem pa otrok in mladostnik pred seboj tudi zgled, ideal teh vrednot, da razvije zaupanje vanje in jih zavestno neguje. To vlogo bi mu morala zagotovo odigrati starša in učitelj. Slednje je izjemno pomembno, saj so otroci in mladostniki zaradi vsebine medijev prepogosto pod vplivom slabih vedenjskih zgledov, ki izhajajo iz zadovoljevanja hedonskih vrednot. Ker se otroci največ nučijo predvsem z zgledom, je popolnoma naravno, da se v njihov nežni um odtisnejo slabi vzorci obnašanja, ki jim potem sledijo. A če je že od rane mladosti izpostavljen celostni vzgoji, ki vključuje vzgojo za človeške vrednote, bo imel veliko manj težav pri obvladovanju uma in čutil ter s tem pri premagovanju slabih navad ter pravilnemu odzivanju na skušnjave potrošniške družbe. (Več o funkcijah uma in njegovem obvladovanju si lahko preberete v prilogi F)

Poglejmo si sedaj pet »življenjskih kašipotov«, pet univerzalnih človeških vrednot, njihove značilnosti in povezanost z vsakdanjim življenjem. Obravnavi vsake vrednote bo sledil še kratek popis kreposti, ki sovpadajo z določeno človeško vrednoto (glej tabelo 8.1.2.1, 8.2.1.1, 8.3.1.1, 8.4.1.1 in 8.5.1.1) Težišče pri opisu vrednot je predvsem na odnosu vrednote v povezavi z rokami, srcem in glavo, torej vrednote v odnosu 3HV.

8. PET UNIVERZALNIH ČLOVEŠKIH VREDNOT

8.1 Resnica

Mladi naj bi torej spoznali pomen » ljubezni do resnice«, pomembno jih je vzgajati za resnicoljubnost. Že filozof Immanuel Kant je opozarjal, da je laž zelo velika moralna napaka. Po Kantovem mnenju otrokova osebnost ni ne slaba ne dobra. Pri otrokovi osebnosti je potrebno z vzgojo oblikovati dobro (Židan 2007:16).

Vse kar v življenju storimo v skladu z resnico, je pravilno delovanje. Hrepenenje po resnici je bistvo človeške narave, naravna težnja intelekta, pogonska sila življenja. Želja, da bi poznali resnico, je spodbudila mnogo vprašanj in vodila do mnogih odkritij, znanja in modrosti. Na primer, Sir Isaac Newton se je vprašal, zakaj je jabolko padlo na tla in ni poletelo v zrak. Tako je odkril zakon težnosti. Kar ne pomeni, da ta zakon ni obstajal in deloval že prej. Osvetlil se je v človeškem zavedanju. Opaziti je, da obstajata dve, različni vrsti resnici. Ena je relativna in druga absolutna.

8.1.1 Absolutna in relativna resnica

Absolutna oziroma večna resnica je po svoji naravi nesprejemljiva, zato se tudi ne spreminja s časom. Primer za to so vrednote miru in ljubezni, ki so bile cenjene že od nekdaj, ne glede na religijske ali družbene razmere in to v katerem koli obdobju zgodovine.

Relativna resnica se nanaša na stvari, ki so podvržene spremembam. Če izjavim, da sem oblečena v trenirko je to resnica, ki se spremeni v trenutku, ko se preoblečem in nadenem večerno toaleta. Zaradi njene spremenljive narave, je potrebno uporabljati sposobnost razločevanja. V to kategorijo spadajo vsi družbeni pojavi, tudi kultura, tradicija, družbene norme in vrednote, ki se sčasoma spreminjajo.

Tudi človeške vrednote so relativne vse dokler pri posamezniku ne postanejo absolutne – nespremenljive. To se zgodi, ko se preobrazi naše srce ali drugače povedano, ko se razširi zavedanje o naši pravi naravi.

Resnica se v človekovem delovanju kaže kot integriteta v značaju; v srcu pa se kaže kot neprestana osredotočenost na življenjske ideale in modrost.

Za vsako izmed vrednot sledi tudi 3HV analiza, ki jo je napravil dr. Somenath Mithra (2003).

8.1.2 Resnica skozi 3HV

Če se resnica izraža v človekovem delovanju (roke), potem se kaže kot iskrenost, odkritosrčno govorjenje in delanje pravih stvari v pravem trenutku.

V mislih (glava) oziroma naši mentalni naravnosti se izraža kot poštenost, iskrenost, zdrav razum in sposobnost razločevanja med pravilnim in nepravilnim, kot radovednost, korektnost.

V srcu se kaže kot popolna osredotočenost na življenjske ideale, ki jih ne moreš več zatajiti zaradi nižjih nagonov in strahov. Kaže se, kot sposobnost upoštevanja vesti, kot prizadevanje za življenjske ideale in modrost, kot nagnjenost k spoznavanju sebe, kot širjenje zavedanja in kot usklajenost misli, besed in dejanj. »V polnem pomenu resnica pomeni tisto, kar pride iz srca v svoji čisti in neomadeževani obliki kot glas vesti« (Sathya Sai Baba v Mitra 2003: 34).

Tabela 8.1.2.1: Vrline v vrednoti resnice skozi misli, srce in dejanja.

	ROKE – v dejanjih	GLAVA – v mislih	V SRCU
TEŽNJA ZA ZNANJEM	Odkrivanje, Raziskovanje	Odprt um, izpraševanje	OSREDOTOČENOST NA RESNICO
RAZUM	Narediti nekaj kar je primerno in razumno	Razločevanje med dobrim in slabim, med vzrokom in posledico...	OSREDOTOČENOST NA RESNICO
ČISTOST	Ukrepati pravično	Biti nad pohlepom in sebičnostjo; imeti čist um	UPOŠTEVATI GLAS VESTI
SAMOZAVEDANJE	Delovati v okviru lastnih zmožnosti	Samoocenjevanje in razumevanje, samorefleksija	INTROSPEKCIJA
INTEGRITETA	Ukrepati pravično	Upoštevanje etike	UKORENINJENOST V RESNICO
ZANESLJIVOST	Zanesljiv v dejanjih	Poštenost in iskrenost	PREDAN

Vir: povzeto po dr. Somenath Mitra (2003), 3HV of EHV. USA, New Jersey: Dept. of Chemistry and Environmental Science, Institute of Technology

8.2 PRAVILNO DELOVANJE

»In kaj je pravilno delovanje? Udejanjanje tistega, kar govorite; napraviti stvari tako kot pravite, da jih je treba; pravilno delovanje je skladnost teorije s prakso.«

- Sathya Sai Baba

Pravilno delovanje se nanaša na način delovanja na telesni, družbeni in mentalni ravni. Vključuje misli, besede in dejanja. Pravilno delovanje se dotika vseh aktivnosti (velikih in majhnih) doma, na delovnem mestu ali pa v prostem času, tiče se tudi posameznikovih navad. Pravilno delovanje bi moralo voditi k aktivnostim, koristnim tako za družbo kot tudi za posameznika.

Na fizični ravni se pravilno delovanje izraža kot opravljanje »prave stvari«, na mentalni ravni pomeni pravilno naravnost, v srcu pa pomeni delovanje v skladu z vestjo.

8.2.1 Pravilno delovanje skozi 3HV:

V vsakdanjem delovanju (roke) se izraža skozi moralno in etično naravnost pri opravljanju dolžnosti doma in na delu. Če človek opravlja delo po svojih najboljših močeh in skrbi za dobrobit ostalih, je vse to pravilno delovanje.

Pravilno delovanje se kot mentalna naravnost (glava) izraža skozi negovanje vrlin, v stanovitem značaju, občutku dolžnosti, odgovornosti, iskrenosti ter spoštovanju drugih bitij, ljudi, živali in narave.

Pravilno delovanje skozi srce se prepozna tako, da človek upošteva svoj glas vesti, ki ga vedno vodi k dobremu. Izraža se kot nesebično delovanje, s katerim resnično lahko pomagamo drugemu.

Tabela 8.2.1.1: Vrline v vrednoti pravilnega delovanja skozi misli, srce in dejanja.

	V DELOVANJU	V MISLIH	V SRCU
DISCIPLINA	Upoštevanje pravil, Samoobvladovanje	Čustvena uravnovešenost, jasno razumevanje; Odstranjevanje nepotrebnih misli	OBZIRNOST
DOLŽNOST	Delovanje v skladu s položajem /vlogo	Razločevanje; vedeti kaj je potrebno narediti	NAD POHLEPOM IN SEBIČNOSTJO
VZTRAJNOST	Ne ustavljati se dokler cilj ni dosežen	Osredotočenost na cilj	NOTRANJA MOČ
ISKRENOST	Trud	Popolna pozornost	ZAVEZANOST
DOBROTA	Ne škoduješ, delaš dobro	Ne vidiš slabega, vidiš dobro	BITI DOBER, PODVZDIGNITI SE NAD NEGATIVNE POTEZE ZNAČAJA
POGUM	Ukrepati pravično, tudi, ko so okoliščine neprijetne	Pripravljenost, da se soočiš s vsakršnimi okoliščinami	NEUSTRAŠNOST
UČINKOVITOST	Hiter in več	Jasna predstva in osredotočenost	VIZIJA IN PREDANOST
ODGOVORNOST	Narediti kar je potrebno	Občutek dolžnosti	ZAVEZANOST
PRIPRAVLJENOST POMAGATI	Delati za dobrobit drugih	Želja biti v pomoč	LJUBEZEN

Vir: povzeto po dr. Somenath Mitra (2003), 3HV of EHV. USA, New Jersey: Dept. of Chemistry and Environmental Science, Institute of Technology

8.3 MIR

» *Mir je posledica pravilnega delovanja in ljubezni.*«

- *Sathya Sai Baba*

Mir je posledica občutka notranjega zadovoljstva s samim seboj. Pomeni odsotnost negativnih čustev kot so jeza, sovraštvo, strah, nemir, nepotrpežljivost, ki povzročajo hitenje in stres. Mir je čustveno umirjeno in zadovoljno stanje uma. Najvišji mir predstavlja stanje enakodušnosti, kar pomeni, ohranjanje umirjenosti ne glede na poraz ali zmago, uspeh ali neuspeh. Pomeni, biti sposoben razumeti in uravnovešeno sprejemati vse pole nasprotij in sprememb, ki so stalnica življenja in se kljub temu posvečati svojim dolžnostim. Torej, mir ni le obdobje med dvema vojnama kot se dandanes pogosto tolmači.

V sodobni družbi informacijsko komunikacijske tehnologije, um preko čutil vsak trenutek sprejema ogromno količino informacij. Na osnovi tega, se vzbudijo želje in sodbe, kar povzroči občutek sreče ali nesreče. Zato je sposobnost obvladovanja uma in ohranjanja enakodušja, še toliko bolj pomembno v potrošniški družbi informacijsko komunikacijske tehnologije.

Mir je bistven za oster intelekt in osredotočenost pri aktivnostih. Kako naj nervozni in vznemirjeni učeči se dobro opravi izpit? Miren um je nujen za dobro osredotočenost na trenutne izzive. Najuspešnejši športniki so tisti, ki ohranijo notranji mir, tudi v najbolj napetih trenutkih tekmovanja.

Mir je čustvena disciplina; ne glede na dogodke, so čustva pod našo kontrolo.

8.3.1 Mir skozi 3HV:

Mir v delovanju (roke) so vse aktivnosti, s katerimi si prizadevamo za mir v sebi in okoli sebe. Pomeni delovati z razumevanjem in potrpežljivostjo. Na delovanje ne vplivajo negativna čustva kot so jeza, pohlep in sovraštvo. Vedno delujemo v harmoniji s svetom.

Mir v umu (glava) je zbranost misli. Občutimo ga kot notranje zadovoljstvo ter dobro osredotočenost. Mir v srcu je enakodušje, spokojnost ne glede na okoliščine. Je notranja tišina.

Tabela 8.3.1.1: Vrline v vrednoti miru skozi misli, srce in dejanja.

	V DELOVANJU	V MISLIH	V SRCU
KONCENTRACIJA	Osredotočenost na trenutno delo	Popolna osredotočenost na eno samo stvar/misel	NOTRANJI MIR
POTRPEŽLJIVOST	Brez hitenja	Obvladovanje čustev	NOTRANJI MIR
SAMOOBVLADOVANJE	Ustaviti se pravočasno, predno te zanese	Nadzor nad željami in pohlepom	PRIPRAVLJENOST, DA SE NEČEMU ODREČEŠ
SAMOSPOŠTOVANJE	Poskrbeti zase in za svoje stvari	Imeti dober odnos do sebe, biti srečen	SAMOZAVEDANJE
SREČA	Delovati z občutkom radosti	Občutek osebne izpolnitve	BITI RADOSTEN
HVALEŽNOST	Vrniti uslugo	Biti hvaležen	PONIŽNOST
ZADOVOLJSTVO	Ne zahtevati še več	Zadoščenje	MIR

Vir: povzeto po dr. Somenath Mitra (2003), 3HV of EHV. USA, New Jersey: Dept. of Chemistry and Environmental Science, Institute of Technology

8.4 LJUBEZEN

Ljubezni ni enostavno definirati, saj se izraža na različne načine, skozi raznovrstne odnose: otrok – starši, mož – žena, prijateljstvo, patriotizem. Vse te različne oblike odnosov so manifestacija močne sile imenovane ljubezen, ki povezuje svet. **Ljubezen je več kot le čustvo, je oblika energije, ki ustvarja in neguje vse interakcije.** Ljubezen nadvlada občutke strahu in zaskrbljenosti, saj spodbuja boljše razumevanje in spoštovanje. Ljubezen je povezana z dajanjem in odpuščanjem; je neprecenljivo darilo, ki ga s seboj na zemljo prinese sleherni človek.

Sebična ljubezen se izraža kot skrb za sebe. A človeška bitja so sposobna izraziti razširjajočo naravo ljubezni. Otrok se najprej nauči ljubiti svoje starše, nato sorodnike, potem skupnost in na koncu celo vesolje - če je deležen primerne vzgoje in izobrazbe!

Najvišja oblika ljubezni je nesebična in brezpogojna. Danes jo redko opazimo, a kadar jo, je izvor radosti za prejemnika in njenega posrednika.

8.4.1 Ljubezen skozi 3HV:

V dejanjih (roke) se ljubezen izrazi kot dobro delo, ki koristi drugim. Potreba po pomoči obnemoglim. Lahko se izraža tudi kot prijateljstvo in vljudnost. V mislih (glava) je to nežen

občutek povezanosti z vsemi ljudmi in vsemi bitji; izraža se kot sočutje, dobrotu in strpnost. Ko se ta ljubezen izrazi skozi srce, postane čista in brezpogojna. Ničesar ne prosi v zameno.

Tabela 8.4.1.1: Vrline v vrednoti ljubezni skozi misli, srce in dejanja

	V DEJANJIH	V MISLIH	V SRCU
PRIJAZNOST	Pomagati	Sočutje in usmiljenje	BITI LJUBEČ
SPOŠTOVANJE	Vljudnost	V drugem videti le dobro	PONIŽNOST
NEŽNOST	Vljuden in ustrežljiv	Želja, da bi pomagal	UMIRJEN IN RAZUMEVAJOČ
PRIJATELJSTVO	Bratstvo in tovarištvo	Naklonjenost	LOJALNOST IN RAZUMEVANJE
ŽRTVOVANJE	Odreči se za voljo drugih	Osredotočenost na dobrobit drugih	NESEBIČNOST
VELIKODUŠNOST	Razdajati	Želja pomagati tako, da daješ	LJUBEČ
SKRB	Pomagati in biti pozoren	Sposobnost empatije	LJUBEČ

Vir: povzeto po dr. Somenath Mitra (2003), 3HV of EHV. USA, New Jersey: Dept. of Chemistry and Environmental Science, Institute of Technology

8.5 NENASILJE

»Pravilno delovanje, ki ga spremljajo resnica, ljubezen in mir je nenasilje«.

- Sathya Sai Baba

Nenasilje je vrednota vezana na posameznikovo individualno interakcijo z zunanjim svetom. Je vezno tkivo družbe. Ko se enkrat zavemo enosti v različnosti, potem ne moremo več zavestno škodovati ali povzročati bolečine. Nenasilje je rezultat ukoreninjenega zavedanja resnice in ljubezni. Najvišji dosežek človeka je, ko zaživi v harmoniji z drugimi in naravo. Nenasilje pomeni neškodovanje v mislih, besedah in dejanjih; pomeni ves čas želeči vsem le dobro.

Nenasilje je osnovano na videnju enosti vsega, na prepoznavanju dejstva, da smo vsi medsebojno odvisni in povezani, kar ne velja le za človeštvo, temveč tudi za živali in naravo na sploh. Kljub temu, da so naši bančni računi ločeni, pa vsi vdihujemo isti zrak in naša telesa so zgrajena iz istih petih elementov. Kljub razlikam, teh podobnosti ne moremo zanikati. Škoda povzročena kateremukoli bitju v vesolju, je na nek način škoda povzročena samemu sebi. **Zato je udejanjanje nenasilja več kot le neškodovanje drugim, saj vključuje tudi blaženje bolečin drugega.**

Nenasilje v delovanju je zagotovljeno, ko ne povzročamo škode z mislimi, besedami ali dejanji; nenasilje v srcu pomeni videti enost v različnosti povsod po svetu.

Zdravorazumska presoja nam pomaga razločevati med nasiljem in nenasiljem. Pri slednjem motiv ter okoliščine in čas igrajo najpomembnejšo vlogo. Sathya Sai Baba navaja nazoren primer: »Če vam ropar odseka roko, govorimo o nasilju, če pa jo amputira zdravnik in vam s tem reši življenje, je to nenasilje.«

Potreba po maščevanju in vračanju milo za drago, povzroča le še več nasilja. Kot je rekel Gandhi: »Oko za oko in cel svet oslepi«. Zato je obvladovanje uma in čustev v tem primeru, še posebej pomembno. Brez zavedanja o neločljivi povezanosti z vsem živim, nenasilje ne more vzdržati. Le takšno zavedanje je lahko dovolj močan razlog, da se posameznik odloči, da bo na nasilje odgovoril nenasilno. Za slednje je zagotovo potreben močan značaj. Sathya Sai Baba pravi, da če ne moremo pomagati, pa vsaj ne prizadenimo nikogar. Prav slednja misel kaže, kako se je nasilje v naši družbi razplamtelo. Da je potrebno človeka podučiti, da je bolje nič storiti, kot pa narediti nekaj slabega. Če bi vsak posameznik upošteval le slednji napotek, bi kmalu ugotovili, da živimo v izjemno mirni družbi.

Sathya Sai Baba takole razloči, kaj je človekova najpomembnejša naloga: »Človekova najpomembnejša naloga je prepoznati enost, ki je bistvo, je osnova vse mnogoterosti in različnosti. Če se v to poglobimo s čistim in nesebičnim umom, potem lahko uvidimo, kaj je skupnega prav vsem živim bitjem na zemlji.«

8.5.1 Nenasilje se skozi 3HV izraša na naslednje načine:

V delovanju (roke) pomeni, da ne prizadenemo nikogar, smo pozorni na potrebe ostalih in cenimo ter živimo vrline sodelovanja, odpuščanja, pravičnosti ter spoštovanja človekovih pravic. Torej, da živimo vrednoto demokracije.

V mislih (glava) nenasilje pomeni negovanje občutka povezanosti z vsemi živimi bitji, spoštovanje raznolikosti, izražanja strpnosti. Pomeni zavestno odrekanje in obvladovanje sovraštva, privoščljivosti in zavisti.

V srcu se nenasilje izraža kot občutek nesebične ljubezni in zavedanja ter videnja enosti v različnosti.

Ker se v zadnjem času veliko pozornosti usmerja k razreševanju okoljevarstvene problematike, ki med drugim vključuje problem izkoriščanja naravnih virov in narave same, se je človek primoran zamisliti o pravilnosti svojega prepričanja, da si je naravo potrebno za vsako ceno podrediti in jo obvladati. Človek je naravo videl kot ločeno od sebe in z občutkom lastništva zagospodaril nad njo. Posledice tega so danes vidne, saj je človek nekje v svojem prizadevanju po nadvladi pozabil ali se ni zavedal, da z vsakim nepremišljenim in slabim dejanjem ne prizadene le drugega, ampak tudi sebe, česar pa mnogokrat ne verjame dokler teh posledic ne občuti sam.

Tabela 8.5.1.1: Vrline v vrednoti nenasilja skozi misli, srce in dejanja.

	V DELOVANJU	V MISLIH	V SRCU
ODPUŠČANJE	Brez potrebe po maščevanju	Brez slabih občutkov	NENAVEZANOST
STRPNOST	Potrpeti	Razumevanje	SPREJEMANJE
MORALNOST	Živeti po načelih etike	Spoštovanje družbe	VKORENINJENOST V RESNICO
PRAVIČNOST	Nepristranskost	Racionalnost in objektivnost	VKORENINJENOST V RESNICO
LJUBEZEN DO OKOLJA	Ekološka osveščenost, humano ravnanje z živalmi	Poznavanje ekološke problematike, ljubezen do narave	ZAVEDANJE ENOSTI V RAZLIČNOSTI
BREZ PREDSDOKOV	Nediskrimintorno ravnanje	Nepristranskost,	ZAVEDANJE ENOSTI V RAZLIČNOSTI
SPOŠTOVANJE DRUGIH KULTUR IN POGLEDOV	Spoznaj jih in uživaj	Spoštuj, bodi odprt	ZAVEDANJE ENOSTI V RAZLIČNOSTI

Vir: povzeto po dr. Somenath Mitra (2003), 3HV of EHV. USA, New Jersey: Dept. of Chemistry and Environmental Science, Institute of Technology

9. OBLIKOVANJE IN RAZVIJANE VREDNOT

Razkorak med procesom mišljenja, čutenja in delovanja, je pripeljal do človekovega propada, kar še posebej velja za zadnje stoletje. Izobraževanje je tisto, ki mora v človeku spet spojiti razdruževalne sile. Zato mora biti njegov glavni predmet obravnave, razumevanje človeka, njegove osebnosti v celoti.

Kot sem že v prejšnjih poglavjih ugotavljala, ljudje ne podlegamo slabim navadam in vzgibom, zaradi pomanjkanja navdihujočega čtiva ali zato, ker ne vemo, kaj je prav in kaj ni. Tudi ne zato, ker še nikdar nismo slišali za vrednote kot so dobrot, resnica in lepota o katerih so govoril že Sokrat, Platon, Aristotel in za njim še mnogi veliki umi zahodne civilizacije na katerih temelji naša kultura. Enako velja za ostale kulture sveta, saj je »človeštvo že zdavnaj doseglo visoko stopnjo moralnosti, ki jo je težko preseči (Buda, Konfucij, Kristus,...)« (Musek 2000: 203).

Strokovnjaki s področja teorije vrednot ugotavljajo, da na oblikovanje vrednot vplivajo različni dejavniki: genetski, biološki, evolucijski, vzgojni (socialni ter kulturni dejavniki) ter človekova samodejavnost. Po njihovem mnenju imajo vrednote izjemen družbeni pomen, »...na eni strani so rezultanta in odraz družbenih posredovanj, na drugi strani vplivajo na družbeno dogajanje« (Musek 2000: 292). Izvor in nastanek vrednot in vrednotenja je za znanstvenike še precej nerazkrito področje.

So kompleksen pojav, saj se povezujejo tako s čustvenimi, kot motivacijskimi (voljnimi) in kognitivnimi procesi. Izvor, nastanek in oblikovanje vrednot kot takšnih lahko umestimo v obdobje osnovnega razvoja osebnosti, torej v dobo zgodnjega otroštva do adolescence. Videti pa je, da se vrednote, vrednostne orientacije, sistemi in hierarhije spreminjajo tudi še potem. Tako lahko upravičeno govorimo o razvoju vrednot skozi življenje (Musek 2000: 75).

9.1 Apolonske in Dionizične vrednotne kategorije

Musek vrednote deli na naslednji dve kategoriji: apolonske in dionizične. Pri apolonskih vrednotah »gre za ideale, ki presegajo vrednosti osebnih zadovoljstev, uspeha in učinkov. Tu so vrednote povezane z moralnimi normami, dolžnostmi ter vrednote povezane z osebno in duhovno rastjo, uresničevanjem in transcendenco« (Musek 1993: 137). Dionizične vrednote so hedonske vrednote sebičnosti, kjer je zadovoljevanja lastnih potreb na prvem mestu. V to kategorijo so vključene tudi vrednote uspešnosti.

9.2 Oblikovanje navad

»Navada je ravnanjski vzorec osebnosti, ki je lahko rutinski ali pa tudi ni. Je zelo kompleksna prvina osebnosti, ki se nenehno izraža v številnih oblikah ravnanja: v obnašanju posameznika, njegovi komunikaciji, vzpostavljanju medosebnih odnosov idr.« (Židan 2007: 39).

Mladina mora biti dandanes še posebej izpostavljena vzgoji za človeške vrednote, saj »življenje današnjih mladostnikov poteka v sodobni turbokapialistični družbi, ki nenehno proizvaja nove oblike potrošništva in načrtno vzgaja hedonizem, posameznikovo samovšečnost, zadovoljevanje tržnih zahtev idr. Govori se tudi o vzgoji v izobilju ter o vzgoji brez jasno postavljenih meja in kazni (Židan 2007: 16). In prav zato je pomembno, da se že kot otroci seznanijo in spoznajo z načini samoobvladovanja oziroma obvladovanja uma in čutil, da bodo znali kot mladostniki in kasneje kot odrasli, pravilno razsojati in se odločati ter upoštevati svojo vest. Kajti kot pravi pregovor, navade so železna srajca.

Učinkovite in pozitivne navade lahko pripomorejo k uspešnemu razvoju človekove osebnosti, neučinkovite in negativne pa seveda takšen razvoj dušijo /.../ Učinkovite in kakovostne navade nam naše življenje pomagajo obvladovati, polniti z ustvarjalnimi vsebinami in dejanji. Oziroma drugače: neuspešne navade je treba postopoma nadomeščati z uspešnimi, te pa še izboljševati. Za doseg takšnega smisla sta potrebni vztrajnost ter močna volja (Židan 2007: 39).

Mlad um je prožen in se veliko hitreje spreminja. Po nekaterih raziskavah je čas, ki potrebujemo, da neko navado spremenimo, odvisen od starosti. Če navado spreminja 10-letni otrok bo zato potreboval dva meseca in pol, če se tega loti 60-letnik, pa bo za isto navado potreboval nekaj več kot 8 let discipliniranega dela na sebi. Če želimo spreminjati družbo, je torej veliko lažje spremeniti otroka kot pa starejše. Zato je vloga vzgoje za vrednote ključnega pomena.

9.3 Vrednote kot temelj človekove moralnosti

Torej vrednote in ideali usmerjajo, oziroma bi morale usmerjati naše misli, besede in dejanja. So gradbeni material vsake družbe in njene kulture. Nenazadnje je vprašanje izobraževanja in vzgoje za vrednote tesno povezano z vprašanjem o tem v kakšni družbi želimo živeti in sodelovati. Z našimi dejanji, utemeljenimi na naših vrednotah in idealih gradimo in ustvarjamo družbo v kateri živimo. »Vrednote, ti pomembni kompleksi pojavi, pomagajo človeku uravnati njegove odnose s samim seboj, z drugimi, z družbo. Človeka usmerjajo pri njegovem zavzemanju številnih stališč,

pri ocenjevanju številnih informacij, ki jih nenehno dobiva. So temelj človekove moralnosti« (Židan 1996: 21).

Danes se gradi t.i. »Evropska hiša znanja«, ki naj temelji na demokratičnih vrednotah in jih krepi, neguje in osvežuje. V šolstvu ta korak k demokraciji med drugim predstavlja t.i. vzgoja za demokracijo in vzgoja za aktivno državljanstvo, ki naj mlade spodbuja k negovanju in ustvarjanju demokratičnih pogojev za življenje. Zato je zelo pomembno najti načine, s pomočjo katerih se o idealih demokracije ne bo le govorilo, poučevalo in učilo, marveč tudi po njih živelo.

10 NAJVEČJA NALOGA ČLOVEKA – MORALNOST V PRAKSI VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA

Cilji, ideali in vrednote nam torej pomagajo, da uravnavamo in usmerjamo svoje obnašanje /.../ Ali se zelo pogosto ne obnašamo povsem drugače, kot nam narekujejo ti ideali? Kljub temu, da imamo trdna načela, moralo in vrednote, se često ne ravnamo po njih, dostikrat ravnamo celo v nasprotju z njimi. Ta razkorak med vrednotami in ravnanjem vsekakor ni od danes, z obžalovanjem so ga ljudje ugotavljali v vseh dobah in v vseh skupnostih. Ta razkorak je tako vsakdanja zadeva, da pozabljam, da se v njem skriva eden večjih problemov človekove eksistence. Ampak zakaj sploh je tako (Musek 2000: 202)?

10.1 Prepad med tehnološkim in znanstvenim napredkom ter udejanjanjem vrednot

Izrazito materialistična, industrijska moderna družba je spodbujala individualizem in egoistično naravnost, ki zaradi zadovoljevanja lastnih sebičnih potreb izključuje dobrobit ostalih članov družbe. Musek (2000: 203) ugotavlja, da je človeštvo intelektualno izjemno napredovalo in si z razvojem znanosti in tehnologije omogočilo uporabo znanja. Strinja se, da ne vedno v lastno korist. Našteva naslednje dejavnike, ki vplivajo na razhajanje med vrednotami in dejanskim ravnanjem: potrebe, meta odločitve, druge vrednote, prejšnje obnašanje, zgolj deklarativno usvojene vrednote, pomanjkanje vedenjskih namer, samorefleksija.

Vloga vzgoje za vrednote je zato izjemnega pomena, saj nam »morala in vrednote omogočajo, da bomo našli privlačnost in zadovoljstvo tudi takrat, kadar bomo zadovoljevali svoje potrebe na sprejemljiv način, ki drugih ne bo ogrožal ali ignoriral« (Musek 2000: 202).

Prehod v postmodernizem najavljajo vrednote, ki dajejo prednost smislu življenja in dela, samorazvoju in ustvarjalnemu sobivanju v družbi in to pred ekonomskim napredkom in materialno blaginjo, ki se počasi postavlja na pravo mesto v družbi, a še zdaleč ne predstavlja (več) vodilnega načela napredka in kakovosti življenja.

Torej se človek na moralnem področju ni razvijal premo sorazmerno z razvojem znanosti in tehnologije. Kljub poznavanju vrednot in dobrih moralnih nauk, ni sposoben premagovati številnih ovir, da bi svoje ravnanje uskladi s temi vrednotami in ideali. Razvoj znanosti in tehnologije, je ustvaril današnjo informacijsko družbo nenehnih in hitrih sprememb iz katerih se porajajo tudi nove in številnejše ovire, zato je razkorak med teorijo in prakso pri vrednotah čedalje

bolj viden na vseh področjih življenja. Rešitev zato vidim v uporabnih tehnikah, s katerimi bi človek lahko uspešno moralno tudi deloval.

Morda je največja naloga bodočega človekovega razvoja prav ta, da bo na moralnem področju razvil tehnike uporabnosti in postal sposoben moralno ne samo presoјati, temveč tako tudi ravnati. Navsezadnje se zdi verjetno, da bo le tako lahko obvladal pasti svojega napredovanja na drugem področju – tehničnem in znanstvenem. To je naloga, ki stoji pred novim tisočletjem, v katerega vstopamo (Musek 2000: 203).

S slednjim zaključujem poglavje o človeških vrednotah. Človek mora najprej nadzorovati svoj um, svoje misli in čustva (predvsem negativna), šele potem bo opremljen za udejanjanje človeških vrednot. Če vse svoje misli, besede in dejanja ter srce, prežamemo z ljubeznijo, potem bomo govorili resnico, delovali pravilno, občutili mir in nikoli ne bomo mogli škodovati nikomur. Vse to pa ne gre brez truda, saj je pri slednjem potrebno (včasih) pozabiti na lastne koristi in delovati v korist drugim. Slednje zahteva vseživljenjsko učenje in osebnostno rast in »Educare« se tega zelo dobro zaveda, zato si za cilj izobraževanja izbere plemenit značaj in ne znanje.

11. ORGANIZACIJSKA STRUKTURA SATHYA SAI IZOBRAŽEVANJA

11.1 Sathya Sai sklad za izobraževanje

Zaradi močnega porasta Sathya Sai šol in splošnega zanimanja za program »Educare«, je bil v letu 2006 ustanovljen »Svetovni Sathya Sai sklad za dejavnosti izobraževanja«. Sathya Sai sklad za dejavnosti izobraževanja je določil najvišji odbor, ki je zadolžen za usmerjanje, nadziranje in vodenje vseh Sathya Sai izobraževalnih programov, ki jih vpeljujejo Sathya Sai inštituti povsod po svetu. Ena izmed pomembnih nalog odbora je poenotenje ter usklajevanje izobraževalnih Sathya Sai programov, ki so se v zadnjih petnajstih letih izjemno hitro razvijali širom po svetu. Programi Sathya Sai vzgoje v duhu človeških vrednot pod skupnim imenom »Educare«, se med seboj razlikujejo glede na raznolike družbeno-kulturne dejavnike dežel, v katere so vmeščeni. Kljub vsej raznolikosti je potrebno upoštevati vodilna vodilna načela Educareja. Skrb za slednje je ena izmed pomembnih nalog Sklada.

11.2 Sathya Sai Inštituti in »Educare«

Educare je torej skupno ime za različne Sathya Sai izobraževalne programe zasnovane znotraj Sathya Sai inštitutov, ki so se v zadnjih štiridesetih letih razširili na vse celine sveta.

Znotraj inštitutov, ki so del Svetovne Sathya Sai organizacije, se Sathya Sai izobraževalni programi delijo na dva dela.

SSE¹¹ ali duhovno Sathya Sai izobraževanje, je vključeno v tako imenovan Bal Vikas¹² program, ki je namenjen predvsem otrokom slednikov Sathya Sai Babe in je del neformalnega izobraževanja. Sem spada tudi usposabljanje SSE učiteljev ter članov Sathya Sai organizacije. To je del, ki se neposredno tiče delovanja Mednarodne Sathya Sai organizacije in ni predmet mojega preučevanja.

V diplomu me bo zanimal predvsem program SSEHV¹³ oziroma Sathya Sai izobraževanje v duhu človeških vrednot. Ta program je namejen širši javnosti, profesionalnim učiteljem ter različnim skupinam profesionalcev (pravnikom, gospodarstvenikom, ekonomistom, zdravnikom...) Na osnovi tega programa delujejo tudi Sathya Sai šole.

---

¹¹ (ang.): Sai Spiritual Education.

¹² (sanskrt): *bal* pomeni otrok; *vikas* pomeni razcvet torej: *razcvetanje otroka*.

¹³ Sathya Sai Education in Human Values; Včasih se imenuje tudi 3HV, ker ponazarja poenotenje misli, besed in dejanj. Slednje po definiciji Sathya Sai Babe ustvarja plemnit značaj.

11.2.1 Razmišljaj globalno deluj lokalno

Inštituti se po svoji organizacijski zasnovi med seboj razlikujejo z ozirom na potrebe določene države ali celine.

»Educare«, upošteva moto 'razmišljaj globalno, deluj lokalno'. Zato se vedno prilagaja tradiciji, težnjam in kulturi dežele, v katero je vmeščen ter religiji. Za Brazilijo je na primer značilen krščanski pristop, v Nepalju hindujski in budistični, v Bangkoku budistični. **Kjer sta religija in država ločeni družbeni sferi, se uporablja čisti model, kjer se poudarjajo človeške vrednote brez pridiha religije.**

11.2.2 Naloge Inštitutov

Ustanavljanje Inštitutov so spodbudile naslednje potrebe in cilji:

- Kakovostno uvajanje programa »Educare« oziroma SSEHV v Sathya Sai šolah in nadziranje kakovosti pedagoškega dela ter usvojenega standarda znanj učečih se.
- Organizacija predavanj za usposabljanje vseh bodočih SSEHV učiteljev v Sathya Sai šolah.
- Vzpostavljanje povezave z vlado in privatnimi izobraževalnimi ter gospodarskimi ustanovami, z namenom vključitve programa SSEHV v njihove dejavnosti.
- Razvoj in prilagajanje programa SSEHV skladno s kulturo, v katero je vmeščen ter usmerjanje in pomoč javnim šolam, ki se odločijo za vpeljavo omenjenega programa.

11.2.3 Število Sathya Sai inštitutov po svetu:

Trenutno je po svetu delujočih 22 Sathya Sai inštitutov:

- V **Aziji**: Indija, Japonska, Filipini, Tajski,
- V **Avstraliji in na Novi Zelandiji**,
- V **Južni Ameriki**: Argentina, Brazilija, Čile, Kolumbija, Ekvador, El Salvador, Mehika, Paragvaj, Portoriko, Venezuela, Trinidad,
- V **Afriki**: Zambija,
- **Evropa**: Danska, Velika Britanija in Irska.

11.2.4 SAI – 2000

Da bi ohranjali visok standard akademskih dosežkov in duhovnega znanja v vseh Sathya Sai šolah in Sathya Sai izobraževanju na sploh, je Tajski inštitut v Bangkoku izdelal SAI-2000¹⁴. Slednje je

---

¹⁴ Standardisation — Accreditation — Inspection = SAI 2000

omogočilo porast ustanavljanja Sathya Sai inštitutov širom sveta: v Severni in Južni Ameriki, v Afriki, Avstraliji in Pacifiku itd.

11.3 Sathya Sai šole - model celostnega izobraževanja

Sathya Sai šole so model celostnega izobraževanja. Njihov cilj je doseči človeško odličnost z razvijanjem vseh vidikov osebnosti. Sathya Sai filozofija izobraževanja človeka vidi kot večplastno bitje, ki deluje z različnih ravni zavedanja: telesne¹⁵, emocionalne, razumske¹⁶, socialne¹⁷ ter duhovne¹⁸ - in ne le intelektualne, kar je značilnost tradicionalnega izobraževalnega sistema, ki se zelo počasi preobraža od okostenelega transmisijskega modela poučevanja in učenja v konstruktivistični model poučevanja ter učenja.

Šole ne zaračunavajo stroškov šolnine, učni kurikulum je usklajen z državnim kurikulumom, ki velja za javne šole, zato akademsko znanje učencev ne zastaja za učenci javnih šol. Običajno dosegajo najvišje akademske dosežke na državnem nivoju.

Na zahodu sedaj obstaja na desetine Sathya Sai šol, mnoge izmed njih so s svojim delovanjem pričele v začetku 90-ih let prejšnjega stoletja, kar pomeni, da delujejo sorazmerno malo časa. Vsako leto se jim pridružijo nove.

Sathya Sai šole so vzorčni modeli, ki prikazujejo načine vključevanja človeških vrednot v obvezni šolski kurikulum z namenom doseči dva cilja izobraževanja – akademsko in značajsko odličnost.

Profesionalni učitelji javnih šol se lahko aktivno vključujejo v pouk modelnih Sathya Sai šol, ga opazujejo in se usposabljaajo ter s tem oplemenitijo svojo pedagoško prakso z novimi metodami, ki jih vnašajo v pouk na javnih šolah kjer poučujejo.

---

¹⁵ Sem spada telo s petimi čutili zaznavanja in petimi čutili notranjega zaznavanja in delovanja. Delovanje uma je del telesnega zavedanja, prav tako sposobnost analitičnega in logičnega razmišljanja. Intelektualno razmišljanje spada k telesnemu zavedanju.

¹⁶ Razum ali buddhi (v sanskrtu) predstavlja človekovo vest. Njegova funkcija je sposobnost razločevanja med dobrim in slabim, omogoča intuitivno dojetje stvarnosti in realnosti. Najustreznejši prevod je razum, ki se pogosto povezuje z intelektualno dejavnostjo, ki pa spada k telesni zavesti, k umu.

¹⁷ Človek je družbeno bitje, ki samega sebe prepoznava skozi odnos do drugih. Biti mora sposoben navezovati pristne človeške stike kot tudi stike z vsemi drugimi živimi bitji, se z njimi povezovati, sodelovati in pomagati.

¹⁸ Po filozofiji Sathya Sai izobraževanja je človek predvsem duhovno bitje v človeškem telesu. Človek naj samega sebe prepozna kot božansko bit, kot čisto ljubezen. To božansko bit, ki je človekova najvišja in neminljiva narava, mora biti sposoben, kljub navidezni raznolikosti pojavnega sveta, videti povsod okoli sebe in v vsakem živem bitju. Šele takrat je sposoben do popolnosti udeležati eno izmed petih človeških vrednot t.j. nenasilje.

11.3.1 Načini izvajanja programa »Educare«

Vzgojno izobraževalni program »Educare« se lahko izvaja na dva načina: posredno in neposredno.

Neposredno pomeni, da se vrednote poučuje v sklopu pouka ali izvenšolskih dejavnosti eno šolsko uro na teden kot poseben predmet. Slednje velja predvsem za Sathya Sai šole, kjer je to obvezni del učnega načrta.

Posredno izvajanje programa Educare pomeni, da vrednote lahko vnašamo v vse predmete, ki so del nacionalnega učnega načrta in tudi v izvenšolske dejavnosti, kar je mogoče izvajati tudi na javnih šolah.

11.3.2 Število Sathya Sai šol po svetu:

Trenutno deluje 38 Sathya Sai modelnih šol

- **Severna in Južna Amerika** imata skupaj 14 šol: v Argentini, Braziliji (5), Čilu, Ekvadorju, Mehiki (2), Peruju, Venezueli in Kanadi.
- V **Afriki** so 4 šole: na Mauriciusu, v Keniji, Južni Afriki in Zambiji
- V **Evropi** v Angliji in na Škotskem. Na Švedskem je šola sicer delovala kratek čas, a se je zaprla zaradi finančnih razlogov. Enako se je zgodilo z vrtcem v Grčiji.
- V **Aziji** deluje 13 šol: na Filipinih, Nepal (2), Maleziji, Singapurju, Šri Lanki, Tajvanu, na Tajskem in v Indiji (5). Ta številka ne zajema matičnih Sathya Sai šol iz Puttapparthya ter Šri Sathya Sai Univerze.
- **Avstralija in Pacifik** ima trenutno 5 šol: Avstralija, Fidži, Nova Zelandija, Indonezija

11.4 Sri Sathya Sai Univerza v Indiji

Sri Sathya Sai Univerza¹⁹ deluje v okviru treh kampusov: Anantapur, Brindavan in Prasanthi Nilayam (glej tabelo 12.4.4.1)

Ustanovljena je bila 22. novembra 1981, ko je Ministrstvo za šolstvo vlade Indije in komisija za priznavanje statusa Univerze (UGC), potrdila status Univerze in jo vključila v redno članstvo združenja indijskih Univerz.

---

¹⁹ 17. marca 2007 se je *Sathya Sai Institute of Higher Learning*, preimenoval v *Sri Sathya Sai University*.

11.4.1 Namen Univerze

Namen Univerze je študentkam in študentom podati celostno znanje in razvijati značaj kot najpomembnejši cilj izobraževanja. Študijski programi so zasnovani tako, da združujejo starodavno tradicijo Indije z napredkom modernega časa. Osnovo sicer sodobnih in aktualnih študijskih programov predstavljajo človeške vrednote. Na fakulteto se lahko prijavijo študentje in študentke iz cele Indije. Študij je popolnoma brezplačen in tako dostopen vsem, ki zaradi finančnih razlogov nimajo možnosti študija na Univerzi.

11.4.2 Fakulteta v Anantapurju²⁰ za dekleta

Fakulteta v Anantapurju za dekleta je bila ustanovljena 22. julija 1968. Malo deklet je lahko nadaljevalo univerzitetno izobraževanje, saj so bile Univerze daleč stran od njihovega rodnega kraja in družine si tega finančnega bremena niso mogle privoščiti. Sathya Sai Baba je zaradi tega najprej ustanovil fakulteto za dekleta, ki je imela že od vsega začetka najsodobnejšo opremo in bogato knjižnico. Fakulteta ponuja široko paleto študijskih programov, tako naravoslovnih kot družboslovnih ter humanističnih in to na dodiplomski in podiplomski ravni. Poleg tega ponuja tudi nekatere strokovne študijske programe.

11.4.3 Fakulteta v Brindavanu²¹

Fakulteta v Brindavanu s polnim imenom »Sri Sathya Sai Arts and Science College« za fante, je bila ustanovljena 9. junija 1969. Ponuja študijske programe ekonomije, naravoslovja, družboslovja in humanistike na dodiplomski ravni.

11.4.4 Fakulteta v Prasanthi Nilayamu²² ter Akademija za glasbo

Fakulteta v Prasanthi Nilayamu imenovana »College of Arts, Science and Commerce« za fante, je bila ustanovljena 28. novembra 1978, deset let po ustanovitvi Fakultete za dekleta v Anantapurju. Ponuja programe na dodiplomski in podiplomski ravni ter nekatere strokovne študijske programe. 20. novembra 2000 svoja vrata odpre še Akademija za glasbo.

---

²⁰ V indijski zvezni državi Andhra Pradesh v okrožju Anantapur

²¹ V indijski zvezni državi Karnataka v Whitefieldu

²² V indijski zvezni državi Andhra Pradesh v mestecu Puttaparthi, ki spada v okrožje Anantapurja.

Tabela 11.4.4.1: Mejniki Sri Sathya Sai Univerze:

DATUM	DOGODEK
22. julij 1968	Otvoritev kampusa v Anantapurju
9. junij 1969	Otvoritev fakultete za umetnost in znanost oziroma »Sri Sathya Sai Arts and Science College« za fante v Brindavanu.
28. november 1978	Sathya Sai Baba položi temeljni kamen za Fakulteto za umetnost, znanost in ekonomijo oziroma »College of Arts, Science and Commerce« v Prasanthi Nilayamu
22. november 1981	Otvoritev Univerze
20. november 2000	Otvoritev akademije za glasbo »Sri Sathya Sai Mirpuri College of Music«

Vir: Povzeto po: http://www.sssihl.edu.in/Aboutus_History.htm

11.4.5 Življenje v študentskih domovih Sri Sathya Sai Univerze

Kot sem že omenila, je študij popolnoma brezplačen, manjši znesek je potrebno plačati le za vstop v študentski dom, kjer študentje in študentke v času svojega študija bivajo.

Življenje v študentskem domu je prežeto z nenehnimi aktivnostmi, kjer vlada močna disciplina, s katero se utrjuje in gradi značaj študentk in študentov.

Aktivnosti, ki se pričnejo z zgodnjim vstajanjem ob petih zjutraj in se končajo ob desetih zvečer, so duhovne, kulturne, telesne, akademske in socialne narave. Študentje in študentke imajo obilo priložnosti, da odkrijejo in izrazijo svoje raznovrstne talente, od športa, retorike, petja, umetniškega ustvarjanja, plesa itd. Poleg tega sodelujejo še v akcijah nesebične pomoči v ožji in širši skupnosti. Seveda obštudijske dejavnosti ne nadomeščajo akademskega dela, ampak ga predvsem podpirajo in zagotavljajo celostno oblikovanje študentove osebnosti in značaja. Spodbuja se predvsem vzdušje medsebojnega sodelovanja in skladnega življenja ter nesebičnost. Podrobnejši opis aktivnosti si lahko preberete v prilogi A.

11.5 Svetovne konference na temo »Educare«

11.5.1 Prva svetovna konferenca Educare - 2000

Prva svetovna Educare konferenca je potekala v Prashanthi Nilayamu, v Indiji, leta 2000. Poleg delavnic o vodenju, načrtovanju, usposabljanju ipd., so učitelji izmenjavali svoje izkušnje o tem kako v običajno pedagoško prakso vtikati človeške vrednote. V svojem pozdravnem govoru je Sathya Sai Baba povedal sledeče: »EHV učitelj mora biti kot športni trener, ki stoji pred svojimi učenci in jim demonstrira vaje; podobno lahko EHV učitelj le z lastnim zgledom svoje učence pouči o človeških vrednotah.«

11.5.2 Druga svetovna konferenca Educare – 2007

Novembra 2007 se bo odvijala druga svetovna Educare konferenca. V ta namen je v Londonu, od 19. do 21. januarja 2007, potekala evropska predkonferenca Sathya Sai izobraževanja. Njen namen je bil izmenjati in zbrati izkušnje vseh evropskih dežel v zvezi s programom »Educare« in napraviti nadaljni načrt za njegov razvoj v posameznih regijah oziroma državah po Evropi. Na predkonferenco se je vsaka država pripravljala s pomočjo SWOT²³ analize. Vse ugotovitve in nova spoznanja bodo predstavljena na Svetovni konferenci »Educare« v novembru 2007, kjer se bodo izoblikovale smernice za nadaljni razvoj tega vzgojno izobraževalnega programa.

Slednje kaže, da je »Educare« živ program, ki se venomer nadgrajuje, izboljšuje, posodablja, upošteva pretekle izkušnje in se razvija naprej. Pripravljenost upoštevati aktualne družbene spremembe in potrebe, je izjemno dobra popotnica za nadaljni razvoj vsakega vzgojno izobraževalnega sistema oziroma programa, ki želi služiti in koristiti njegovim uporabnikom, t.j. družbi in njenim posameznikom.

---

²³ (ang.) Strength – moč; Weaknesses – pomanjkljivosti; Opportunities – priložnosti; Threats - nevarnosti

12. PRISPEVEK PROGAMA »EDUCARE« ZA JAVNO, PREDVSEM OSNOVNO ŠOLO V SLOVENIJI

Danes se o alternativah v vzgoji in izobraževanju govori veliko, na voljo je dovolj informacij, vendar raziskave kažejo, da je implementacija alternativnih didaktičnih konceptov v pouk izjemno nizka. Alternativni didaktični koncepti lahko v mnogočem pripomorejo k razreševanju akutnih problemov, ki tarejo sodobno šolo.

Šolska prenova v Sloveniji traja sedaj že dobrih deset let in reforme šolstva želijo zajeti in poudariti pomembne elemente, ki bi Slovenijo uvrstile v evropsko družbo znanja. Poudarek je na vseživljenjskem učenju, večji kakovosti znanja učečih in dostopu do izobraževanja. Alternative lahko v mnogočem obogatijo in oplemenitijo javni šolski sistem. S štirimi stebri izobraževanja je dan poudarek na pomenu celostne vzgoje in izobraževanja ter negovanju mnogoterih inteligenc. Alternative kot je Waldorfska pedagogika in tudi Montessori, poudarjajo pomen celostnega izobraževanja in doživljajske pedagogike, saj se učeči največ nauči skozi lastno izkušnjo in tako tudi osebnostno raste.

Poglejmo si, kako lahko program »Educare« pripeva k večji kakovosti slovenske šole, predvsem osnovne šole.

12.1 Problem preobremenjenosti učencev in pregorevanja učiteljev – pomen osebnostne in duhovne rasti učitelja in učenca

»Osebnostna rast pomeni tudi obvladovanje distresa, ki je eden izmed glavnih izvorov nasilja.« (Novak 2006: 50).

Kot kažejo raziskave v empiričnem delu diplomske naloge, implementacija sproščujočih didaktičnih pristopov pripomore k **ustvarjalni in sodelovalni ter hkrati umirjeni razredni in šolski klimi**, saj se učečega navaja na obvladovanje uma ter čutil, s čemer lahko doseže skladnost razuma, srca in delovanja. Tako so ustvarjeni **osnovni pogoji za kakovostno pedagoško delo in učenje**. Poleg tega umirjen um lažje sprejema podatke in kar je najpomembnejše, lažje razločuje bistveno od nebistvenega. Slednje pa je ena izmed ključnih smernic sodobnega izobraževanja: naučiti učečega, da bo znal razločevati med dobrimi in slabimi informacijami ter objektivno kritično razmišljati in presojati in na podlagi slednjega tudi delovati. Ker se učenci in učitelji zaradi storilnostno naravnane šolske politike²⁴ še vedno usmerjejo na pridobivanje reproduktivnega znanja, to mnogokrat privede do **negativnega stresa zaradi preobremenjenosti**.

---

²⁴ Ustvarjanje t.i. »družbe znanja« na žalost mnogi še vedno vidijo v osvajanju faktografskega znanja, manj pa v veččinah za kakovostno življenje in delovanje v družbi, kar bi morala šola kot soustvarjalka družbe znanja omogočati.

»Preobremenjenost je povezana z njihovo utrujenostjo, ponavljanjem v pretiranem poudarjanju (ustreznih) slabših sposobnosti dojemanja, nezadostno motivacijo za šolsko učenje ali poklicno delo, slabo organizacijo učenja z nerazlikovanjem in neselekcijanjem bistvenega od nebistvenega, premajhno pripravljenostjo na intelektualne napore...« (Novak 2006: 49).

Učitelji se srečujejo s **problemom pregorevanja**, ki je »znan pojav posledice današnjega distresa zaradi neustreznega oz. pretežkega dela. Zanj so značilni pojavi mentalne in čustvene izčrpanosti ter depersonalizacije. Pregorevanje je veliko zlasti med družbeno izpostavljenimi poklici kot so učiteljski, zdravstvenimi delavci, novinarji itd.« (Novak 2006: 65). V zadnjem času se poudarja pomen osebne rasti učitelja, ki je »sestavina razvoja poklicne profesionalnosti in je kot taka nujno potrebna za obvladovanje različnih situacij v družinskem življenju in poklicnem delu. Osebnostna rast je sredstvo za premagovanje oblik distresa in zasvojenosti. Osebnostna rast je pogoj interaktivne, dialoške komunikacije in uporabe transformacijskega poučevalnega in učnega stila, kakor tudi subjektivnega (tacitnega) znanja« (Novak 2006: 63).

Program »Educare« osebno krepi učitelja in s tem učenca. Učitelju in učencu omogoča osebno in duhovno rast ter jima podaja načine za premagovanje distresa, kar je v današnji družbi hitrih sprememb izjemno pomembno. Te veščine so potrebne za ustvarjalno soočanje in premagovanje življenjskih in profesionalnih izzivov. Večkrat sem omenila in poudarila, da mora biti učitelj zgled vseh vrednot, ki jih poučuje, zato je pomembno, da pokaže moralno moč in notranjo trdnost pred učečimi tudi v situacijah, ki so izjemno negativno stresne: »Otroci tem bolj obvladujejo distres, čim bolje ga obvladujejo starši in učitelji, ker se učijo od starejših z opazovanjem in posnemanjem. To je vključeno že v proces primarne in sekundarne socializacije. Če sta obe precej represivni ali preveč popustljivi, je težje odseči samostojnost, kot če sta uravnoteženi v dovoljenjih in prepovedih. Zato je najtežje doseči samodisciplino s samokontrolo« (Novak 2006: 50).

12.2 Težave s (samo)disciplino in nasiljem v šolah

Tudi slovenski učitelji se kot kaže, soočajo s problemom nasilja, (ne)discipline in nespoštovanja. Učenci imajo čedalje več pravic, a se mnogokrat ne zavedajo, da pravicam sledijo tudi odgovornosti. Po drugi strani, zaradi vedno večjih restrikcij s strani šolske politike v luči zaščite otrokovih pravic, učitelji v razredu ne morejo več zagotavljati niti osnovne discipline. K slednjemu pripomore še vzgoja staršev, ki otrokom (iz ljubezni do njih) v mnogočem popuščajo, jih razvajajo in se ne zavedajo, da s tem otroku naredijo več slabega kot koristnega. Nediszipliniran um, navajen, da vedno dobi kar si zamisli in počne kar se mu zahoče (tudi prizadene druge), postane sčasoma največje breme za tistega, ki je njegov lastnik. Potrošniška

družba v resnici preživi zaradi posameznikov, ki svojo srečo vidijo v zadovoljevanju materialnih želja in razpuščenem načinu življenja. Poglejmo si, kako se v Sathya Sai šolah soočajo s problematičnimi otroci in zagotavljanjem ustvarjalne discipline:

V Sathya Sai šolah je edino dovoljeno orodje za zagotavljanje ustvarjalne discipline v razredu in v šoli na splošno, LJUBEZEN. Krepitev pedagoškega erosa je izjemno pomembna prvina poučevanja. Učitelj svoje učence vidi kot lastne otroke. Otrokom z ljubeznijo postavlja meje ter jim razloži, zakaj se nasilnega ali vsaj slabega vedenja ne odobrava. **Poleg tega morajo učenci sami vzdrževati red in čistočo v učilnicah in v toaletnih prostorih.** Učenci so rediteji in učiteljevi asistenti. V morebitni odsotnosti učitelja v razredu skrbijo za red in disciplino. Nespoštovanje reditelja pomeni nespoštovanje učitelja.

Če ima šola vrt (kar je priporočljivo), morajo učenci ob pomoči odraslega sami skrbeti za pridelek. S takšnimi pristopi se problem nasilja, vandalizma in nediscipline postopoma razreši. **Otroci morajo dobiti občutek, da je šola njihova, da je njihov drugi dom za katerega morajo sami skrbeti in ga vzdrževati.** To so dokazale raziskave na Sathya Sai šoli v Ndoli v Afriki in v Avstraliji, kar je podrobneje razloženo v empiričnem delu diplomske naloge.

12.3 Krepitev pozitivne samopodobe – negovanje plemenitega značaja

Poleg tega vzgoja za človeške vrednote krepi učenčevo pozitivno samopodobo. Je vzgoja za samodisciplino in samoodgovornost. Vse to vpliva na spoštljiv odnos do učiteljev in sošolcev ter razvija spoštljiv odnos do družbe na splošno.

Samokontrola in obvladovanje želja dosega tudi s programom »Strop na željami«. Cilj programa je ozavestiti posameznika, na katerem življenjskem področju zapravlja. Področja so denar, hrana, čas, energija in tudi znanje. Posameznik se s pomočjo tega programa navaja samoobvladovanja in prične ločevati med resničnimi potrebami in prekomernimi željami. Deležen je torej tudi potrošniške vzgoje. Na ta način lahko preseže določene slabe razvade in okrepi moč volje, ki jo usmeri v koristnejše aktivnosti. Program vključuje tudi skrb za okolje in upravljanje z naravnimi viri.

Učenci na Sathya Sai šolah so vključeni tudi v projekte nesebične pomoči, kjer razvijajo razumevanje, sočutje in empatijo, hkrati pa se učijo timskega, sodelovalnega dela ter sami ob pomoči učitelja (ta nastopa v vlogi mentorja) v bližnji okolici poiščejo posameznike ali skupine, ki potrebujejo pomoč ter se lotijo projekta nesebičnega služenja. **Vzgoja za altruizem je tako izjemno poudarjena.**

Vključevanje učencev v predmetni pouk in projektno delo sta bistveni komponenti za pridobivanje trajnega in uporabnega znanja učečih, kar omogoča koristno nadaljno uporabo znanja.

Videti je, da lahko »Educare« s svojimi specifičnimi didaktičnimi pristopi in vzgojno prakso prispeva k vzgoji za evropsko in širše globalizirano demokracijo ter k vzgoji za altruizem. Predstavlja spajalni element med ekstremnim individualizmom, ki lahko privede do sebičnosti in nasilja ter družbenim konsenzom. Z vzgojo za samodisciplino in razvijanjem čuta za odgovornost ter sproščujočimi didaktičnimi pristopi, razvija otrokovo in tudi učiteljevo ustvarjalnost ter pridobljeno znanje preobraža v kompetence. Omogoča njuno profesionalno, osebnostno in duhovno rast.

Večje poznavanje omenjenega alternativnega vzgojno izobraževalnega programa, bi slovenskim učiteljem v javnih šolah zagotovo olajšalo pedagoško delo. A ta program zahteva celega posameznika, zahteva interes učitelja, notranjo motivacije za osebnostno in duhovno rast. Zahteva tudi več ustvarjalnega pedagoškega dela, skratka učitelja, ki je popolnoma predan svojemu pedagoškemu delu z učečimi. Zato smatram, da bo preteklo še nekaj časa, predno bo lahko na splošno sprejet v javnih šolah po Sloveniji. Poleg tega Evropa potrebuje vsaj modelne Sathya Sai šole za vse zainteresirane profesionalne učitelje, kjer bi se lahko usposabljali, izpopolnjevali in izmenjavali svoje izkušnje z drugimi učitelji. »Educare« je namreč zelo strog pri upoštevanju osnovnih načel, kot so človeške vrednote in oblikovanju značaja kot ciljem vzgoje in izobraževanja, drugače pa izjemno odprt program, ki se v tej luči prilagaja trenutnim družbenim potrebam, novim smernicam izobraževanja ter uvajanju informacijsko komunikacijske tehnologije v proces vzgoje in izobraževanja. S preobrazbo učitelja in učečega hkrati oblikuje in soustvarja družbo prihodnosti, ki bo morda postala »družba značaja«.

13. EMPIRIČNI DEL

13.1 Rezultati raziskav o učinkih programa »Educare«, ki se navezujejo na 1. hipotezo:

»Poudarek na vzgoji za človeške vrednote, ki je osnova filozofije programa Educare, pozitivno vpliva na učni uspeh in preobrazbo značaja.«

13.1.1 Opažanja učiteljev javnih šol

Raziskave neodvisnih opazovalcev povsod po svetu kažejo na dejstvo, da program Educare deluje. Izkušeni učitelji javnih šol, ki obiščejo modelne Sathya Sai šole, opažajo predvsem, da so učenci zelo zainteresirani za učenje. Polni so ljubezni, prijateljski do ostalih, skrbni in radi pomagajo drug drugemu. Na primer v Sathya Sai šoli v Avstraliji so se otroci prijateljsko obnašali tudi do nasilnega otroka. Skrbijo za šolo, vzdržujejo red in čistočo in to počnejo zelo iskreno. Tatvin na šoli skorajda ne poznajo, saj učenci sami skrbijo za šolski inventar. Bolj zaupajo svojim učiteljem in lažje komunicirajo z njim in tudi s svojimi domačimi.

13.1.2 Kako reagirajo starši?

Starši so prvi, ki opazijo razlike v obnašanju svojih otrok. Otroci so bolj spoštljivi, prevzemajo večjo odgovornost, zgodaj hodijo spat in zgodaj vstajajo, ne gledajo toliko televizije, bolj so pozorni in osredotočeni, poveča se interes za učenje in pri zadanih nalogah so marljivejši. **Nekateri starši ugotavljajo, da so njihovi otroci postali bolj pozorni pri trošenju denarja, razvito imajo ekološko zavest.**

Po podatkih Sathya Sai inštitutov, v številnih Sathya Sai šolah - **v Avstraliji, na Tajskem, v Afriki, Južni Ameriki, na Tajvanu**, - so starši izredno zadovoljni, ker so njihovi otroci ob prihodu iz šole veseli in zadovoljni. Verjamejo, da k temu v dobri meri prispeva, sedenje v tišini, pozitivno razmišljanje, skupinsko delo in prepevanje navdihujočih pesmi. Šolska klima je ustvarjalna tišina in harmonija, kar se izraža tudi na otrocih. Pomaga njihovi osredotočenosti in dobrim učnim rezultatom. Učitelji so predani svojemu delu, vplivni in predvsem dobri vzorniki. Mnogi starši se želijo iz svojega kraja preseliti v kraj, kjer deluje Sathya Sai šola, da bi lahko tja vpisali svojega otroka.

Starši so zadovoljni, ker so otroci ob prihodu iz šole veseli ter zadovoljni in hkrati tudi samodisciplinirani.

13.1.3 Avstralski izziv javnega šolstva – izobraževanje staroselcev

Podobni rezultati so tudi v javnih šolah (osnovnih in srednjih), kjer so s pomočjo Sathya Sai inštitutov uvedli program »Educare«. Dober primer podaja Avstralski Sathya Sai inštitut. Največji

izziv avstralskega javnega šolstva predstavlja izobraževanje staroselcev (Aboridžinov). Kljub vse večjemu vlaganju denarja in s tem ustvarjanju boljših pogojev za izobraževanje, le-to ni privedlo do rešitve problemov, s katerimi so se soočali. Problemi so bili nezadosten standard znanj, velik osip učencev in s tem ogromen delež neizobraženih v tej skupnosti.

V eni izmed omenjenih šol je učitelj opazil nezadovoljivo prisotnost pri pouku, saj je bilo ponavadi pri uri prisotnih pet ali šest učencev od tridesetih. Discipline skorajda ni bilo mogoče vzdrževati, pretepi pa so bili nekaj vsakdanjega. Socialne veščine otrok so bile izredno slabe, v akademskem pogledu pa je šola popolnoma neuspešna. Okolica šole je bila polna smeti, okna so bila vedno znova razbita.

Novi ravnatelj je z Avstralskim Sathya Sai inštitutom želel osnovati partnerstvo in v omenjeno šolo vpeljati program Educare. Učitelji so pokazali navdušenje nad programom. Potrudili so se, da ga čim boljše usvojijo in rezultati so bili nič manj kot čudežni. Dve leti kasneje je nek učitelj pripravljal svojo doktorsko dizertacijo na temo »Napredek otrok in šolske kulture«. Preučeval je spremembe na otrocih in okolici ter ugotovil sledeče:

- Okolica šole je bila čista in urejena,
- Otroci so bili zainteresirani za učenje, njihova koncentracija se je znatno izboljšala,
- Razvili so dobre socialne veščine, kar pomeni, da so sposobni sprejemati in razreševati težave, ki izhajajo iz njihove različnosti
- Pretepi med učenci so postali redkost. Učenci so medsebojne težave pričeli reševati s pogovorom ali pa so se obrnili na svojega razrednika
- Standard znanj je sedaj primerljiv z ostalimi šolami.

Ministrstvo za šolstvo v državi Queensland v Avstraliji je na omenjeno šolo poslalo svoje opazovalce. Rezultati so sledeči:

Ravnatelj šole je postal Queenslander leta. Učitelj, ki je na šoli deloval kot koordinator SSEHV, je bil zaradi svojega dela eden izmed sedmih nominirancev za Učitelja leta.

Šola je zaradi uvajanja programa »Educare« postala model za izobraževanje staroselcev.

13.1.4 Sathya Sai U-turn training šola v Avstraliji

Sathya Sai U-turn šola je namenjena vzgoji in izobraževanju učencev 7., 8. in 9. razreda, ki zaradi slabih učnih rezultatov v javni šoli ne bodo izdelali razreda, in zato veljajo za problematične adolescente. Javna šola jih nato pošlje v *Sathya Sai U-turn training šolo*, kjer osvajajo znanje o

človeških vrednotah skozi program zasnovan na učenju Sathya Sai Babe, preko besede WATCH²⁵: pazi na svoje besede, dejanja, misli, značaj in srce. Ta program odraščajoče mladostnike plemeniti s socialnimi, emocionalnimi in moralnimi veščinami. Poleg tega usvajajo razne ročne spretnosti, v praksi spoznavajo različne stare obrtne poklice, na primer kovaštvo, ustrojavanje kože, mizarstvo, šivanje, pleskanje, pletenje. Tesno sodelujejo z učitelji. Na ta način postajajo samozavestnejši in pridobivajo zaupanje vase, kar na koncu vodi v njihovo značajsko preobrazbo. Vseh 43 problematičnih adolescentov, ki so dosedaj hodili v *Sathya Sai U-turn training šolo*, je izboljšalo svoj učni uspeh in zaključilo šolanje.

S šolo so sklenile partnerstvo tudi krajevna osnovna šola, muzej in mestni svet. Učitelji in starši prepoznavajo *Sathya Sai U-turn training šolo* kot šolo, ki problematične adolescente usmerja nazaj na pravo pot. Podobne izkušnje s problematičnimi adolescenti imajo tudi Sathya Sai šole v Zambiji, na Tajske, v Keniji, Nigeriji, Maleziji in nekaterih Južno Ameriških državah. Zaradi dobrih rezultatov in dobrobiti, ki jih program Educare nudi vsem otrokom, še posebno problematičnim, ni nič čudnega, da se v mnogih državah uvaja v javni izobraževalni sistem.

Vseh 43
problematičnih
adolescentov je
izboljšalo učni uspeh
in zaključilo šolanje.

13.1.5 »Čudežna šola« v Zambiji

Dr. Manchisi, profesor na Zambijski univerzi, je naredil poglobljeno raziskavo in študijo učinkov na vrednotah temelječega izobraževanja, in sicer na učencih Sathya Sai šole v Ndoli, ki so jo zaradi izjemnih učnih rezultatov in uspešnosti učencev mediji proglasili za 'čudežno šolo'. Ministrstvo za šolstvo sedaj program Educare vključuje v javne šole povsod po državi.

Afriški Sathya Sai inštitut se je povezal z drugimi agencijami s pomočjo katerih je do Sathya Sai šole v Ndoli in s tem celotnemu kraju, napeljal pitno vodo.

13.1.5.1 Raziskave Sathya Sai šole v Ndoli v Zambiji

Kot že rečeno, je omenjena Sathya Sai šola znana po svojih neverjetnih uspehih, tako pri akademskem razvoju učečih, kot tudi njihovi vzporedni pozitivni značajski preobrazbi.

Šola je bila ustanovljena leta 1990, malce izven mesta Ndola, popolnoma na samem. Sedaj se v okolici šole razcveta nova soseka.

Prvi učenci sprejeti na šolo, so bili tisti, ki niso opravili sprejemnih izpitov za vstop v srednjo šolo, oziroma niso dokončali osnovnega izobraževanja, zaradi česar so bili že na samem začetku

---

²⁵ WATCH (ang.) – watch yout **W**ords, **A**ctions, **T**houghts, **C**aracter and **H**eart

obsojeni na neuspeh v življenju. Običajno ti mladostniki zaidejo v kriminal ter počasi zapravijo svoje življenje.

Ti isti mladi so z vpisom na Sathya Sai šolo dosegli nemogoče in osupnili celo državo. V roku dveh let so učenci Sathya Sai šole v Ndoli 100 % opravili zaključne izpite, nekateri med njimi so bili celo med najboljšimi v državi.

Kakorkoli pa je največ vtisa pustil vpliv, ki ga je imela šola na preobrazbo značaja svojih učencev. Mnogo učencev je priznalo, da so, preden so pričeli obiskovati Sathya Sai šolo, popuščali pritiskom vrstnikov in zato tudi sami kadili, uživali alkohol in droge. Odkar obiskujejo Sathya Sai šolo so se značajsko izjemno utrdili in pritiski sovrstnikov nanje nimajo več nobenega vpliva.

Učenci so torej doživeli spremembo na večih nivojih:

- intelektualnem: izvrstni učni uspeh
- osebnostnem: izgraditev in utrditev značaja; značaju dajejo prednost pred sebičnim materializmom
- duhovnem: odkrili so smisel življenja, dobili izkušnjo notranjega miru
- socialnem: njihova sprememba je vplivala na družino in posledično na celotno okolico; naučili so se brezpogojnega sprejemanja drugih

13.1.5.2 Mednarodno priznanje za Sathya Sai šolo v Zambiji

Leta 2005 je Sathya Sai šola v Ndoli prejela mednarodno priznanje, Zlata zvezda za odličnost na področju pedagoškega dela, vodenja, inovacije in poučevanja. Priznanje vsako leto podeljuje svetovno priznana špansko podjetje BID (Business Initiative Directions), ki se ukvarja s svetovanjem in izboljševanjem poslovnih odnosov na različnih področjih.

Slika 13.1.5.2.1: Spričevalo in kipec »Zlata zvezda za odličnost na področju pedagoškega dela« za Sathya Sai šolo v Ndoli, Zambija

Vir: Povzeto po: <http://www.sathyasai.org/news/2005/miracleschool.html>

13.1.6 Vpliv Sathya Sai šole na skupnost – premagovanje nestrpnosti zaradi etnične, politične in religijske raznolikosti

13.1.6.1 Fidži in Kenija

Sathya Sai šole delujejo kot jedro za ustvarjanje boljšega razumevanja v skupnosti, razdeljeni zaradi razlik v etnični, politični in verski pripadnosti.

Na Fidžiju je delitev med pacifiškimi otočani in Fidžijci indijskega porekla že generacije tako globoka, da je pripeljalo do resnega političnega vrenja z načrtovanim državnim udarom.

Sathya Sai šola je postavljena v bližini vasi. 40% otrok v šoli je otočanov, ostali so indijskega porekla. Otroci se učijo fidžijščine in hindija, starši otrok so dosegli raven sporazumevanja, ki še nikoli doslej ni bila videna. Premier je na zasedanju parlamenta povedal, da bi bile vse njihove težave rešene, če bi se ravnali po vzoru otrok in staršev omenjene Sathya Sai šole.

Lokalni Imani v Kesajuu v Keniji so postali sumničavi do 'brezplačnega izobraževanja', ki ga ponuja Sathya Sai šola. Nasprotovali so, da bi njihovi otroci molili skupaj z otroci različnih veroizpovedi. Ravnatelj šole jih je povabil naj tudi oni vodijo molitev na šoli in sedaj so muslimani pričeli sprejemati tudi molitve drugih religij. Ta izkušnja je močno povezala celotno skupnost.

Poleg tega je Sathya Sai šola v Kesajuu močno pomagala celi krajevni skupnosti. Ta kraj leži namreč v polpuščavi, kjer je dostava vode slaba in v primeru suše so krajani že navajeni, da zaradi tega izgubijo nekaj glav goveda. Sathya Sai Baba je dal napotke, kje naj vrtajo vodnjak, da bi prišli do pitne vode. Rezultat tega je obilje pitne vode za šolo, ki lahko sedaj samostojno prideluje hrano za svoje potrebe na svoji kmetiji. Šola je zgradila tudi korito, zaradi česar sedaj tudi v sušnem obdobju ne primanjkuje vode za okoliško živino. Zaradi tega je celotna krajevna skupnost šoli izjemno hvaležna.

Raziskave torej kažejo, da se z razvijanjem značaja, z razvijanjem otrokovih socialnih, emocionalnih in duhovnih ravni osebnosti, izboljšuje tudi učni uspeh. Na podlagi slednjega ugotavljam, da je 1. hipoteza potrjena.
--

13.2 Analiza ankete o poznavanju alternativnih didaktičnih konceptov med učitelji slovenskih osnovnih šol in ugotovitve iz globinskega intervjuja z učiteljico OŠ v Ljubljani, ki se navezujeta na 2. hipotezo:

»Slovensko javno šolstvo zaenkrat še ni odprto za alternativne didaktične koncepte.«

Razumljivo je, da morajo biti učitelji resnično zainteresirani, samoiniciativni, ustvarjalni in odprti za nove pedagoško didaktične prakse, predvsem za samorefleksijo. Takšnega učitelja mora zanimati tudi lastna duhovna rast, saj brez tega, program ne more biti učinkovit.

13.2.1 Poznavanje alternativnih didaktičnih konceptov (ADK) med slovenskimi učitelji

Pojavi se vprašanje, kolikšna je splošna zainteresiranost za spoznavanje alternativnih didaktičnih konceptov med slovenskimi učitelji. Dr. Marjan Blažič s Pedagoške fakultete v Ljubljani je opravil večjo raziskavo. Izsledki raziskav so pokazali, da se alternativni didaktični koncepti v slovenskih osnovnih šolah pojavljajo predvsem kot dopolnilo za večjo razgibanost in kakovost pedagoškega procesa v javnih osnovnih šolah.

Dr. Blažič je v svoji raziskavi ugotavljal »v kolikšni meri so učitelji v slovenskih osnovnih šolah seznanjeni z različnimi alternativnimi didaktičnimi koncepti, kakšno je njihovo stališče do uporabe posamičnih segmentov ADK v redni osnovnošolski pouk, in kako pogosto jih tudi vključujejo v svoje delo« (Blažič 2001: 31).

Za raziskavo, v katero je bilo vključenih skupno 120 učiteljev osnovnih šol, je uporabil deskriptivno empirično metodo in uporabil anketni vprašalnik za zbiranje podatkov med osnovno populacijo, ki jo sestavljajo vsi učitelji in profesorji osnovnih šol RS v šolskem letu 2001/02. Vzorec je reprezentativen, saj so v enotah vzorca zajeta vsa slovenska regionalna področja.

Ugotovitve:

- Poučeni so predvsem o prednostih, manj pa o pomanjkljivostih alternativnih didaktičnih konceptov. Stopnja informiranosti je povezana s stopnjo izobrazbe učiteljic.
- Učitelji s krajšo delovno dobo bolje poznajo ADK.
- Ugotovljene so statistično pomembne razlike v odgovorih na vprašanje o obsegu poznavanja integracije ADK med učitelji osnovnih šol v mestnem (88%) in podeželskem okolju (le 67%). Razlog so nezadostne in površne teoretične informacije o ADK, saj sta za njihovo integriranje in uvajanje v šolski pouk potrebna strokovna pomoč in tudi nasvetih tistih, ki pri svojem pouku že uporabljajo nekatere dele ADK.
- Učitelji, ki so zaposleni na podeželskih šolah, v manjši meri kot učitelji v mestnem okolju, iščejo pomoč pri svojih sodelavcih.
- Obstajajo protislovne predstave o nekaterih ADK, predvsem o waldorfskem konceptu, zato se kaže velika potreba po objektivni predstavitvi prednosti in pomanjkljivosti določenih ADK.
- Manj kot petina učiteljic v slovenskih osnovnih šolah uporablja alternativne didaktične materiale. »Večina gradiva (91%) je lastne izdelave, ki so povzete po zamisli waldorfske

šole ali povzete po didaktičnih kompletih, prirejenih za Montessorijevo šolo« (Blažič 2001: 34).

Glavne ovire za uporabo elementov ADK:

Za vključevanje ADK učitelji in učiteljice porabijo več dodatnega časa, da se na uro pedagoško in psihološko ustrezno pripravijo. Slednje od njih zahteva veliko večjo ustvarjalno aktivnost, kar morda nekaterim ne ustreza.

- »Ne glede na uspešnost učnega dela, se je treba vprašati o kvaliteti njihovega dodiplomskega izobraževanja. Zanimive so reakcije učencev na novosti pri pouku, saj so spremembe namenjene prav njim. Da so učenci reagirali z navdušenjem, je odgovorilo 53% učiteljic, slaba petina jih meni, da učenci na spremembo niso reagirali, ostale pa trdijo, da učencem inovacija ne bi bila všeč oz. da elemente ADK ne uvajajo v učno delo« (Blažič 2001: 35).
- »Podatki o uporabljenih oblikah in metodah dela potrjujejo, da zahtevajo ADK več skupinskega in individualnega pristopa« (Blažič 2001: 35).

(Ne)sodelovanje med učitelji in starši:

V alternativnih izobraževalnih sistemih je velik poudarek tudi na odnosu med starši in šolo oziroma učitelji. Tudi pri programu Educare je izjemen poudarek na skupnem sodelovanju učiteljev in staršev, predvsem je jasen poudarek, da so starši otrokov prvi in najpomembnejši vzgojitelji, kasneje se jim v tej vlogi pridružijo še učitelji. Idealno naj bi učitelj in starš vzgajala skupaj. Veliko je razlogov, zakaj starši in učitelji medsebojno ne sodelujejo. Nekatere dejavnike nesodelovanja so dognali tudi v raziskavi:

»Na vprašanje ali so starše seznanili o uporabi elementov ADK pri svojem pouku, so respondenti odgovorili, da sprotno sicer o inovacijah ne obveščajo starše, da pa to storijo pri rednih govorilnih urah in na roditeljskih sestankih in skupnih prireditvah. Učitelji ugotavljajo, da razen redkih izjem straši ne kažejo pretiranega navdušenja, pa še to se izraža kot reakcija na sporočila učiteljice o uspešnem delu učenca. Verjetno so razlogi za tak odziv v prezaposlenosti staršev, ki morajo poskrbeti za normalne materialne pogoje družine, tendenca določenega dela populacije, da je treba odgovornost za vzgojo in izobraževanje otrok prenesti v celoti na šolo, pa tudi pasivna odzivnost šol, ki se redko odzovejo na probleme okolja in ne razvijajo ustvarjalnih poti sodelovanja« (Blažič 2001: 36).

Pogostost uporabe elementov ADK:

- Stalno jih uporablja približno 5% učiteljic, dve tretjini jih uporablja občasno, ostale pa elemente ADK pri pouku ne uporabljajo...Ugotavljamo, da so učiteljice iz mestnega okolja v večji meri naklonjene integraciji alternativnih pristopov, v primerjavi s podeželskim okoljem (Blažič 2001: 34).

V zvezi z odnosom učitelj-ravnatelj v javnih osnovnih šolah je ugotovil sledeče

- V skladu z zakonom je vodstvo šole odgovorno za kvaliteto pedagoškega dela na vsaki šoli in daje poglobljen utrip življenju na šoli. Predvidevali smo, da se učitelj, preden uvede v svoj razred novosti, pogovori z ravnateljem, ki je odgovoren za učiteljevo pedagoško delo. Vendar so rezultati ankete pokazali drugačno podobo. Na vprašanje, če so seznanili ravnatelja, da uvajajo pri svojem elementu ADK, je negativno odgovorilo kar 72 % učiteljic. Gotovo bi bilo treba v pedagoško delo učiteljev in ravnatelja vnesti več strokovne komunikacije na vseh ravneh.
- Na vprašanje o reakciji tistih ravnateljev, ki so bili o inovacijah na področju ADK obveščeni, jih dobra tretjina (37%) trdi, da je bil navdušen, ostalim pa se je zdelo, da je bil indiferenten. Razloge za tako stanje je treba iskati predvsem v pomanjkljivi strokovni izobrazbi vodilnih delavcev in njihova nezaintresiranost za tovrstno dodatno izobraževanje. Ker je ravnatelj na šoli v skladu s šolsko zakonodajo pedagoški vodja in odgovoren za razvoj šole, ni mogoče opravičiti takega ravnanja (Blažič 2001: 35).

Reakcije sodelavcev na uvajanje ADK so podobne ravnateljevim:

- Tudi o svojih sodelavcih učitelji trdijo, da so bili v večini primerov do njihovega dela indiferentni. Samo slaba desetina jih ugotavlja, da so bili navdušeni. Lahko predvidevamo, da so učitelji premalo samoiniciativni, v njih je premalo eksperimentalnega duha. Na šolah ob ravnatelju ni nikogar, ki bi inovacije spremljal, evalviral in v končnem nagrajeval, sam pa tudi ne pokaže zanje veliko zanimanja (Blažič 2001: 35).

Sklepamo, da ni pričakovati večjih premikov v razmerju med državnimi javnimi osnovnošolskimi zavodi in alternativnimi osnovnošolskimi institucijami. Pričakujemo, da se bodo elementi alternativnih didaktičnih konceptov na temelju znanstvene evalvacije širile v javno šolo, vendar le kot njeno didaktično dopolnilo, ki bo razgibalo pedagoško komunikacijo v razredu in intenziviralo učni proces.

Videti je, da zankrat največja spodbuda za uvajanje alternativnih didaktičnih konceptov v pouk, prihaja s strani učiteljev. Samoiniciativnost je tu izrednega pomena, poleg tega je potreben tudi pogum za soočenje s pogosto indiferentno ali opozicijsko nastrojenimi vodilnimi delavci ter včasih tudi starši.

Kadar učitelj najde odprta vrata pri ravnatelju, njegovo delo lahko poteka bolj nemoteno, kot če se mora poleg vsega soočati še z negodovanjem okolice. Iz raziskave je razvidno, da kar 53% otrok pozitivno reagira na vnašanje ADK, le slaba petina izprašanih učiteljev je menila, da kakšnih večjih reakcij ni bilo, ostalih učiteljev pa uvajanje ADK ne zanima, ker menijo da to učencev ne bi zanimalo.

13.2.2 Intervju z učiteljico Ireno Jeglič-Mehle iz OŠ Sostro v Ljubljani

Irena Jeglič Mehle, učiteljica biologije že 30 let poučuje na OŠ Sostro v Ljubljani. Poleg biologije je poučevala tudi etiko, spoznavanje narave v petem razredu in tudi gospodinjstvo v petem in devetem razredu. Je usposobljena učiteljica za poučevanje v duhu človeških vrednot (usposabljalna se je na seminarjih, ki jih je v ta namen organiziral Evropski Sathya Sai Educare Inštitut). Načela programa Educare že udejanja v okviru svojega pedagoškega dela.

V pogovoru z njo sem izvedela o mnogih vidikih vključevanja programa Educare v javno šolo ter o odzivih učiteljev in staršev. Mehletova pravi: »Vedno sem želela, da se poučevanje ne bi nanašalo samo na znanje, ampak bi se dotaknilo tudi srca. In ker je to bistvo programa Educare, je bil to začetek, ki se ga sploh nisem zavedala. Sem pa potem imela kar nekaj delavnic za učitelje, zlasti na temo, ki mi je najbolj blizu, to je meditacija, ki je ena izmed petih metod poučevanja in omogoča, da razvijamo to, kar je cilj Educareja.«

Mehletova meni, da so načela programa Educare posredno prisotna tudi v delu drugih učiteljev. »Veliko jih poznam, pa verjetno je še nekaj tistih, ki jih ne poznam in se po svoje trudijo izboljšati svoje delo, uvajajo nove metode, a se morda niti ne zavedajo, da je prav to Educare. Vidim tudi izdelke, ki jih naredijo z otroci učiteljice na razredni stopnji. Zagotovo, da gredo v to smer. Sem prepričana, da kar se tiče izvajanja vrednot, da to počne vsak na svoj način. Zagotovo so tudi na srednjih šolah in mislim, da bi bilo lepo, če bi se bolj povezali in večkrat srečali in izmenjali izkušnje.«

Osebnost je pri uvajanju načel Educare bolj neposredna in njeni sodelavci so seznanjeni z njenim delom. Zanimali so me odzivi njenih sodelavcev na uvajanje metod Educareja. »Moram povedati, da smo kar dober kolektiv,« odgovarja Mehletova. »Sem pa opazila, da je veliko učiteljev obremenjenih z mislijo, da si ne morejo vzeti časa za te stvari, ker je tako nujno da to in

ono predelajo, ker bodo eksterna preverjanja znanja in bo to in ono in otroci potem tega ne bodo znali in da je časa že tako ali tako premalo... Ta misel je zelo prisotna, in to, da ta meditacija ni nekaj kar bi vsem ležalo. Zelo težko se odločijo, da bi jo sami vodili. Več interesa je morda med učiteljicami na razredni stopnji. Kar je tudi razumljivo, ker le cel dan preživijo z otrokom in imajo več možnosti razporejanja časa. Nekateri tudi poznajo moje pristope, vedo, da sem na duhovni poti, vedno jih zanima, kako je bilo v Indiji, če sem bila tam, me kaj vprašajo. Odpor nikakor ne.«

Glede ugotovitve raziskave dr. Blažiča, da slovenski učitelji večinoma niso zainteresirani za alternativne metode v šoli, Mehletova pravi: »Kakšni morda zaslišijo izraz »alternativno« in se malce zaprejo. Ampak, če bi vprašanje zastavil drugače, bi morda učitelji dojeli, da tudi sami že delajo podobno. /.../ Pogosto, ko zaslišijo o alternativah, pomislijo, da je to spet nekaj novega, dodatnega, nekaj obremenilnega. Ampak, kdor je kot človek srčen že nehote, nevede in nenamensko to tudi izvabi iz otroka.«

Vodstvo šole ne ovira njenega dela. »V času mojega poučevanja so se zamenjali trije ravnatelji, ampak nihče me ni oviral,« pravi. »Morda so me kvečjemu spodbujali. Tudi nova ravnateljica je temu naklonjena. /.../ V okviru Zavoda za šolstvo smo imeli delavnice za sproščanje za učitelje v Celju, v Portorožu. Potem smo imeli v okviru aktiva učiteljev biologije v Ljubljani in tudi na naši matični šoli samo za naše učitelje. Takrat je celo omogočila, da so dobili potrdilo o internem izobraževanju. Mislim, da me nikoli ni ovirala, prej celo spodbujala.«

Mehletova pripravlja in vodi delavnice o tem, kako pripraviti delavnice za otroke, torej delavnice za bodoče učitelje. V matični šoli Sostro v Ljubljani je imela delavnice za učitelje in za starše. Zanimale so me povratne informacije staršev na meditacijo in sproščanje.

»Tam (na delavnicah) sem na kratko predstavila vrednote in kaj je pomembno pri otroku razvijati, po možnosti že pred vstopom v šolo. Dobili so tudi nekaj konkretnega materiala in moram povedati, da so to z naklonjenostjo sprejeli. Sem bila pa v Indiji v Puttaparthiyu na seminarju na temo starševstva, kjer smo dobili vzorec, kako naj bi te delavnice za starše potekale, tako, da aktivno sodelujejo, dobijo vprašanje, delajo v skupinah, veliko vprašanj se nanaša celo na njihovo otroštvo. Zdi se mi dobra metoda, saj starši ne dobijo občutka, da jim soliš pamet in sami pridejo do svoje modrosti, jo med seboj podelijo in sami pridejo do tega, kaj bi se pri njihovi vzgoji še dalo izboljšati. Moram povedati, da so bile te delavnice prijetne. Prijetna izkušnja zame. Imela sem vlogo moderatorja, srečanje sem otvorila in ga zaključila, vmes so pa delali, poročali in se tudi zabavali. Obisk je bil kar velik. Delavnice sem imela tudi na podružničnih šolah in tam je bil obisk velik, ker se dogaja manj takšnih stvari.«

Splošen interes državnih javnih izobraževalnih institucij za uvajanje ADK ni posebej velik ali sistematičen, vendar izkušnje Irene Jeglic Mehle kažejo, da na slovenski šoli vendarle je prostor za uvajanje in prakticiranje alternativnih metod poučevanja. Samo udejanjanje pa je močno odvisno od stališča in interesov učitelja, zato je 2. hipoteza delno potrjena.

13.3 Raziskava²⁶ dr. Margaret Taplin, ki se navezujejo na 3. hipotezo:

»Vzgojno izobraževalni program Educare lahko pripomore h graditvi transformacijskega modela šole.«

Dr. Margaret Taplin²⁷ iz Hong Konškega Sathya Sai inštituta, je poleti 2001 obiskala t.i. 'čudežno šolo' v Zambiji v kraju Ndola. Zaradi uspehov, ki jih je šola dosegala še v vseh nadaljnjih letih, je želela s skupino strokovnjakov raziskati, zakaj se je program Educare v tem primeru izkazal za tako uspešnega. S skupino raziskovalcev se je poleti 2001 odpravila v Ndolo, da bi z metodo neposredne udeležbe lahko prišla do zelenih ugotovitev. ***Največji poudarek je namenila metodam poučevanja, samemu programu Educare ter stilu poučevanja učiteljev.***

Program Educare v kurikulumu in vloga učiteljev

Program Educare je vtkan v vse aktivnosti šole: učna ura o vrednotah je na urniku prav vsak dan, teme so na primer naslednje: sodelovanje, iskrenost, vztrajnost, sočutje, samozavest...

Učitelji izkoristijo vsako priložnost, da v svojem predmetu poudarijo določeno vrednoto, ki se pri podajanju snovi izkaže kot temeljna.

Na primer: pri biologiji se učijo o procesu rasti rastlin, pri čemer opisujejo vztrajnost korenin, ki prodirajo globoko v zemljo preko skal in drugih ovir, da bi našle vodo. Učitelj nato poudari, kako bistveno jo sodelovanje, če naj voda iz korenin pride tudi do listov, da bi se lahko hranili in rasli. Vse omenjene kvalitete nato učitelj približa učencem in jih poveže z vsakdanjim življenjem.

Petje navdihujočih pesmi

Poleg tega je dvakrat dnevno na urniku tudi prepevanje navdihujočih pesmi, kar je na raziskovalce pustilo močan vtis, saj se šolska klima v tistem času napolni z neverjetno pozitivno atmosfero, kar vpliva na celoten učni proces in medsebojne odnose na šoli.

---

26 <http://www.sathyasai.org/news/2005/taplin.html>

27 Dr. Margaret Taplin živi in poučuje v Hong Kongu. Ima redno kolumno v časniku Daily, kjer pokriva teme kot so vrednote, zmanjševanje stresa za učitelje ter nenasilno reševanje konfliktnih situacij. V svojih člankih predstavlja svoje edinstvene, praktične in spodbudne rešitve za učitelje. Dela na Inštitutu Sathya Sai Education v Hong Kongu.

Učitelji

Največji vtis so na Margaret naredili učitelji, ki so neverjetno predani svoji službi in imajo radi svoje učence.

Tu jo je predvsem zanimalo sledeče: v Sathya Sai šolah najpomembnejšo vlogo igra učiteljev zgled. **Kako torej biti in ostati primeren zgled kljub vsemogočim stresnim dejavnikom, kot so prepolne učilnice (od 30 do 40 učencev), napornemu in večurnemu delu?**

Učitelji na Sathya Sai šoli opravijo skoraj dvakrat več ur, kot učitelji državnih šol v Zambiji. Kaj torej storiti, če ima tudi učitelj 'slab dan'?

Margaret je ugotovila, da so bili vsi učitelji, ne glede na vse zgoraj naštetu, vedno videti zadovoljni.

Z učenci so vzpostavili posebno komunikacijo, razredna in tudi šolska klima je odsevala ljubezen in mir.

Dr. Taplinova je zato preučevala, kako jim je to razredno in šolsko klimo uspelo ustvariti in jo tudi ohranjati.

Sestavila je **dvodelno anketo za učitelje:**

V prvem delu so morali na lestvici od 1 do 5 ovrednotiti, koliko mislijo, da uspejo biti zgled svojim učencem pri izražanju določenih vrlin kot so na primer samozavest, iskrenost, sočutje, prijaznost itd. Rezultati so preseгли oceno 4. Skupna ocena je dosegla rezultata 4.76, najbolje so ocenili izražanje samozavesti.

V drugem delu ankete so ugotavljali mnenje učiteljev, koliko menijo, da so svoje učence zares spodbudili k udeležanju določenih vrednot v vsakdanjem življenju.

Rezultati so bili sledeči: iskrenost (4.86); samozavest (4.76), sočutje, prijaznost ter iskrenost (4.71)

Na vprašanje zakaj so si izbrali poklic učitelja so odgovarjali naslednje:

Vsi razen enega vprašanega so odgovorili, da so se za ta poklic odločili:

- iz ljubezni do ljudi
- ker je učiteljski poklic zanje še vedno plemenit
- ker jih je za ta poklic navdihnil njihov učitelj
- en učitelj je povedal, da se je za ta poklic odločil, ker je s tem dobil priložnost za zaposlitev, ki jo je želel izkoristiti, da ne bi ostal brezposelen. A sčasoma je svoj poklic vzljubil in ga pričel ceniti.

Na vprašanje, zakaj vztrajajo v tem poklicu so odgovarjali:

- ker še vedno radi poučujejo in spoštujejo učiteljski poklic

- čutijo, da s svojim delom resnično služijo skupnosti in deželi, saj negujejo in vzgajajo otrokov značaj
- dva sta omenila, da bi v primeru, če ne bi več cenila tega poklica, nemara prenehala s poučevanjem

Učitelje so prosili naj navedejo najboljši nasvet, ki so ga prejeli tekom svojega usposabljanja za SSEHV poučevanje. Njihovi komentarji odsklikavajo visoke ideale kot na primer:

- otroke je potrebno ljubiti
- videti jih kot človeška bitja
- tekom poučevanja je potrebno biti zgleden na vseh ravneh

Pri opazovanju učnih ur je Taplinova zabeležila metodiko poučevanja učitelja:

Ker pet metod poučevanja predstavlja osnovo SSEHV poučevanja, je bila pozorna na to, kako učitelj teh pet metod, poleg splošnih didaktičnih pravil, uvaja v proces poučevanja:

Ko so bili učenci soočeni s težko nalogo, jih je učitelj mimogrede opomnil na **koristi tihega sedenja** in jim svetoval naj najprej v tišini premislijo o izzivu s katerim so soočeni. Vprašal je:

»Kako vam lahko pomaga tišina? V tišini lahko človek razsodno in pravilno razmišlja.«

V naslednji fazi učne ure, je učitelj opomnil učence na pomen **vztrajnosti** pri soočanju s kakršnimikoli težavami v življenju. »Na katero vrednoto, ki se prične s črko 'V' vas to spominja?« jih je vprašal, da bi jih spomnil na pomembno življenjsko vrednoto.

Pri drugi uri je učitelj izpostavil **pomen skupinskega dela**, na vlogo moralne podpore v skupini in na previdnost pri komuniciranju. Opozoril je učence, da se morajo nenehno spraševati sledeče:

»Bom z besedami morda koga prizadel?« Tako ozavestijo, da imajo njihove besede močan vpliv na druge in jih je zato pomembno nadzorovati in presojeti ali so resnično potrebne ali ne.

Pri svojih učnih urah učitelji pogosto spodbujajo svoje učence naj brez strahu vprašajo, komentirajo ali odgovorijo. S tem jih **učijo sprejemanja poraza kot del učenja** (tako kot v življenju) in jih s tem osvobajajo strahu pred neuspehom. »Prosim, izrazite svoje mnenje ali odgovor- ni potrebe, da vas je strah napačnega odgovora.«

Učitelji se pri svojih urah ne osredotočajo le na znanje, ki ga učenci usvojijo tekom učnih ur, marveč tudi na razvijanje veščin, ki jim bodo koristile za življenje in ne zgolj za preživetje v smislu materialne preskrbljenosti.

Učiteljevo ustvarjanje razredne klime

- učitelji pazljivo izbirajo svoje besede; besede s katerimi pri učencih spodbujajo občutke samospoštovanja in neprestano gradijo učenčevo samozavest in pozitivno samopodobo
- učne ure so ponavadi pričeli s pozdravom: »Upam, da se danes dobro počutite!« ali pa »Smo vsi zbrani, smo skupaj?« namesto z »Bodite pozorni, kajti danes bomo govorili o...«
- učitelj je učence k skupinskemu delu spodbujal recimo takole: »Imam nekaj predlogov, če imate tudi vi kakšnega, mi boste zagotovo pomagali, da ta problem razrešimo. Svobodno lahko prispevate, vprašate ali komentirate.«

Pri izbiri besed so učitelji izjemno pazljivi, saj svoje učence ne naslavlja s »fantje« in »dekleta«, marveč z »mladi gospod« in »gospodična«. Slednje je na nekatere učence pustilo močan vtis.

Učenec osmega razreda pravi: »Preden sem se vpisal na Sathya Sai šolo, so me klicali fant. Tu me kličejo mladi gospod. To je prispevalo k moji preobrazbi, saj se sedaj obnašam kot gospod in ne kot fant.«

Govorica telesa

Biti zgled ne pomeni le pazljivo govoriti, učiti vrednote in opozarjati nanje pri vsakem aspektu učne snovi. Psihologija potrjuje, da je govorica telesa veliko zgovornejša od povedanega in po nekaterih teorijah izraža kar 90 % sporočila, ki ga skušamo prenesti poslušalcu. Vredno je opomniti še na nekaj. Govorica telesa in obraza nikoli ne more zakriti naših resničnih občutkov. Zato je obvladovanje negativnih misli in občutkov izjemno pomembno, če želimo biti dober zgled vrednot in dobrega značaja. Negativne misli in občutki se v istem trenutku izrišejo na našem obrazu in odsevajo skozi naš pogled, ne glede na to koliko pozitivnih besed lahko istočasno nekemu izrečemo. Prav zato dober značaj pomeni skladnost misli, besed in dejanj, kakor ga definira Sathya Sai Baba. Človek je takšen kakršne so njegove misli. Iz misli se rojevajo občutki in čustva, slednje se izraža v našem obnašanju in našem delovanju.

Kolikokrat se lahko učitelju zgodi, da učencem govori nekaj spodbudnega, a istočasno z govorico telesa oddaja povsem drugačno, negativno sporočilo?

Slednje je zanimalo tudi dr. Margaret Taplin, in sicer koliko učiteljem Sathya Sai šole v Zambiji dejansko uspeva dajati dober zgled v vseh pogledih biti zgled.

Raziskave so pokazale, da so ti učitelji dejansko zgled vseh vrednot, ki jih želijo prenesti tudi svojim učečim in da so njihova dejanja ter telesna govorica medsebojno skladni.

V primeru, ko je učenec storil nekaj slabega, je učitelj ostal umirjen in dejansko pokazal neomajno potrpežljivost, a hkrati je učencu jasno pokazal, da ni ravnal pravilno. Taplinova navaja nekaj

primerov, opisala bom enega izmed njih: neka učenka pri testu prepisovala in učiteljica ji je mirno in ljubeče razložila, zakaj njeno dejanje ni pravilno in hkrati poizvedovala po vzrokih, zaradi katerih se je učenka poslužila goljufanja. Razložila ji je s kakšnimi posledicami se bo morala soočiti zaradi svojega ravnanja in ji potem odpustila. Tako sta na novo vzpostavili odnos.

Taplinova je prepričana, da učenka svojega dejanja ne bo nikdar več ponovila in to ne zaradi strahu, da je ne bi ponovno zasačili, marveč zato, ker jo je učiteljica tudi v takšnem primeru ljubeznivo in pazljivo poslušala in ji odpustila.

Aktivno poslušanje

Taplinova opozarja še na en vidik telesne govorice in to je sposobnost pozornega, aktivnega poslušanja. Pravi, da učitelji na tej šoli svoje učence zares pazljivo in z zanimanjem poslušajo.

Na splošno je veščina aktivnega poslušanja zamrla tako v komunikaciji med člani družine kot v medosebnih odnosih med sodelavci in tudi v izobraževalnih ustanovah, skratka povsod. Pomanjkanje dobre komunikacije je še ena velika težava, s katero se sooča informacijska družba, ki proizvaja pasivne poslušalce, kljub ali prav zaradi naprednih komunikacijskih sistemov in tehnologije. Pravzaprav je situacija izjemen paradoksalna, če dobro premislimo.

Dobra komunikacija na mikro in makro nivoju družbe je še en, celo ključni korak do dobrih odnosov, pa naj gre za družino ali za mednarodne politične odnose. Dandanes je komunikacija predvsem enosmerna, kar pomeni, da nas večinoma ne zanima, kaj nam želi sogovornik povedati, ker nas zanima le naše mnenje in kdaj bomo prišli na vrsto, da ga povemo. Dobro komunikacijo rušijo t.i. inhibitorji komunikacije. Inhibitorjev je več vrst, a vsi so plod sebičnosti: jeza, ljubosumje, zavist, pohlep, predsodki, nesprejemanje, občutki manjvrednosti ali večvrednosti itd. Torej mora biti učitelj v tem primeru zgled dobrega poslušalca in sogovornika.

Taplinova ugotavlja, da govorica telesa učiteljev Sathya Sai šole v Ndoli resnično kaže, da jim slednje tudi zares uspeva: »Ko učenca poslušajo glavo običajno držijo malce na stran, na obrazu imajo nasmešek, učenca gledajo v oči in s prikimavanjem ter nasmihanjem učencu dajejo znak, da ga zavzeto poslušajo. Učitelji so poleg tega tudi odlični **pripovedovalci zgodb**, saj znajo zgodbo začiniti z obilico humorja.« Poleg tega se znajo nasmejati tudi lastnim napakam, če jih učenci nanje opozorijo.

Učitelji se dobro zavedajo pomembnosti telesne govorice in so zelo pozorni na to, da venomer izražajo le pozitivna stanja, kot na primer samozavest, namesto jeze. Sledijo izjave nekaterih učiteljev, ki jih je zbrala Taplinova:

»Učencem večino časa izražam pozitivna čustva, ker jim nočem zbuhati vtisa, da je vse izgubljeno. Hočem, da so samozavestni.«

»Kadar se soočajo s težkimi preizkušnjami, jih z vso vnemo spodbujam, da jih premagajo.«

»Nikar se na otroka ne jezite, če nečesa ne more razumeti ali pa naredi napako, saj bo razvil strah pred neuspehom. Pokažite mu kako naj si opomore od neuspeha, da bo poskusil znova.«

»Zelo sem previden, da se ne mršim, če otrok naredi napako in nikar ne dovolite, da to storijo njegovi sošolci.«

Učitelji izkoristijo prav vsako priložnost, da poudarijo pomembnost dobrega značaja. Na podlagi tega zavedanja, učitelj sprejema vse svoje odločitve v razredu. Sledi komentar učenca, ki je menil, da bi moral biti vodja skupine, ker je tako močan in velik:

»Moje učitelje je vedno zanimal značaj. Mislil sem, da bom izbran za reditelja, ker sem bil večji od ostalih sošolcev. Zelo me je presenetilo, da je moj učitelj izbral sošolca srednje rasti, ki pa je bil zelo dobrega značaja. Spoznal sem, da če hočem biti vodja, moram voditi z zgledom, saj telesna moč ne zadostuje, če si značajsko šibak.« (7. razred)

Taplinova pravi, da so z opazovanjem naštetega prišli do ugotovitve, da vse naštetu predstavlja le male korake, ki pa imajo izjemen vpliv, če jih spremlja zavedanje. Učitelj se mora zavedati pomembnosti takšnega ravnanja in mora biti pri tem zelo iskren. Rezultat tega je šolska klima ljubezni in navdiha, ki je še dodatno spodbujala motiviranost učiteljev, da vztrajajo pri svojih metodah.

V zvezi z ljubeznijo do svojih učencev so učitelji dejali:

»Najboljši nasvet, ki sem ga dobil v času usposabljanja je bil, naj vzljubim svoje učence in postanem njihov vzor.«

»Učitelju ni potrebno biti pretirano strog z učenci. Nimajo vsi učenci urejenih družinskih razmer. Če opazite, da je nek učenec problematičen, skušajte naprej ugotoviti zakaj se otrok tako obnaša.«

»Poučevanje je plemenit poklic. Za ta poklic se ne odločajte zaradi dobrega zaslužka, ampak iz ljubezni do učencev, kar je veliko pomembnejše od plačila. Delo z otrokom postavite na prvo mesto.«

»...Ljubezen do otrok me je spodbudila, da svoje učence vidim kot lastne otroke.«

»Otroka vedno kaznujte z nasmehom.«

»Če govorimo o sočutju potem lahko rečem, da jo izrazim v skladu z okoliščinami. Moj glas je nizek, sočuten in zbran. Če se karkoli zgodi, potem kot vzornik vedno izražam zbranost in stabilnost.«

»Ljudem, ki so v stresu vedno namenim tolažeče, prijazne besede.«

Disciplina v razredu

Taplinova dodaja, da so učitelji pri učni uri velikokrat uporabili **metodo tihega sedenja**, kadar so želeli ustvariti razredno klimo miru in ljubezni. Z omenjeno metodo so velikokrat reševali problem discipline v razredu in to uspešno.

Če je potrebno koga kaznovati to učitelji tudi storijo, z vso odločnostjo, a z ljubeznijo do učencev. Veliko učiteljev je izpostavljalo točnost in upoštevanje urnika kot izjemno pomembno za zagotavljanje discipline.

Taplinova ugotavlja, da se učitelji Sathya Sai šole pri svojem poučevanju in načinu ocenjevanja nič posebej ne razlikujejo od splošnih smernic poučevanja, a tisto kar je pri tem najpomembnejše, je njihov odnos do učencev: učence vidijo kot posameznike in kot človeška bitja, in njihova največja odgovornost je negovati vse vidike njihovega razvoja (akademsko in značajsko).

Učiteji poudarjajo potrebo po pozitivnem odnosu do učencev in do družbe na splošno. Pomembno se jim zdi, da so ves čas nasmejani, da izražajo dobro voljo, četudi morajo učence občasno prijeti bolj na trdo. Učitelji sami verjamejo, da so ljubezen, sočutje in sočustvovanje do učencev izjemnega pomena, zato jih tudi ob vsaki priložnosti vključujejo v svoj stil poučevanja. En učitelj se je sledeče izrazil glede povedanega:

»Pomeni podariti zdravilni dotik, ki je današnjem svetu tako zelo potreben.«

Taplinova si je po končani raziskavi zastavila dve vprašanji: »Ali smo kot učitelji lahko uspešni, če naše delo ne temelji na ljubezni?« in »Kako naj premagamo naše osebne težave, da bomo sposobni ustvarjati razredno klimo v kateri se ljubezen nepretrgano preliva k vsem učencem?«

Učitelj se mora sam značajsko izjemno utrditi v pozitivnih vrednotah ter jih udejanjati pri svojem pedagoškem delu z učencem. Torej dobro pedagoško delo izhaja iz trdega dela na sebi, tako osebnostnega kot profesionalnega ter napredka, ki iz tega izhaja. Če želi učitelj poučevati in

naučiti učiti druge, mora učečim pokazati, da se je tudi sam pripravljen osebno nenehno učiti, se izpopolnjevati in rasti. **Učečim mora pokazati, da je učenje vseživljenjski proces, ki se nikoli ne konča, saj s trdim delom na sebi človek lahko samega sebe izoblikuje v človeka, karšen bi rad postal.**

Kot pomoč učiteljem pri njihovem vsakdanjem pedagoškem delu, je v program SSEHV zato vključena tudi ustvarjalna vizualizacija, ki posamezniku pomaga spremeniti (negativni) način razmišljanja ter delovanja in učiteljem pred začetkom šolskega dneva pomaga, da se pravilno miselno naravnajo. Taplinova zatrjuje, da vsi, ki so jo preizkusili, trdijo, da resnično pomaga.

Podroben opis vizualizacije po korakih, si lahko preberete v prilogi E.

Glede na raziskavo Taplinove Sathya Sai šole v Ndoli je razvidno, da vzgojno izobraževalni program Educare pripomore h graditvi transformacijskega modela šole. V spodnji tabeli predstavljam elemente transformacijskega modela, ki sovpadajo z načeli programa Educare in rezultati raziskav, ki so opravljene na Sathya Sai šolah v Zambiji in Avstraliji.

Tabela 13.3.1: Primerjava transformacijskega modela šole s Sathya Sai šolo v Zambiji

TRANSFORMACIJSKI MODEL ŠOLE	NAČELA PROGRAMA EDUCARE IN REZULTATI RAZISKAV UČINKOVITOSTI SATHYA SAI ŠOL
Šola z zdravo tekmovalnostjo in sproščanjem (zdrave in eko-šole)	Učitelji izkoristijo vsako priložnost, da v svojem predmetu poudarijo določeno vrednoto, ki se pri podajanju snovi izkaže kot temeljna. Teme so na primer naslednje: sodelovanje, iskrenost, vztrajnost, sočutje, samozavest... Šolska klima je ustvarjalna tišina, ljubezen, mir in harmonija, kar se odraža tudi na otrocih. Pomaga njihovi osredotočenosti in dobrim učnim rezultatom.
Šola z odprto klimo učeče se organizacije, ki zadovoljuje učne potrebe vsakega učenca	Učitelji pazljivo izbirajo svoje besede; besede s katerimi pri učencih spodbujajo občutke samospoštovanja in neprestano gradijo učenčevo samozavest in pozitivno samopodobo.
Šola z visoko stopnjo demokratične kulture	Učenci Sathya Sai šol so ljubeči, prijateljski do ostalih, skrbni in radi pomagajo drug drugemu. Na primer v Sathya Sai šoli v Avstraliji so se otroci prijateljsko obnašali tudi do nasilnega otroka. Skrbijo za šolo, vzdržujejo red in čistočo in to počnejo zelo

	iskreno. Tatvin na šoli skorajda ne poznajo, saj učenci sami skrbijo za šolski inventar. Bolj zaupajo svojim učiteljem in lažje komunicirajo z njim ter tudi s svojimi domačimi.
Interakcijska komunikacija – dialog	Pri svojih učnih urah učitelji spodbujajo svoje učence naj brez strahu vprašajo, kometirajo ali odgovorijo.
Aktivno poslušanje – upoštevanje specifičnih sposobnosti in interesov učencev	Učitelji na tej šoli svoje učence zares pazljivo in z zanimanjem poslušajo. Učitelji se dobro zavedajo pomembnosti telesne govorice in so zelo pozorni na to, da venomer izražajo le pozitivna stanja, kot na primer samozavest, namesto jeze. Poleg tega se znajo nasmejati tudi lastnim napakam, če jih učenci nanje opozorijo.
Spodbujanje različnih vrst znanja	Učečim mora učitelj pokazati, da je učenje vseživljenjski proces, ki se nikoli ne konča, saj s trdim delom na sebi človek lahko samega sebe izoblikuje v človeka, karšen bi rad postal. Učitelji se pri svojih urah ne osredotočajo le na znanje, ki ga učenci usvojijo tekom učnih ur, marveč tudi na razvijanje veščin, ki jim bodo koristile za življenje in ne zgolj za preživetje v smislu materialne preskrbljenosti.
Uresničevanje ideje dobrega učitelja in stalnega izboljševanja pouka	Učitelj se mora sam značajske utrditi v pozitivnih vrednotah ter jih udejanjati pri svojem pedagoškem delu z učencem. Dobro pedagoško delo izhaja iz trdega dela na sebi, tako osebnostnega kot profesionalnega ter napredka, ki iz tega izhaja. Če želi učitelj poučevati in naučiti učiti druge, mora učečim pokazati, da se je tudi sam pripravljen osebnostno nenehno učiti, se izpopolnjevati in rasti.
Učitelj uporablja vse štiri stile poučevanja enakovredno	Prisotni so vsi stili poučevanja.
Timsko sodelovanje in timsko poučevanje	Zaželjeno je timsko poučevanje in sodelovanje.
Učitelj kot reflektirajoči praktik in intelektualec	Če želi učitelj poučevati in naučiti učiti druge, mora učečim pokazati, da se je tudi sam pripravljen osebnostno nenehno učiti, se izpopolnjevati in rasti.
Učitelj sodeluje s starši	Starši so izredno zadovoljni, ker so njihovi otroci ob prihodu iz šole veseli in zadovoljni. Verjamejo, da k temu v dobri meri prispeva, sedenje v tišini, pozitivno razmišljanje, skupinsko delo in prepevanje

	navdihujočih pesmi. Mnogi starši (v mestih kje imajo Sathya Sai šole) se želijo iz svojega kraja preseliti v kraj, kjer deluje Sathya Sai šola, da bi lahko tja vpisali svojega otroka.
Ravnatelj kot zastopnik transformativnega modela šole	Ravnatelj skrbi za to, da pouk celostnega izobraževanja na Sathya Sai šoli pravilno poteka
Fleksibilno mišljenje z razvijanjem vseh vrst inteligenc	Celostna vzgoja in izobraževanja razvijata mnogotere inteligence. Pet metod poučevanja je namenjenih razvijanju mnogoterih inteligenc
Metodično poučevanje, kako učiti	Pet metod poučevanja
Uvajanje integrativnega izobraževanja učiteljev na delavnicah	Sathya Sai šola je prejela mednarodno nagrado za vodenje, inovacije in usposabljanje učiteljev
Lokalne in univerzalne vrednotne edukacije	Poudarek na univerzalnih človeških vrednotah, ki jih poučujejo v skladu s kulturo kamor so vmeščene.
Avtonomna šola v mreži šol	Sathya sai šole so avtonomne šole.
Individualno in sodelovalno učenje učencev	Sodelovanje med učitelji je priporočljivo.
Učitelj samoomejujočo avtoriteto	Učitelji izkoristijo prav vsako priložnost, da poudarijo pomembnost dobrega značaja. Na podlagi tega zavedanja, učitelj sprejema vse svoje odločitve v razredu.
Učitelj v vlogah olajševalca, raziskovalca, animatorja, mentorja učencev	Učiteji poudarjajo potrebo po pozitivnem odnosu do učencev in do družbe na splošno. Pomembno se jim zdi, da so ves čas nasmejani, da izražajo dobro voljo, četudi morajo učence občasno prijeti bolj na trdo. Učitelji sami verjamejo, da so ljubezen, sočutje in sočustvovanje do učencev izjemnega pomena, zato jih tudi ob vsaki priložnosti vključujejo v svoj stil poučevanja.

Vir: povzeto po Novak 2006:118-119.

Zgornja tabela kaže, da je potrjena tudi 3. hipoteza, saj Sathya Sai šola v veliki meri ustreza modelu transformacijske šole in ga s tem tudi razvija in gradi.

13.4 Ključne ugotovitve:

Učinke programa »Educare« je potrebno preučevati z družboslovno distanco in njihovo kvaliteto vnašati v prostor javne šole. Videti je, da zankrat največja spodbuda za uvajanje alternativnih didaktičnih konceptov v pouk, prihaja s strani učiteljev. Samoiniciativnost je tu izrednega pomena, poleg tega je potreben tudi pogum za soočenje s pogosto indiferentno ali opozicijsko nastrojenimi vodilnimi delavci ter včasih tudi starši.

Raziskave sicer kažejo, da se z razvijanjem značaja, z razvijanjem otrokovih socialnih, emocionalnih in duhovnih ravni osebnosti, izboljšuje tudi učni uspeh in da Sathya Sai šola v veliki meri ustreza modelu transformacijske šole.

A za njeno širše poznavanje v Evropskem prostoru morajo odpreti vrata tudi evropske Sathya Sai modelne šole in poskrbeti za profesionalno usposabljanje zainteresiranih učiteljev, ki bodo lahko elemente programa »Educare« vnašali v pouk na javnih šolah. Program »Educare« je potrebno najprej prilagoditi evropskim potrebam in zahtevam v zvezi z vzgojo in izobraževanjem ter nato ugotavljati njegov dejanski učinek v našem, evropskem prostoru. Učinkov programa »Educare« v slovenskih šolah ne moremo generalizirati na podlagi izkušenj posamičnih učiteljev, sem pa kljub temu prepričana, da lahko tudi v takšni obliki kot je dostopen dosedaj, prispeva h kakovosti vzgoje in izobraževanja na splošno.

14. SKLEP

Alternative v vzgoji in izobraževanju lahko izjemno bogatijo javno šolstvo in ga izboljšujejo ter krepijo na tistih ravneh, kjer kljub naporom ne dosega željenih rezultatov. Današnja javna šola, če govorimo za področje Slovenije in tudi Evrope, je razpeta med storilnostjo in nezdravo tekmovalnostjo na eni strani ter vzgojo za demokracijo na drugi. Poudarja in izpostavlja pomen negovanja demokratičnih vrednot kot so strpnost, spoštovanje drugačnosti in raznolikosti, človekove pravice, sodelovanje ter krepitev medosebnih odnosov itd. Po drugi strani pa so šolske ustanove vedno bolj prizori nasilja, slabih odnosov med učitelji in učenci ter šolske politike, ki zaenkrat ne uspe prisluhnuti resničnim potrebam učiteljev ter resničnim potrebam učencev, ki zaradi preobremenjenosti in nasičenosti s faktografskim znanjem izgubljajo tisto, kar je najnujnejše za graditev družbe znanja: vnemo in motivacijo za nenehno učenje in osebno rast.

Nova, transformacijska paradigma izobraževanja poudarja pomen zdrave tekmovalnosti, timskega dela, sodelovanja med učenci in učitelji, spremenjeno vlogo učitelja kot reflektirajočega praktika, sodelovanje s starši itd., nove didaktične prvine itd. A ugotavljam, da storilnostno naravnani izobraževalni sistem, ki mu je primarni cilj zadovoljitev 'od zgoraj' postavljenih standardov znanja, ne bo mogel ugoditi zahtevam po vzgoji za demokracijo, dokler ga ne bo začel zanimati značaj posameznika. Dokler se ne bo začel resnično truditi za celotno vzgojo otroka. In prav na tem mestu se pokaže, kako aktualna tema so vrednote oziroma vzgoja za vrednote, vzgoja za demokracijo in s tem alternativni vzgojno izobraževalni sistemi, ki slednje močno poudarjajo in postavljajo na prvo mesto, pred učnim uspehom. Zanimivo pri tem je, da so tam, kjer se program Educare uvaja v javno šolstvo, rezultati raziskav osupljivi. Kajti s poudarjanjem vzgoje za človeške vrednote, se neverjetno izboljša učni uspeh učečih. In to tistih, ki jih je javno šolstvo odpisalo in prepustilo cesti. Menim, da bodo vsi poskusi reformiranja šolstva zaman, če bodo izključevali pomen udeležanja človeških vrednot. A slednje je izjemno težka naloga, zato se spremembe ne morejo zgoditi preko noči. Vpeljava in poudarjanje vzgoje za vrednote v šolah je tih in počasen proces, je evolucija in ne revolucija. Če želimo, da otroci zaživijo vrednote demokracije, se moramo potruditi, da jim pokažemo zgled, drugače je vse zaman. In to je naloga sodobne vzgoje in izobraževanja. Lahko se zgleduje po tistih, ki ta cilj že dosegajo.

Izkušnje vzgojno izobraževalnega programa Educare kažejo, da se družbene spremembe pričnejo s preobrazbo posameznika. Posameznik je tisti, ki lahko v sebi najde moč, se preobrazi in izstopi iz utrjenih družbenih vzorcev, norm in standardov ter na ta način aktivno preoblikuje in prispeva k dobrobiti celotne družbe. Posameznik v skladu s svojo predstavo o družbi lahko sooblikuje družbo

v kateri želi živeti, če to spremembo zaživi pri sebi. Plemenit posameznik, ki v svojo srečo vključuje tudi druga bitja, lahko pomaga zgraditi plemenito družbo, demokratično družbo.

Ugotovili smo, da je preučevanje alternativ v vzgoji in izobraževanju pomembno, saj pospeši in poglobi gradnjo vodnjaka znanja o alternativah. Njihovo poglobljeno spoznavanje lahko v prihodnje koristi mnogim akterjem šolske politike in pedagogom. Pripomore lahko k profesionalni in osebni rasti učiteljev in njihovih varovancev ter na splošno pripomore h graditvi družbe znanja na temelju človeški vrednot, ki lahko zagotovijo varno in koristno uporabo ter razdelitev znanja.

Prednost alternative »Educare« prepoznavam v njeni odprtosti in dostopnosti. Pogoji, ki ga postavlja, je iskreno zanimanje učiteljev za omenjeno alternativo in njene zanimive didaktične pristope. Predvsem morajo biti pripravljeni delati na sebi, se neprestano izpopolnjevati, samoopazovati in osebno ter duhovno rasti.

Naj na kratko povzamem zanimive glavne ugotovitve raziskav v zvezi s programom »Educare«:

Cilj programa »Educare« je človeška odličnost, plemenit značaj, ki se razvije na temelju poznavanja in predvsem udejanjanja petih univerzalnih človeških vrednot. Če je cilj dosežen, potem se, kot kažejo raziskave, nekdanji težavni otroci in adolescenti spremenijo v disciplinirane in čustveno zrele ter ustvarjalne posameznike, ki hkrati dosegajo tudi najboljše akademske rezultate. S pomočjo petih metod poučevanja se razvija celostna osebnost posameznika. Razvijajo tako intelektualne kot tudi emocionalne in konativne prvine osebnosti. Razvijajo tako kritično mišljenje kot sposobnost razločevanja med dobrim in slabim ter intuicijo. Spoznajo se s tehnikami obvladovanja nemirnega uma, kar je izjemnega pomena v današnji informacijski potrošniški družbi, ki temelji na zadovoljevanju neskončnih želja. Takšna vzgoja in izobraževanje učečemu pomagata graditi pozitivno samopodobo in ozavestiti speče potenciale v njem. Na ta način se posameznik prične zavedati lastnih moči in sposobnosti ter prevzame odgovornost za svoje življenje. Privzame spoštljiv ter odgovoren odnos do drugih, do okolja in vseh živih bitij okoli njega. Takšna vzgoja v duhu človeških vrednot mora človeka spodbuditi k udejanjanju človeških vrednot na temelju spoznanja o medsebojni povezanosti vsega živega ter spoznanju enosti v raznolikosti pojavnega sveta. Uči ga medsebojnega sodelovanja in prvin dobre komunikacije med katere spada tudi aktivno poslušanje.

Utrdi ga v zavedanju, da se vsaka bistvena sprememba, ki jo želi videti pri drugem, začne pri njem. Vse to nakazuje, da program »Educare« lahko s svojimi specifičnimi didaktičnimi pristopi pomembno prispeva tudi h krepitvi vzgoje za altruizem, potrošniške, medijske ter ekološke in državljanjske vzgoje.

V evropskem prostoru največji izziv obravnavane alternative predstavlja ustanovitev Sathya Sai šol, ki bodo služile kot modelne šole, kjer se bodo lahko usposabljali vsi zainteresirani profesionalni učitelji. Ne smemo pozabiti, da je najpomembnejši pogoj za uspeh Sathya Sai šole ali programa »Educare« učitelj kot zgled vseh vrednot.

Na uveljavitev programa Educare v evropskem prostoru bo morda treba počakati še nekaj časa. Do takrat pa Educare ostaja velik potencial, zakladnica novih, svežih idej in metod za učinkovito, celostno poučevanje in ga kot takšnega lahko sprejmemo že danes.

15. SEZNAM LITERATURE IN VIROV

15.1 Monografije

1. Aristotel (2002): *Nikomahova etika*. Ljubljana: Slovenska matica.
2. Aristotel (2002): *O duši*. Ljubljana: Slovenska matica.
3. Blažič, M (2001): Učitelji in alternativni didaktični koncepti. *Pedagoška obzorja* 3–4, 30–37.
4. Bourdieu, Pierre (2001): *Na televiziji*. Ljubljana: Krtina.
5. Brajša, Pavao (1995): *Sedem skrivnosti uspešne šole*. Maribor: Doba.
6. Burrows, Loraine (1988): *Sathya Sai Education in Human Values; Taken from Discourses Given by Bhagavan Sri Sathya Sai Baba*. Prasanthi Nilayam: Sri Sathya Sai Books and Publications Trust.
7. Burrows, Loraine (1997): *Discovering the Heart of Teaching*. Thailand: International Institute of Sathya Sai Education.
8. Burrows, Loraine (1997): *Integration of Human Values in the Arts and Extra-Curricular Activities*. Thailand: International Institute of Sathya Sai Education.
9. Carlgren, Frans (1993): *Vzgoja za svobodo; pedagogika Rudolfa Steinerja*. Ljubljana: Epta.
10. Delors, Jacques, In'am Al Mufti, Isao Amagi, Roberto Carneiro, Fai Chung, Bronislaw Geremek, William Gorham, Aleksandra Kornhauser, Michael Manley, Marisela Padron Quero, Marie-Angelique Savane, Karan Singh, Rodolfo Stavehagen, Myong Won Suhr in Zhou Nanzhao (1996): *Učenje skriti zaklad; poročilo Mednarodne komisije o izobraževanju za enaindvajseto stoletje*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
11. Dewey, John (1997): *Democracy and Education*. New York: The Free Press.
12. Dhall, Pal (2005): Sathya Sai Education in Overseas Countries. *Sanathana Sarathi* 48 (11), 337–342, 375.
13. Dodič Turk, Dragica, Stanko Gerjol, Alojz Ihan, Igor Lukšič, Dušan Macura, Zdenko Medveš, Janek Musek, Nada Pavšer, Marko Pogačnik, Rudi Rizman, Veljko Rus, Tone Simonič, Darko Štrajn, Dušan Turk, Srečko Zakrajšek in Boštjan M. Zupančič (2004): *Kakšna bo šola prihodnosti?* Radovljica: Didakta.
14. Gogala, Stanko (2005): *Izbrani spisi*. Ljubljana: Društvo 2000.
15. Haček, Miro; Zajc, Drago (2005): *Slovenija v EU: Zmožnosti in priložnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
16. Hawley, Jack (2002): *Buđenje duhovnosti u poslovanju*. Zagreb: Sathya Sai organizacija-Središnje vijeće Hrvatske.
17. Jareonsettasin, Teerakiat (1997): *Sathya Sai Education; philosophy and practice*. Thailand: International Institute of Sathya Sai Education.
18. Jareonsettasin, Teerakiat (1998): *Sathya Sai Meditation on the Light*. Thailand: International Institute of Sathya Sai Education.
19. Jumsai Na Ayudhya, Art-ong (1997): *Integration of Human Values in Sciences and Mathematics*. Thailand: International Institute of Sathya Sai Education.
20. Jumsai Na Ayudhya, Art-ong (1997): *The Five Human Values and Human Excellence*. Thailand: International Institute of Sathya Sai Education.
21. Jumsai Na Ayudhya, Art-ong (2005): Sai Sankalpa. V Anil V. Gokak (ur.): *Sai Sparshan*, 218–220. Prasanthi Nilayam: Sri Sathya Sai Institute of Higher Learning.
22. Kant, Immanuel (2005): *Utemeljitev metafizike nravi*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC, SAZU
23. Lipužič, Boris (1996): *Izobraževanje na razpotju: Znanje za razvoj-svetovni izziv*. Ljubljana: Modrijan.
24. Lipužič, Boris (1997): *Evropska šola med državo in civilno družbo*. Nova Gorica: Educy.
25. Mali, Franc (2002): *Razvoj moderne znanosti: Socialni mehanizmi*. Ljubljana: Fakulteta za

- družbene vede.
26. Maslow, Abraham (2001): *O životnim vrednostima*. Beograd: IP Žarko Albulj.
  27. Mitra, Somenath (2003): *3HV of EHV, Sri Sathya Sai Education in Human Values*. Newark: Somenath Mitra
  28. Musek, Janek (1993): *Osebnost in vrednote*. Ljubljana: Educy.
  29. Musek, Janek (2000): *Nova psihološka teorija vrednot*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti: Educy.
  30. Narasimhamurthy, B.N. (2005): *Sathyam Sivam Sundaram, volume 5*. Prasanthi Nilayam: Sri Sathya Sai Books and Publications Trust.
  31. Novak, Bogomir (1995): *Šola na razpotju*. Radovljica: Didakta.
  32. Novak, Bogomir (2006): Ali je osebna rast učiteljev pogoj boljše učne uspešnosti učencev? *Šolsko polje – Revija za teorijo in raziskave vzgoje in izobraževanja*, XVII (3/4).
  33. Novak, Bogomir (2006): *Moč družbe in transformacija šole*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
  34. *Odgoj u duhu ljudskih vrijednosti upute za izobrazbu učitelja ESSE institu.* (2001). Zagreb: Sathya Sai Središnje vijeće Hrvatske Zajednica udruga.
  35. Pavitra (2002): *Šolanje in cilj človeškega življenja*. Radovljica: Didakta
  36. Pivac, Josip (1995): *Šola v svetu sprememb*. Nova Gorica: Educa.
  37. Platon (1995): *Država*. Ljubljana: Mihelač.
  38. Platon (2002): *Izbrani dialogi in odlomki*. Ljubljana: Mladinska knjiga
  39. Pšunder, Mateja (2004): *Disciplina v sodobni šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
  40. Russell, Bertrand (1970): *Modrost zahoda*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
  41. *SAI 2000 – Standardization Accreditation Inspection, Quality Assurance for Sathya Sai Schools* (2000). Thailand: International Institute of Sathya Sai Education.
  42. Salecl, Renata (1991): *Disciplina kot pogoj svobode*. Ljubljana: Krt.
  43. Shah, H. Chandrahas (1999): *Vision, Path and Progress*. Mumbai: Dr. Chandrahas H. Shah.
  44. Spinoza (1990): *Dve razpravi*. Ljubljana: Društvo za teoretsko analizo.
  45. Svetina, Janez (1990): *Slovenska šola za novo tisočletje; kam in kako s slovensko šolo*. Radovljica: Didakta.
  46. Svetlik Ivan, Samo Pavlin (2004): Izobraževanje in raziskovanje za družbo znanja. *Teorija in praksa* 41(1–2), 199–211.
  47. Toš, Niko (2006): *Pogledi na reforme*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
  48. Ule, Mirjana (2004): Nove vrednote za novo tisočletje; Spremembe življenjskih in vrednotnih orientacij mladih v Sloveniji. *Teorija in praksa* 41(1–2), 352–360.
  49. Ule, Mirjana (2005): *Psihologija komuniciranja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
  50. Walford, Geoffrey (1992): *Privatne šole, iskustva u deset zemalja*. Zagreb: Educa
  51. *Zelena knjiga o izobraževanju učiteljev v Evropi* (2001). Ljubljana: Ministrstvo za RS za šolstvo, znanost in šport.
  52. Židan, Alojzija (1996): *Metadidaktično poučevanje in učenje družboslovja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
  53. Židan, Alojzija (2004): *Za kakovostnejša družboslovna znanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
  54. Židan, Alojzija (2005): Vzgoja za (evropsko) demokracijo. V Miro Haček in Drago Zajc (ur.): *Slovenija v EU: zmožnosti in priložnosti*, 375–383. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
  55. Židan, Alojzija (2007): *Vzgoja za evropsko demokracijo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
  56. Žorž, Bogdan (2002): *Razvajanost - rak sodobne vzgoje*. Celje: Mohorjeva družba.

15.2 Internetni viri

1. Baba, Sathya Sai (1978): *The Four Blemishes*. Dostopno na <http://www.sssbpt.info/ssspeaks/volume14/sss14-15.pdf> (20. junij 2007).
2. Hanžek, Matjaž (1998): *Poročilo o človekovem razvoju - Slovenija 1998*. Dostopno na <http://www.sigov.si/zmar/aprojekt/hdr/98/humanrep.html> (17. april 2007).
3. Hanžek, Matjaž in Marta Gregorčič (2001/2002): *Poročilo o človekovem razvoju - Slovenija 2001/2002*. Dostopno na <http://www.sigov.si/zmar/projekti/pcr/01/index.html> (17. april 2007).
4. International Sathya Sai Organisation (2005): *The Miracle School is Awarded a Gold Trophy*. Dostopno na <http://www.sathyasai.org/news/2005/miracleschool.html> (30. september 2006).
5. International Sathya Sai Organisation (2007): *Sathya Sai School of Canada scores a perfect 10 in academic excellence*. Dostopno na <http://www.sathyasai.org/news/newspage.html> (10. maj 2007).
6. Sri Sathya Sai University: *Integral Education*. Dostopno na http://www.sssihl.edu.in/int_education.htm (17. april 2007).
7. Sri Sathya Sai University: *Milestones of Sri Sathya Sai university*. Dostopno na http://www.sssihl.edu.in/Aboutus_History.htm (17. april 2007).
8. Sri Sathya Sai University: *Mission of the University*. Dostopno na <http://www.sssihl.edu.in/Home.htm> (17. april 2007).
9. Taplin, Margaret (2005): *Human Values Approach to Teaching – Its Impact on Teachers and Pupils*. Dostopno na <http://www.sathyasai.org/news/2005/taplin.html> (30. september 2006).

15.3 Video posnetki

1. Raines, Rick (1998): *The Miracle School of Zambia*. Green Forest: The Video Education Company.

PRILOGA A

ŽIVLJENJE V ŠTUDENTSKEM DOMU V OKVIRU ŠRI SATHYA SAI UNIVERZE²⁸

The philosophy of education of the Institute is based on the appreciation of the need to provide full scope for the development of mind and heart. Discipline, duty and adherence to basic human values as the best qualities of students in the Institute, are deeply appreciated.

The Integral Items of education are applicable to all students, irrespective of the course they are admitted to. The Institute attaches great importance to this component of education.

Included in the category of Integral items are:

Sports and Games

Yogasanas

Self-reliance programme

Social Service weeks

Morning Assembly Talks

Thursday Assemblies

Students are continuously assessed on these items. The Final Grade statement of the student takes into account the Grades awarded under the category of Integral Items also along with Academic Items.

Sports and Games

Students are encouraged to play sports and games both in the mornings and in evenings on the play fields. Students form themselves into house teams and conduct tournaments between the teams. An annual tournament and athletic meet is organized and students who distinguish themselves are awarded certificates of merit.

Yoga Classes

The Institute provides lessons in the philosophy of Yogasanas and physical fitness exercises. Students are welcome to join these classes to improve their health and physical fitness and advance further in Yoga.

Self-reliance

The daily programme of self-reliance in the hostel revolves around such activities like

Catering of food in the dining hall

Gardening

Operation

Maintenance of audio-visual aids

Managing stationery stores and fruit stall

Organizing health care in the dispensary

Looking after office upkeep

Guest reception

Maintenance of telephones

Looking after work connected with plumbing, repair

Maintenance of library and reading room.

Other activities relating to self-reliance and co-curricular programmes which are undertaken, once a week, in the Institute Campus are maintenance of Hill View Stadium, lawns, quadrangle, gardens, auditorium, prayer hall (foyer), plants and fences, electric installation and plumbing,

---

²⁸ Vir: http://www.sssihl.edu.in/int_education.htm

audio-visual equipment, development of horticulture around library, building organization of dramatics, photography and painting video filmsslides of educational cultural and inspiring topics.

Social Service Weeks

During social service weeks, students get an opportunity of repairing roads and buildings, cleaning and white washing, organizing medical camps, and tree plantation.

During festivals and other functions, they enthusiastically participate in the management of stage at Prasanthi Nilayam, including electric installation, audio-visual equipment and items and activities connected with dramas are attended to by the students.

The students are also made to participate on special occasions and serve the poor by distributing clothes and food to them; maintenance of general traffic, orderly movement of crowds, catering, seating, etc are the other activities which are assigned to them on such occasions.

Morning Assembly Address

In order to enthuse meaningful participation of the students, they are encouraged to address the morning assembly sessions for about 15 minutes on important themes relating to unity of faiths, great leaders of the world, eminent scientists, sages, saints patriots, thinkers, philosophers and their own personal experiences in the University, etc.

Talks about sages, saints, apostles, public men, social workers, etc. are not only confined to India but to other parts of the world which proves that even though geographically men of eminence may belong to different parts of the world, they have in fact one goal and philosophy in common which is to serve man and world.

These talks are based on an in-depth study of the lives of great men in various spheres of human activity with a view to bringing out the good qualities and values actually lived by them, which contributed to their greatness as inspiring leaders. The personalities covered have been eminent leaders and therefore a source of inspiration.

Instead of dwindling into a daily ritual, this active participation of students in the daily morning assembly gives them an occasion to search in the library and elsewhere for books and materials, not containing moral lessons, but lives of great men given as things of supreme interest-lives which exemplify the living of great thoughts and noble emotions.

It makes them reflect on various aspects of the lives of great men, select and sift what is relevant for the occasion, collect their thoughts and present these in a coherent manner before the mixed audience of Faculty members, students and sometimes outside guests. Apart from the fact that opportunities are given in public speaking on topics of human values, participation in the morning assembly stimulates intellectual excellence and promotes intuitive abilities both among the speakers and among the listeners.

The subjects covered in these talks are organised in such a way that they not only inspire and instruct but also enable one to reflect on the imperatives of abiding human values. The students who participate in the morning talks feel inspired and accept it as both a challenge and an opportunity. It is a delight to watch the young boys and girls expressing themselves on variety of subjects, which have ethical values and have universal appeal.

Thursday Assemblies

On Thursdays, a distinguished speaker is requested to talk on his thrilling personal experiences, messages from our sacred scriptures, the services rendered by noble persons which make our lives worthy of living and of service to the common man. The speakers on Thursday, include not only learned scholars from various educational institutions but people of all ranks including eminent educationists, judges, engineers, doctors, highly successful business managers, administrators, diplomats, scientists, social workers, etc. not only within the country but all over the world who visit the campuses from time to time.

PRILOGA B: NAGRADE SATHYA SAI ŠOLAM IN UNIVERZI

Nagrada Sri Sathya Sai Univerzi:

Institute Profile

The National Assessment and Accreditation Council has granted accreditation at the A++ level to the Institute of Higher Learning for five years, from 2002-03. This places the Institute in the top bracket of the Indian Universities.

"The Peer Team feels that this Institute stands out as a crest-jewel among the University education system worthy of emulation by the institutions of higher learning in the country and elsewhere, so that these benefits would be reaped fast and on the widest possible scale"

Mandatory Disclosure of the School of Business Management, Accounting and Finance

Vir: Povzeto po: <http://www.sssihl.edu.in/Home.htm>

NAGRADA SATHYA SAI ŠOLI V KANADI²⁹ ZA UČNI USPEH

Sathya Sai School of Canada scores a perfect 10 in academic excellence

February 13, 2007-02-13

Fraser Institute ranks it among top 37 schools in Ontario

For a school that has the unique distinction of being the only one of its kind in Canada and the United States of America, its recent rating among the top schools of Ontario comes as no surprise to those who are familiar with its vision. A unique learning model that aims to balance character education with academic excellence, the Sathya Sai School of Canada made national headlines this past weekend.

The Fraser Institute, an independent Canadian research and educational organization with international partners in over 70 countries, has ranked the Sathya Sai School of Canada as one of the top 37 elementary schools in Ontario based on the school's outstanding academic results in the Grade 3 & Grade 6 EQAO tests for the school year 2005/2006. The Sathya Sai School tied for first place with 36 other public, separate and private elementary schools scoring a perfect 10 out of 10 in the Institute's overall rating for academic performance.

The rankings were published in the Fraser Institute's publication Report Card on Ontario's Elementary Schools, 2007 Edition which rates 2,812 English and French, public and separate

²⁹ <http://www.sathyasai.org/news/newspage.html>

elementary schools from across Ontario based on nine key indicators derived from province-wide tests of reading, writing, and mathematics skills administered by the province's Education Quality and Accountability Office (EQAO). Apart from the Sathya Sai School of Canada only one other private school has made it to the top position. The study can be viewed at its website www.fraserinstitute.ca.

The overall rating out of 10 is based on the school's performance on nine indicators, all of which are derived from province-wide tests of reading, writing, and mathematics administered by the province's Education Quality and Accountability Office (EQAO). The 9 indicators include:

- (1) average level of achievement on the grade 3 EQAO assessment in reading, writing and mathematics;
- (2) average level of achievement on the grade 6 EQAO assessments in reading, writing and mathematics;
- (3) the difference between male and female students in their average levels of achievement on the EQAO assessment in grade 6 reading;
- (4) the difference between male and female students in their average levels of achievement on the EQAO assessment in grade 6 mathematics;
- (5) the percentage of EQAO assessments that did not meet the provincial standard.

According to the Institute these indicators provide systematic insight into a school's performance, and because they are generated annually, they can help assess not only each school's performance in a year but also its improvement or deterioration over time.

In the eyes of the authors of this study, these critical subject areas are indicators of effective teaching, and the comparison of results of male and female students in two subject areas – reading and mathematics – in which one group or the other has enjoyed an historical advantage, and it is used to gauge the extent to which schools provide effective teaching to all of their students.

With this superior rating, the school inspired and founded by universal teacher and humanitarian Sri Sathya Sai Baba has emerged as a key player in the field of academic excellence on the Canadian national scene. Yet, its academic success is only a part of the many laurels the school has won within its young life of a mere 6 years.

Founding Principal of the Sathya Sai School of Canada, Mr. T.R. Pillay, is pleased that the report validates not only the excellent work of the teachers, and the calibre of the students, but also the school's mission to balance character education with academic excellence. "Parents should find this high ranking of the school reassuring and further proof that the Sathya Sai ideals of education and its unique school climate bring out the best in their children. I am convinced that if our students were tested on moral issues and ethical values, they would shine with equal brilliance."

Mr. Pillay gives credit to the school's character education program, the only one of its kind in North America, for the students' wholesome attitude to learning and service to the community. In his message, he further attributes the successful delivery of this unique program to the highly trained and dedicated educators who serve the Sathya Sai School of Canada with unparalleled levels of commitment and sacrifice, drawing their inspiration directly from the personal example of the greatest teacher of our times, Sri Sathya Sai Baba.

In a congratulatory message to the Principal Dr. Revathi, school trustee Dr. S. Evani of Abbotsford, British Columbia, wrote: "This is great news. Even though we always knew our children are stellar in their performance, it is nice to be validated in the national arena. I am very proud of our school, our children, our teachers and our administrators for doing a fantastic job. Please extend my congratulations to each and every one. Keep up the good work."

In his loving message of congratulation, school Trustee and Treasurer Dr. Pon Sivaji congratulated all the staff members, students and volunteers of the school, thanking them for their dedication, adding “your hard work can-not be measured in dollar value.”

At the Sathya Sai School of Canada, we owe our successes to the unique Sathya Sai Education in Human Values program that inspires our school community made up of students, teachers, volunteers, parents, trustees, supporters and friends, to work in unity and love, to explore our individual potential and aim for excellence in all our endeavours. As Sri Sathya Sai Baba reminds us, education is for life, not merely for earning a living. Even as a good report card is welcome news, it is only a part of our greater goal that is summed up in the vision of our Founder Sri Sathya Sai Baba and in the motto of our school, namely “The end of education is character.”

PRILOGA C

INTERVJU Z IRENO JEGLIČ MEHLE – učiteljico biologije na OŠ Sostro v Ljubljani

Irena pozdravljena, zahvaljujem se ti, ker si si vzela čas za ta intervju. Dobili sva se zato, ker ti poznaš in uveljavljaš v osnovni šoli program EDUCARE. Kljub vsemu bi te najper prosila, da se najprej predstaviš.

Irena: Moje ime je Irena Jeglič Mehle, poučujem že 30 let, na OŠ sostro. To je bilo moje prvo delovno mesto in tam sem še sedaj. Poučujem biologijo, ampak sem in tja sem poučevala tudi Etiko in Spoznavanje narave v petem razredu in tudi gospodinjstvo v petem in devetem razredu. Tako, da sem imela kar pestro paleto predmetov izven svojih kvalifikacij, ampak so bile tudi to zanimive izkušnje.

V: Ti si ne samo učiteljica z veliko izkušnjami, ampak se tvoje metode poučevanje morda malce razlikujejo od tradicionalnih. Kolikor vem, si ti v Slovenijo med učitelje prinesla alternativni vzgojno izobraževalni program Educare.

I: Ja, ne vem, če sem jaz osebno ta, ki je to prinesla. Če sem natančna sem že prej, preden sem izvedela za ta program, počela kaj, kar je bilo v zvezi s tem programom. Vedno sem želela, da se poučevanje ne bi nanašalo samo na znanje, ampak bi se dotaknilo tudi srca. In ker je to bistvo programa Educare, je bil to že en tak začetek, ki se ga sploh nisem zavedala. Sem pa potem imela kar nekaj delavnic za učitelje, zlasti za temo, ki mi je najbolj blizu, to je meditacija, ki je ena izmed petih metod poučevanja, in omogoca, da razvijamo to, kar je cilj Educareja. Seveda tudi za starše, mislim, da je bilo vseh delavnic že nekaj čez dvajset. Tam kjer imam največ izkušenj, to sem želela podati naprej. Nisem pa nikakor edina, veliko jih poznam, pa verjetno je še nekaj tistih, ki jih ne poznam, in se po svoje trudijo in morda niti ne vejo, da je to Educare. Zagotovo so tudi na srednjih šolah in mislim, da bi bilo lepo, če bi se bolj povezali in večkrat srečali in izmenjali izkušnje.

V: Kdaj si se pa srečala prav s programom Educare?

I: Mislim, da je bilo to na srečanju učiteljev za Sathya Sai vzgojo v duhu človeških vrednot v Indiji v letu 2000. S temi delavnicami sem se v tem času že ukvarjala, no in tam so razgrnili ta program. Takrat smo še bolj ozavestili, da pri poučevanju ne vnašamo v otroka ničesar kar ne bi bilo že v njem. Zdaj govorim v bistvu o vrednotah, ki so v srcu vedno prisotne kot nekakšna semena, človeška dediščina. Današnja naloga šole je samo, da jih otroci začutijo in jih razvijejo, udejanjajo in živijo.

V: Ko si prišla na to konferenco si imela za seboj že nekaj let dela s tem programom Educare oziroma Sathya Sai vzgojo, kakor se je takrat imenovala.

I: Takrat sem vodila svojo skupino otrok eno leto, v šoli pa sem se s sproščanjem in meditacijo že dalj časa ukvarjala, nevezano na sam Educare. Potem sem mogoče dopolnila, poudarila srce in prilagodila temu programu oziroma dopolnila svojo metodo.

V: Si prej že poznala kakšen drug alternativni didaktični koncept?

I: Zanimala me je Waldorfska šola. V okviru narave in zdravja so imeli predstavitve, ki sem se jih udeležila, na sami šoli pa nisem bila. Čeprav sem včasih razmišljala, da bi bil to zame zelo prijeten kraj za poučevati, verjetno, ker me je to vedno zanimalo. Po drugi strani sem se pa zavedala, da ima učitelj dovolj svobodno pot glede svoje ustvarjalnosti, in da lahko, če nekaj čutiš in misliš, da je dobro to vneseš v pouk, ker kurikulum ni toliko bistven kolikor je bistveno, kaj učitelj iz njega naredi. Mislim, da dober kurikulum ter neiznajdljiv ter neprilagodljiv učitelj ne podata takšnega rezultata, kot »slab« kurikulum in učitelj, ki je dovolj inovativen, odprt. Efekt je lahko kljub temu velik. Zavedati se moramo svojega cilja. Da ni pomembno le znanje, ampak mora otrok izoblikovati tudi svoj značaj.

V: Kako recimo izgleda ena tvoja šolska ura?

I: Niso vse ure enake in optimalne. Človeški dejavnik igra veliko vlogo. Tudi sami se včasih ne počutimo kakor, da bi lahko dali vse od sebe. Če je le možno, predvsem v petih razredih začnem uro s kratko meditacijo, ki ji mi rečemo sprostitev. Mislim, da je to vsestransko uporabna metoda, ne glede na predmet. Daje veliko veliko koristi. Predvsem je pomembno, da se otroci zavejo, da obstaja še ena druga dimenzija in ne samo telo, ki ga vidimo in se ga dotaknemo, ampak potujejo navznoter, se umirijo in pridejo do tistega izvora miru in ljubezni, ki je v njih stalno prisoten, pa se tega ne zavedajo. Na koncu jih opozorim, da je ta izvir ljubezni neskončen, da ga imajo stalno v sebi in kadarkoli želijo, se lahko vrnejo tja in pošljejo to ljubezen kamorkoli želijo. Se ne omejujejo le na bližnjo okolico, sorodnike, prijatelje, ampak lahko zajamejo cel svet, vso zemljo in še dlje. Upam pa tudi izkoristiti takšne priložnosti, kot recimo Dan Zemlje, ko čisto konkretno pošljemo ljubezen Zemlji. Moram pa tudi omeniti, da ne pozabimo celo na voditelje držav, ker v bistvo smo ugotovili, da je veliko odvisno od njih kaj počnejo in da bi se pravilno odločali, torej nesebično, marveč za dobrobit ljudi za katere delajo, da bi bile njihove odločitve naklonjene vsem ljudem in predvsem Zemlji. V otroških očeh opazim zadovoljstvo, da lahko oni nekaj v tem smislu naredijo. Ker ponavadi, kadar začnemo s tem programom, na tablo narišem eno veliko vrečo in povem: Nas je 6 milijard in vsak ima svoj prostorček v tej vreči in tja spravljamo tisto kar pač dajemo drugim. Več kot bo v tej vreči pozitivnih sporočil, pozitivnih čustev, sočutja in lepih misli, bolj bo ta vreča kot celota pozitivna. Zdaj si pa zamislite, kaj bi se zgodilo, če bi vsak človek, tako kot ste sedaj storili vi, poslal to energijo ljubezni Zemlji ali vsem ljudem na svetu, vsako jutro. Ali bi bila še kakšna vojna, ali bi bili še kakšni spori? In vsi samo odkimajo. Niti ne rečejo glasno, ampak odkimajo s takšnimi široko odprtimi očmi in potem vidim, da je zelo pozitivno otrokom pokazati, da niso nemočni. Ampak, da ima vsak človek, ne glede na svojo starost neko moč. Če jim nato razložimo še kakšno moč, energijo imajo misli. Torej, da ne glede na to, da jih nihče ne sliši, jih ne kličejo na televizijo in ne pišejo člankov v časopise, da kljub vsemu naredijo zelo zelo veliko in da so naredili eno dobro delo. Povem jim še, da ni potrebno, da to delamo skupaj, ampak da oni to lahko delajo tudi doma, kadarkoli želijo in začutijo potrebo, ali pa če se je zgodilo kaj takšnega, da bi lahko tudi na ta način pomagali. Takrat, ko je bil recimo tsunami, ali ko se podobne tragedije dogodijo v svetu, jih na to še posebej spomim. Mislim, da če naredimo že samo to in to ni neka težka zadeva, lahko naredimo že zelo veliko. Ni tako enostavno, da bi takoj uspelo. Idealno je začeti že prvem razredu. Ker učim višjo stopnjo je to zdaj problem, ker smo ob prehodu na devetletko imeli zelo veliko dela in je bilo zelo malo časa za komunikacijo med učitelji. Takrat sem v prostih urah hodila v nižje razrede in so otroci to zelo lepo sprejeli. Bilo je bolj kot vodena fantazija, ki se navezovala na njihovo snov. Recimo, če so se v četrtem razredu učili o gozdu, sem jih popeljala v gozd, ampak vedno sem našala priložnost, da so potem prišli v kontakt s soncem, recimo: čez drevesne krošnje je prosevalo sonce, na licih so začutili sončne žarke, potem so en žarek spustili tudi v srce. In potem je ta žarek razsvetlil srce in vse tisto, kar je bilo tam negativnega, se je

razblinilo in potem smo to ljubezen, ki so jo začutili, poslali. Če so bili to prvi razredi smo jo poslali staršem itd. Starejši kot so otroci, tem širši krog je zajela njihova ljubezen. Moram povedati, da ko sem te otroke dobila iz prvega, drugega ali tretjega razreda potem v peti razred, ni bilo nobene težave, če sem pred tem že bila enkrat ali dvakrat pri njih. »O, mi smo se pa že videli, mi smo se pa skupaj že sproščali. Ali se bomo še...«. In je bilo super. Če pa tega ni bilo, se je v petem razredu slednje še dalo vpeljati, ampak, če otroke prvič dobim v osmem razredu ali v devet je pa to težje.

V: Kakšen so ovire?

I: Predvsem to, da tega niso navajeni. To so leta, ko nekaj veljajo le prijatelji, starši in učitelji, pa gredo za nekaj časa v ozadje (smeh). In to ni »in«.

Sedaj pa to vidijo tudi na televizijo in v zadnjih letih opažam, da so postali bolj odprti in se še vedno da nekaj narediti. Je pa res, da si včasih časovno pod pritiskom. Jaz kot biolog sicer manj, amak recimo slavisti, anglisti, ki imajo stalno neka preverjanja, se zelo bojijo, da ne bodo predelali vse potrebne snovi tako, da se v teh višjih razredih namesto daljše meditacije, le sprostijo telo, se osredotočijo na dihanje. Potem jaz povem eno afirmacijo oziroma pozitivno misel in potem jo trikrat v srcu oziroma v mislih ponovijo. Misel je vedno takšna, da vzbuja samozavest, recimo »Vem, da mi bo uspelo vse, česar se lotim, kar načrtujem...«. Skratka pozitivno misel in opažam, da jim je všeč. Krepi njihovo samozavest in velikokrat se zgodi, da pridejo peto uro in potožijo, da so pisali matematiko in prosijo, da bi se sproščali. Tako, da sedaj včasih mene kar sami zaprosijo. Včasih sem jih spodbujala sama. Včasih tudi ni uspelo, ker so bili v razredu morda trije hipermotoriki, ki so se težko osredotočili ali so nagajali sosedu...In sem rekla, v redu, danes ni bilo najboljših, bomo čez nekaj ur spet poskusili. In to je nekatere motilo, da ne bo že naslednjo uro in so se sami domenili z motečimi, da se takrat umirijo. Včasih sem jim dala poseben prostor. Recimo eden je želel sedeti pri akvariju, ali če se je lahko usedel v poseben položaj za jogo. To sem seveda dopustila in sčasoma se je zadeva umirila in dejstvo je, da prav tem, ki zadevo najtežje sprejmejo, najbolj koristilo. Tudi to najbolj potrebujejo. Niso navajeni zapreti oči, ker so tako močno izpostavljeni raznim, tako slušnim in vidnim informacijam tekom dneva, da je nekaterim problem zapreti oči. In če ne mižijo, potem so malce nevrotiči, ampak sčasoma se te stvari uredijo. Ni pa vedno idealno.

V: Koliko časa pa traja ena takšna meditacija?

I: To je pa zelo različno. Včasih imam nadomeščanje in potem si privoščimo že pravo razkošje, lahko je to dvajset minut, ampak to so izjeme. Drugače pa 5 – 15 minut.

V: Pri vsaki uri?

I: Ne pri vsaki, ampak trudim se, da bi recimo, če srečamo z otroci dvakrat na teden, da imamo potem to enkrat. Včasih imamo tudi večkrat zaporedoma, odvisno je tudi od drugih stvari, recimo, če je pred vrati konferenca, pa še nimamo dovolj ocen ali pa naslednjo uro pišemo in bi želeli še kaj ponoviti. Veliko faktorjev vpliva na to, čeprav mislim, da bi se lahko z malo več truda večkrat sproščali, kajti ugotavljam, da se čas, ki ga žrtvuješ za to obrestuje, je več pozitivnih učinkov. Še kadarkoli sem rekla, ne, danes pa ne, mi je bilo potem žal.

V: Kakšni so bili po tem sproščanju recimo učinki?

I: dejanskih učinkov sama verjetno ne bom opazila, se bodo pojavili kasneje. Meni je že dovolj, ko vidim njihove obraze med sproščanjem, ko se nekaj na njih spremeni. Enkrat sem rekla, da tudi tisti, ki so včasih najbolj glasni »parkeljčki« dobijo takrat en tak angelski izraz. Vidim, da se jih dotakne in to se mi zdi tisto pravo in da bo to tudi ostalo z njimi, čeprav morda tega na zunaj ne bodo takoj pokazali. To so takšne nevidne stvari, ampak sama verjamem, da učinki so. Če se enkrat nekaj takšnega zgodi, potem se to lahko še naprej nadgrajuje, v življenju bo prišla še kakšna podobna situacija. Se je že zgodilo, da pridejo sami do mene in jih zanima, kje bi lahko dobili cd s to glasbo, ki jo medtem predvajam, da bi jo uporabljali tudi doma ali pa mi sami prinesejo glasbo

in je res v redu ter jo potem uporabimo pri sproščanju. Ko so ugotovili, da imam zelo rada delfine, mi je ena učenka prinesla čudovite zvoke delfinov ali pa mi kakšne svoje izkušnje povedo. Na žalost je čas vedno negativni element, ki preganja učitelje (smeh).

V: Omenila, si da ti je včasih žal, da preskočiš meditacijo.

I: Ja, če so zadnje ure, ki so v šoli problematične. Tudi mi učitelji smo utrujeni, zlasti starejši. Učenci pa imajo tudi že nekako dovolj. Sama zelo malo sedim, tudi med poukom večinoma stojim. Če sem sama na kakšnem seminarju mi je po dveh urah sedenja dovolj, in če pomislimo koliko energije imajo otroci, kako je zanje naporno peturno sedenje. Res, da imajo vmes eno uro telovadbe in petnajstminutni odmor, ampak kljub temu. Potem postanejo nestrpni, težko jih motiviraš, tudi če pripraviš nekaj na Power pointu, kar je sedaj tako moderno. Učenci so navajeni samo sprejemati informacije in gledati, zelo težko jih je aktivirati v sodelovanje pri zadnjih urah. Če bi jih v zadnjih urah pripravila na sproščanje, sem prepričana, da bi bile potem malce bolj učinkovite.

Mislím, da je to bolj moj notranji občutek, da s tem kar jim dajem kot biolog ni primerljivo s tem kar jim dajem s tem načinom potovanja in spoznavanja samega sebe.

Mislím, da je najhujša pomanjkljivost našega sistema to, da ni to praksa že od prvega razreda naprej. Potem bi bili otroci veliko bolj zdravi fizično in psihično. Včasih tudi vstanejo in naredijo nekaj vaj za hrbtenico. Za to ne potrebujejo toliko prostora, stol potisnejo pod klop in naredijo vaje. Tako se tudi ta energija, ki se nabere pri sedenju sprosti. Otroci imajo veliko težav s hrbtenico in če bi to postala vsakdanja praksa, bi se večino teh težav dalo odpraviti. To bi moralo biti, saj je to največja pomanjkljivost človeka. Vsak človek ima prej ali slej težave s hrbtenico. Včasih naredimo telesne vaje, včasih sproščanje.

V: Ali se kakšen otrok upre in se noče sproščati?

I: Zelo redko. So tudi takšni, ki pravijo, da tega ne bo počel, ker se mu zdi brez veze. Ampak, potem mu povem, da lahko poslušá samo glasbo, lahko samo zapre oči in si kaj lepega predstavlja, se spominja na primer, kako je preživel počitnice, samo, da se ne ukvarja z drugimi dejavnostmi, ki bi motile ostale. Prej ali slej se tudi ti priključijo. Sprva malce gledajo levo desno, opazujejo obraze sošolcev, kakšni malce nagajajo komu, ampak prej ali slej se priključijo. Nisem imela primera, da bi nekdo to vztrajno odklanjal.

V: Ti praktično to izvajaš praktično že deset let?

I: Ja, tako nekako. Je pa res, da se intenziteta spreminja. Lansko leto je bilo tega nekako manj, letos je spet malo več. Ni vedno z isto intenziteto.

Želela sem, da bi se to tudi bolj razširilo. Imela sem tudi seminarje za učitelje. So bili navdušeni, ampak na koncu so želeli, da jaz sproščanje posnamem na kaseto, da jo bodo sami lahko predvajali. To seveda ni isto. Pripravila sem jim material tako, da bi imeli uvod in zaključek standarden, da bi vmes pa vnesli tisto kar je potrebno, vendar se to ni obneslo. Rekli so, da se ne čutijo sposobni za to, čeprav so morali tudi sami pripraviti delavnice in smo to tudi preizkusili in je bilo dobro. Lepo so naredili. Ampak mislim, da jim manjka malo poguma, saj ni to kakšna taka umetnost, da bi otroke (kakor kdo morda misli), no kaj počeli z njihovo zavestjo (smeh). So v bistvu zelo preproste zadeve, ampak obstaja veliko knjig in to tudi dobrih, kjer takšne napotke lahko najdejo, si o tem preberejo. Tudi, ko sem hodila v nižje razrede, so bili učitelji prisotni zraven. Tudi takrat so to lahko slišali, pa glasbo v ozadju.

Sama imam pri pouku včasih sproščujočo glasbo tudi celo uro. Na začetku so učenci malo izzivali in spraševali, če lahko sami tudi kaj prinesejo, da ne bodo tega poslušal celo uro, ampak potem so se navadili in ni bilo več pripomb in tudi, če glasbe med mojim predavanjem zmanjka, pa sama tega ne opazim, me sami opozorijo (smeh).

Tudi med kontrolnimi nalogami, ampak res zelo potihoma, da nikogar ne more motiti.

V: Kaj pa z ostalimi štirimi metodami Educareja?

I: Ja, veliko se da narediti, seveda pri redni uri ne moreš kombinirati vseh metod naenkrat, ampak izmenično. Meditacija je najbolj univerzalna, drugače je pa potrebno biti toliko iznajdljiv, da izkoristiš dano situacijo. Lahko je to pozitiven ali negativen dogodek. Takšna situacija je vedno povezana ali z upoštevanjem ali pa neupoštevanjem ene izmed vrednot. Potem se poskušamo pogovoriti, vsak izrazi svoje stališče, najdemo bistvo in ti velikokrat pride na misel kakšna zgodbica povezana s tem in potem to ali naslednjo uro kaj preberemo, povemo, ali si zapišemo kakšno misel. Tega je bilo še posebej veliko, ko sem bila že razrednik. Sedaj nisem, pa je teh priložnosti manj, po eni strani pa tudi več. Kot razrednik si pogosto obremenjen z različnimi papirnimi zadevami in razredne ure gredo vedno za nujne zadeve, kdaj je kdo manjkal, zakaj je manjkal...koliko je manjkal itd. Tako, da v 45 minutah narediš tisto, kar bi bilo vredno za razredno uro. Sama sem si takrat to naredila tako, da sem razredno uro podaljšala ali pa smo imeli polovičko in drugič spet polovičko, da smo lahko več komunicirali. Takrat sem naredila več v svojem razredu, zdaj pa je mogoče bolj enakomerno porazdeljeno in se da.

Jaz konkretno imam veliko možnosti za vnašanje vrednot. Narava je že tak predmet, kjer se da vrednote začutiti in razvijati. Da začutijo povezanost, enost vsega živega in ne samo živega, ampak celotnega okolja, stvarstva bi se lahko reklo. Tudi s samim odnosom do narave. Ko otroku govorimo o onasneževanju, se lahko dotaknemo vrednote nenasilja. To temo imajo radi, zlasti manjši otroci, pa recimo v devetem razredu, ko celo leto teče tema nauk o človeku. Zelo poudarim, ko govorimo o razlikah med ostalimi primati in človekom, človeške vrednote. Da se zavedno odločimo ali ji bomo živeli ali jih ne bomo živeli in rečem, da je človek zares človek z veliko začetnico samo tisti, ki udejanja človeške vrednote. To jim ni problem sprejeti, ker je to že ključna razlika med človekom in daljnimi sorodniki.

Včasih sem bila tudi nejevoljna, ker sem morala učiti gospodinjstvo v osmem razredu. Saj ni bilo problem, ker je prehrana precej povezana z biologijo. In potem sem videla, da je tam vključeno tudi smotrno ravnanje z denarjem, hrano, časom in energijo in to je bilo krasno izhodišče recimo za omejevanje želja,

V: Torej povezano s programom Strop nad željami, ki je del programa Educare?

I: Da. Točno s tem se pokriva in velikokrat sem citirala tudi kakšne Sai Babove misli na to temo. Predmet se začne z vprašanjem, kaj vpliva na kvaliteto življenja. In tam so našteje hrana, čisti zrak itd. in mi potem dodamo, še kar veliko stvari, tudi notranji mir, urejeni medsebojni odnosi, sočutje in podobno. In sami učenci tudi pridejo do tega.

Že kar na začetku naredimo velik miselni vzorec, kamor vključimo tudi vse vrednote in se jih kasneje vedno lahko dotikamo, kadar pridemo do take teme. Tako se lahko učitelj znajde, tudi če slednje ni vključeno v kurikulum. Včasih že doma malo o tem premišlujem, včasih se mi pa sproti utrne kakšna misel o tem kaj še lahko dodam in na kakšen način lahko naprej to gradim. Teh priložnosti je res veliko, vsak dan se pojavi kakšna nova. Sem pa tudi namensko pregledala naš šolski koledar, koliko je takšnih dni, ki bi jih lahko izkoristili. Je Dan boja proti revščini, Dan Zemlje itd., mislim, da je takšnih dni kar ene dvajset. Mi že izkoristimo Dan Zemlje, Dan Sonca, ampak marsikateri gre mimo in v tistem dnevu bi lahko marsikaj naredili, vsaj kakšno uro bi lahko posvetili še temu.

V: Na koncu bi te prosila, če mi konkretno lahko opišeš, kako izgleda praznovanje Dneva Zemlje. Zanima me kako se konkretno lotevaš te teme. Ampak na koncu.

I: Ja bom.

V: Torej zdi se, da pri otrocih ni kakšne hujše ovire, da ne bi mogla izvajata programa Educare?

I: Ne ni, saj je to čisto naravno. Vrednote so, treba je samo, da zaživijo. Učitelji smo kot nekakšni vrtnarji, ki te vrednote zalivamo, da vzkalijo in zacvetijo in to ne bi smelo biti problem. Mogoče, če bi na nepravi način, da bi preveč silili in preveč umetno hoteli to otroku vsiliti ali pa mu preveč

na krožnik servirali. Otrok mora sam začutiti. Predvsem pa mora učitelj sam izžarevati eno srčnost. Da ne govoriš nekaj, česar sam ne udejanjaš.

V: Kolikor sem preučevala omenjeni program Educare, sem ugotovila, da je učitelj kot zgled ključni element.

I: Da, zgled in način komunikacije. Da je komunikacija od srca do srca. Da ni preveč barrier. Predvsem bi rekla, da je osnova ljubezen. Da imaš otroke rad, da otroci to začutijo, kar se zgodi zelo hitro. Samo z ljubeznijo lahko razvijaš ljubezen. Samo z ljubečim pristopom bomo vzgojili ljubeče otroke. To je bistvo plemenite značaja, ki je naš cilj.

V: Kakšen je tvoj odnos do otrok in tvojega dela?

I: Ja, vsekakor imam otroke zelo rada, čeprav morda včasih na videz izgleda drugače. Tudi disciplina in red sta potrebna. Včasih moramo biti strogi. Morda sem celo premalokrat, ampak takrat morda otroci mislijo, da jih nimaš rad. Ampak, otroku je treba pokazati meje, ker če nimaš mej, postaneš breme sebi, družini in družbi sčasoma. Ljubezen in disciplina se ne izključujeta. Mora veljati določen red, ki ga je treba upoštevati. Vse v naravi ima svoj red.

V: Kako se odzovejo na tvoje zagotavljanje discipline? Na kakšen način jih discipliniraš?

I: Ne bom rekla, da imam abosolutno disciplino, sploh ne. Včasih imam kar probleme s tem. Ja lotevam se tega s pomočjo glasbe, meditacije in s tem, da otrokom razložim kaj pričakujem. To je zelo pomembno. Da razložiš in tudi poveš, zakaj to pričakuješ. Zakaj potrebujemo mir, zakaj določena klima spodbuja naše delo, določena pa zavira in da smo tam z določenim namenom in je škoda njihovega in mojega časa, če tega ne izpolnimo in če ni primernih pogojev. Zadnje uro jih včasih kar razumem, da je težko in takrat problem rešim tako, da si ogledamo kakšen film zvezi s temo, ki jo obravnavamo ali pa da sami pripravijo kakšen power point. To imajo zdaj zelo radi, ker na ta način pokažejo tudi svoje sposobnosti. Zdaj jih že veliko obvlada računalnik in moram povedati, da nekateri odlično naredijo. Jaz to malo še popravim in to porabimo še za druge razrede in to tudi povem. Seveda pustim njihovo avtorstvo. Zelo lepe stvari naredijo in tisto uro otroci ravno tako izvejo vse potrebno, mogoče na drug način. Zanima jih, kako njihovi vrstniki to predstavijo in dobijo idejo, kako bi sami to naredili...Zadnje ure ponavadi razmislim, kaj bi delali, da ne bi imeli klasičnega pouka, ker je to naporno za njih in tudi zame.

V: Kaj pa tvoj odnos do lastnega dela?

I: Ja, kakšni dve leti nazaj sem imela kar krizo. Velike spremembe so bile v samem sistemu, šola se je prenavljala, imeli smo slabe delovne pogoje, nismo imeli zbornice, učilnice niso bile prave učilnice...in mogoče sem bila tudi sama v neki posebni fazi in se mi je zdelo, da vse kar počnem nima pravih sadov. Na splošno pa tudi, če včasih rečem drugače, mislim, da je ta poklic zelo lep. Čeprav je zelo zelo zahteven. Tudi Sai Baba pravi, da je to eden izmed najlepših, amak tudi najtežjih poklicev.

V: Je velika razlika med petimi in recimo osmimi razredi?

I: Je. Ampak tudi ne vsako leto. Letos je v tem konkretnem primeru zelo velika razlika. Letos vsi trije peti razredi izredno lepo sodelujejo, so zelo prijetni in je lahko delati. V devetih pa so skoraj povsod primeri, ki minirajo pouk, kar se večkrat zgodi, včasih manj...Ampak potem sem se navadila, da sem večkrat komunicirala s starši. So pa starši marsikdaj takšni, da sodelujejo, se zahvalijo, se pogovorijo z otrokom, čeprav vem, da oni trenutne situacije v razredu ne morejo reševati. Ampak, če se to ponavlja, je res potrebno, da starši za to izvejo in da tudi oni sodelujejo pri reševanju tega problema. Včasih se zgodi tudi, da starši nočejo, da to ni njihov problem in ne dojamejo, da je tu nek trikotnik, učenec, učitelj, starš, ki mora biti povezan in moramo vsi delati v isto smer. Problemi vsekakor so in nikoli ni vse rožnato, ampak moramo biti optimisti. To me spremlja vedno, da kljub padcem in viškom ostanem optimist, da se bo situacija spremenila in da bo šlo na boljše.

V: Ali gre kaj na boljše z reformo šolstva, devetletko? Se ti zdi, da je bil to korak naprej?

I: Ne vidim, določenih prednosti, razen tega, da imamo tehnično bolj usposobljene učilnice. To je vsekakor plus.

V: To je posledica devetletke?

I: Da, ker je bilo treba prilagoditi prostore in didaktični material, v vsaki učilnici imamo računalnik...ampak manj je pa časa. Otroci imajo sedaj drugače organiziran pouk in so zaposleni do treh in manj je časa za pogovore med samimi učitelji in tudi med učitelji in učenci. So učenci tudi kdaj prosti, ampak takrat je učitelj zaseden, težko je slediti urniku, to bi rada izpostavila. Težko bi rekla kakšne so druge spremembe, pa tudi ni še preteklo veliko časa. Snov je ostala pretežno ista, ampak drugače je razporejena, nekatere teme so dodane tako, da smo morali tudi kar precej predelati in spremeniti stvari. Več je tudi eksperimentov, kar je pozitivno, otroci imajo to zelo radi. Saj je bilo to tudi že prej, le da ni bilo toliko individualno, ampak bolj demonstrativno. Sedaj so pri urah tudi laboranti, ki pomagajo pri pripravi eksperimentov, kar prej niti časovno niti prostorsko ni bilo možno. Čas bo pokazal, kakšne so dejanske koristi devetletke. Če se ne bomo vrnili nazaj na osemletko (smeh). Mnogim se toži po osemletki. Morda je to tudi malce stvar navade.

V: Zanimajo me odzivi tvojih sodelavcev na uvajanje metod Educareja. Naletiš na kakšen odpor?

I: Ne, moram povedati, da smo kar dober kolektiv, tudi z mladimi učitelji, ki prihajajo smo se zelo lepo povezali in nismo razdeljeni na stare in nove. Ampak sem opazila, da je veliko učiteljev obremenjenih z mislijo, da si ne morejo vzeti časa za te stvari, ker je tako nujno da to in ono predelajo, ker bodo eksterna preverjanja znanja in bo to in ono in otroci potem tega ne bodo znali in da je časa že tako ali tako premalo. Ta misel je zelo prisotna, pa to, da ta meditacija ni nekaj kar bi vsem ležalo. Bi, če bi imeli že posneto na cd. Zelo težko se odločijo, da bi jo sami vodili. Več interesa je morda med učiteljicami na razredni stopnji. Kar je tudi razumljivo, ker le cel dan preživijo z otrokom in imajo več možnosti razporejanja časa. Nekateri tudi poznajo moje pristope, vedo, da sem na duhovni poti, vedno jih zanima kako je bilo v Indiji, če sem bila tam, me kaj vprašajo. Odpor nikakor ne.

V: Torej so odprti.

I: So odprti, ni pa bilo takšnega konkretnega odziva, kakor sem želela. Bolj je to, aha Irena to dela, ampak oni so izven tega. Čeprav sem prepričana, da kar se tiče izvabljanja vrednot, da to počnejo vsak na svoj način. Da se trudijo.

V: Se ti zdi?

I: Ja, imam občutek. Veliko, vedno več. Sicer nisem tam prisotna, ampak poznam ljudi in če so srčni v naših odnosih so zagotovo tudi do otrok. Vidim tudi izdelke, ki jih naredijo z otroci, recimo učiteljice na razredni stopnji. Zagotovo, da gredo v to smer.

V: Pomeni, da je spet vse odvisno od učitelja.

I: Mislim, da je na tem največ. In mislim, da je pri nas na srečo precej srčen kolektiv, večinoma.

V: Dr. Blažič je med slovenskimi učitelji izvedel raziskavo o poznavanju alternativnih didaktičnih konceptov. Glavna ugotovitev raziskave je, da učitelji niso zainteresirani.

I: Morda ni najbolje zastavil vprašanja. Kakšni morda zaslišijo izraz alternativno in se malce zaprejo. Ampak, če bi vprašanje zastavil drugače, bi morda učitelji dojeli, da že delajo alternativno.

V: Kako to misliš?

I: Mislim, da delajo na način, da pri otroku razvijajo tisto najboljše v njem, ampak ne po metodi, ki bi jo dobili kot alternativno in boste to in to dosegli. Pogosto ko zaslišijo o alternativah, pomislijo, da je to spet nekaj novega, dodatnega, nekaj obremenilnega. Ampak kdor je kot človek srčen že nehote, nevede in nenamensko to tudi izvabi iz otroka. Včasih mi je danes žal, da nisem učitelj na razredni stopnji, ker opažam, da so tam veliko večje možnosti. Prvič otrok še ni tako izoblikovan, imaš več vpliva, ker je bolj sprejemljiv in mu lahko več daš, tako, da prav uživam, ko grem včasih lahko na nižjo stopnjo pokazat kolegicam sproščanja. Sem opazila, da so spet novi vetrovi, nove osebe in bi bilo morda to spet potrebno, ker me ni bilo že približno tri leta.

V: Kako pa je temu naklonjeno vodstvo šole?

I: Tudi tu sem imela srečo. V času mojega poučevanja so se zamenjali trije ravnatelji, ampak nihče me ni oviral, morda kvečjemu spodbujal. Tudi nova ravnateljica je temu naklonjena. Njen mož se ukvarja z jogo. V okviru Zavoda za šolstvo smo imeli delavnice za sproščanje za učitelje, v Celju, v Portorožu. Potem smo imeli v okviru aktiva učiteljev biologije v Ljubljani in tudi na naši matični šoli samo za naše učitelje. Takrat je celo omogočila, da so dobili potrdilo o internem izobraževanju. Mislim, da me nikoli ni ovirala, prej celo spodbujala.

I: Učenci so izjemno dojemljivi za te stvari. Včasih se uspemo pogovoriti po sproščanju in mi zaupajo svoje občutke. Če zmanjka časa, nekateri tudi naslednjič želijo podeliti svojo izkušnjo. Otroci so zelo dojemljivi za te stvari. Prej ko začnemo, boljši so rezultati. Vedno pravim, da bi se morala vzgoja začeti že pri nosečnicah. Šola za nosečnice ne bi smela biti omejena na nego dojenčka, telovadbo in dihanje pri porodu, ampak da bi že nosečnicam povedali, kako pomembno je kako one živijo med samo nosečnostjo, če že ne prej. Kakšne vibracije sprejemajo, kaj gledajo, kaj poslušajo. Ker vse to se že vtisne v otroka, ki prihaja.

V: Zanima me, če si tudi od staršev dobila kakšno povratno informacijo ali reakcijo na tvoje meditacije in sproščanje?

I: Ja, imela sem šest ali več delavnic za starše, kjer so bili prisotni starši otrok, ki jih učim. No v okviru Sai centra sem imela tudi takšne delavnice, ampak za druge starše. In tam sem na kratko predstavila vrednote in kaj je pomembno pri otroku razvijati. Po možnosti že pred vstopom v šolo. Dobili so tudi nekaj konkretnega materiala in moram povedati, da so to z naklonjenostjo sprejeli. Sem bila pa v Indiji v Puttaparthiyu, na seminarju na temo starševstva, kjer smo dobili vzorec, kako naj bi te delavnice potekale za starše, tako, da aktivno sodelujejo, dobijo vprašanje, delajo v skupinah, veliko vprašanj se nanaša celo na njihovo otroštvo. Zdi se mi dobra metoda, saj starši ne dobijo občutka, da jim soliš pamet in sami pridejo do svoje modrosti, jo med seboj podelijo in sami pridejo do tega, kaj bi se pri njihovi vzgoji še dalo izboljšati. Moram povedati, da so bile te delavnice prijetne. Prijetna izkušnja zame. Imela sem vlogo moderatorja, srečanje sem otvorila in ga zaključila, vmes so pa delali, poročali in se tudi zabavali.

V: Kako so bile delavnice obiskane?

I: Obisk je bil kar velik. Delavnice sem imela tudi na podružničnih šolah in tam je bil velik, ker se tam dogaja manj takšnih stvari. Tudi na matični šoli. Opazila sem, da tudi drugje pripravljalo raznorazne delavnice za starše, nekaj sem jih tudi obiskala in me je presenetilo, ker je bil izjemno slab obisk. Na naši šoli je še kar nekako, slišala sem že, da na kakšnih drugih šolah prideta tudi samo eden ali pa dva starša. Starši ne izkoristijo vseh možnosti. Velikokrat smo rekli, da je starševstvo najtežji poklic, pa zanj nimamo nobene kvalifikacije, ampak zdaj se na tem področju premika, a starši ne izrabijo priložnosti. Morda se ne zavedajo, kako pomembno vlogo imajo pri izoblikovanju otrokovega značaja. Če bi to dojeli, bi se bolj potrudili, tako pa se učimo na napakah. Tako kot smo se vedno učili. Kako biti dober starš smo izvedeli šele, ko smo sami postali starši. Velikokrat posnemamo vzorce iz svojega otroštva, nekateri so v redu, drugi pa tudi ne. Mislim, da so delavnice za starše zelo pozitivna zadeva.

V: Torej si imela delavnice za starše, učitelje...

I: Tudi delavnice o tem, kako pripraviti delavnice za otroke, torej delavnice za bodoče učitelje, nekatere so bile tudi kombinirane, da so se jih lahko udeležili tudi vsi ljubitelji otrok.

V okviru šole sem imela delavnice za učitelje in za starše, ostale pa druge.

V: Kakšni so bili odzivi staršev na to, ko so izvedeli, da se njihov otrok sprošča.

I: Več je bilo pozitivnih odzivov kot negativnih. Nekateri so mi celo povedali, da so prišli v sobo in je otrok tam sedel z zaprtimi očmi in so ga spraševali kaj mu je in je povedal, da pošilja ljubezen in starši potem sami vidjo, da so to pozitivne stvari.

Je pa res enkrat prišla ena mamica in mi rekla kaj se grem, da oni so srečni doma...Zdi se, da se je čutila prizadeto. V meditaciji vedno rečemo, da naj pozabimo na vse skrbi, na vse težave itd. Otroci imajo ravno tako probleme kot mi. Mogoče so imeli dejansko kakšen problem in da je reagirala. Potem sem razložila, da to ni nek moj izum. Da je celo od Zavoda za šolstvo pred nekaj leti prišlo, da je zaželeno, da se otroci med poukom tudi sprostijo, ni bila sicer rečena ravno meditacija, ampak kakršna koli oblika sproščanja. Rekla sem ji naj si kupi kakšno knjigo in jo prebere, ker so to zelo zanimive stvari. Presenetilo me je edino to, da je bila to moja bivša učenka, no saj to je bilo tako daleč nazaj, da tega takrat še nisem izvajala. Ampak potem sva se pogovorili in je razumela. Povedala sem tudi ravnateljici in se mi je zahvalila, da sem ji to omenila za vsak slučaj, če bi bil še kakšen klic od staršev, da se pripravi. Ampak ni bilo nič.

Ampak sama nikoli nisem imela v zvezi s tem nekega slabega občutka ali strahu, saj sem mnenja, da je to le že tako v današnjem prostoru prisotno. Ljudje imajo možnost o tem prebrat, videti konkretne primere. Sama sem se osredotočila na meditacijo na svetlobo, širjenje te ljubezni in pozitivnih misli. Je še veliko načinov...Ko je meditacija končana, se vedno povrnemo v čas in prostor kjer smo, povem datum, otroci se pogledajo, nasmehnejo ali karkoli, tako, da ni kakšne nevarnosti, da bi kdo lahko pomislil, da se lahko karkoli zgodi in da je nevarno. Kljub temu pa je to treba narediti.

V zvezi s Sathya Sai šolami ugotavljam, da so prisotne povsod po svetu, razen v Evropi. Tu se program Educare uvaja predvsem posredno, tako kot to počneš recimo ti. Torej uvajanje metode v javno šolo. Zanima me tvoje menje. Če bi se v Sloveniji pojavila Sathya Sai šola, kako ti vidiš vlogo te šole?

I: Mislim, da bi bilo to zelo pozitivno, saj je sedaj vse skupaj bolj prepuščeno naključju, čeprav srčni ljudje so sedaj aktivni v tej smeri in bi bili tudi potem. Ampak morda bi takrat več učiteljev začutilo, da je to tisto pravo, bi morda z večjim entuziazmom učili, če bi vedeli, da se zagotovo da nekaj narediti na tem področju. Morda bi tako premagali svoj strah pred tem, saj bi na takšni uri ne samo prisostvovali, ampak jo tudi izvedli. V primeru, da mislijo, da niso dovolj podkovani v teh metodah. Zagotovo pomaga, če takšno uro vidiš v celoti, saj lažje prebiješ led in začneš s samostojnim delom. Vsekakor bi bilo to pozitivno. Zdaj sicer nekateri delajo, ampak ne vemo kdo pa kje in kako. Sem pa prepričana, da delajo, ker jih nekaj pozam. Takrat bi bilo to lahko bolj organizirano in če bi bilo bolj organizirano, bi bilo tudi bolj masovno in bi šlo vse skupaj hitreje. Prednost bi vsekakor bila.

V: Torej bi šola služila kot model, v katero lahko pridejo učitelji pridobivat izkušnje, kot na primer na Tajskem. V bistvu govorimo o recimo »odprti« šoli.

I: Ja, odprti. Mislim, da je takšna šola planirana na Hrvaškem prej kot v Sloveniji. Morda se bo tudi tja lahko hodilo.

V: Konkretno pri nas že obstaja alternativna šola Waldorfska šola. Mislim, da je precej zaprta v smislu, da se ne moreš udeležiti pouka ali ga celo izvajati.

I: Ja, kolikor vem imajo informativne dneve, na žalost nisem uspela iti na to. Ampak Sathya Sai modelne šole bi bile pa odprte za javnost oziroma za učitelje in tudi učitelje javnih šol in bi se lahko seznanili s temi šolami. Tudi EISSE, ki že deluje omogoča učiteljem državnih šol, da pridejo

na seminarje. Pogoj je samo, da imajo osnovno vedenje o vrednotah. Seveda bi bilo najboljše, da bi jih tudi živeli, da lahko lažje sledijo. Dobijo se enkrat letno v Nemčiji.

V: Vsi učitelji?

I: Učitelji, ki jih zanima to znanje in so že bili na osnovnem tečaju, ki se ga lahko udeležijo vsi. Torej, pogoj je osnovno znanje o vrednotah in želja, da bi to znanje udeležali pri svojih urah v pouku.

V: Ti si v okviru Sathya Sai organizacije nacionalna koordinatorica za Sathya Sai vzgojo in izobraževanje. Kakšna je vloga Sai organizacije pri ustanavljanju šol in njihovem vodenju?

I: Sathya Sai organizacija zagotavlja kakovost programa in skrbi, da ostaja znanje izvorno. Torej, ne gre za kontrolo, amak za realizacijo zastavljenih ciljev, torej kvaliteta je pomembna.

Razlika med Sathya Sai šolo in javnimi šolami je predvsem v tem, da je v kurikulum vključena ura Vzgoje v duhu človeških vrednot. Drugače je kurikulum enak kurikulumu v javnih šolah, s tem, da je glavni poudarek pri vsaki drugi uri na iskanju in poudarjanju vrednot. Da se poišče čimveč situacij, kjer se vrednote lahko poudarijo, da otroci to lahko začutijo in razvijajo.

V: Torej je cela šola tako naravnana?

I: Seveda in to je glavna razlika. Treba je poudariti, da če je v ozadju timsko delo in gre vse v isto smer, rezultatov ni mogoče primerjati. Ampak kljub temu trdim, boljše eden ali dva kot nobeden. Vsekakor pa, če je celoten tim tako naravnana, z ravnateljem na čelu, ki ne samo podpira, ampak tudi inspirira in pomaga, potem je napredek veliko večji in hitrejši. Vsaka stvar, če je organizirana, ima drugačen učinek.

Kljub vsem tečajem, pa je še vedno veliko odvisno od učiteljeve ustvarjalnosti in iznajdljivosti.

V: Konec koncev te metode same po sebi lahko pomagajo k povišanju kreativnosti?

I: Zagotovo. Učenci in učitelji stalno rastemo. To je doživljenjski proces, da se dograjuješ. Marsikdaj izveš tudi od učenca kaj izveš in občutiš nekaj kar dopolni tvojo praznino v mozaiku. Mislim, da so tudi učenci lahko učitelji.

V: V okviru Sai organizacije vodiš še eno skupino otrok?

I: Ja, so mešana skupina, tako, da je program bolj prilagojen, ne gremo toliko v duhovnost kot, če bi bili zbrani le otroci učencev Sathya Sai Babe.

Starši so vsi seznanjeni s programom. V letnem času pripravimo tudi tabore v naravi, kar se je izkazalo za izjemno uspešno. Nekateri otroci hodijo na delavnice že osem let in so v tem času že precej zrasli, ampak se zelo spominjajo delavnic v naravi. Tam je veliko možnosti, da razvijejo pristen odnos do narave in se tudi med seboj spoznajo.

Imeli smo recimo delavnico »Vsak lahko druge nekaj nauči«. Potem so morali razmisliti kaj oni znajo, drugi pa ne in da bi to naučili druge. Polona je recimo druge naučila igrati na flavto, razne ročne spretnosti in risanje, imeli smo predavanje o medvedu ipd. Te delavnice so bile vse zelo zelo uspešne.

V: Ta skupinica je verjetno zelo zainteresirana?

I: Ja to je sicer res. Ta skupinica se dobiva enkrat tedensko, veliko časa so potem v stiku s sošolci v šoli ali pa doma, zato je veliko odvisno od tega kakšno »hrano« če se lahko tako izrazim, dobivajo v tistem okolju. Tako, da še vedno takšen učinek kot bi lahko bil, če bi recimo otroci obiskovali takšno Sai šolo, ko bi bili vsak dan izpostavljeni poudarjanju vrednot. Otroci hočejo biti enaki svojim vrstnikom. Tudi, če v srcu čutijo drugače, se potem prilagodijo skupini. No, čeprav imajo tudi oni pozitiven vpliv na druge, a morda ne pokažejo vsega. Časi so takšni, da se radi vklopijo v celoto.

V: Kaj je po tvoje najboljši način, da bi otrok lahko udeležil tisto lepo kar nosi v sebi?

I: Bom zelo kratka: Odprto srce in ljubezen. Če to uspemo, potem je vse že narejeno. Kako do tega priti, to so pa te metode. Drugače ne gre.

Esenca je povsod po svetu enaka, ampak, če govorimo na primer o zgodbicah, jih vzamemo iz lastne kulture. Na primer Zvezdica zaspanka. Čudovite zgodbe ima tudi Mira Voglar za začetne ure. Na primer Sonce. Če želimo, da otroci začutijo srce, jaz vedno začnem uro z njeno zgodbico. Ta je napisana s toliko ljubezni, da jo imajo otroci res radi. So jo tudi uprizorili in risali. Imeli smo t.i. »rokovizijo« in so tako zgodbico otroci predstavili staršem.

Tudi, ko sem imela delavnico za učitelje, sem to zgodbico predstavile in učiteljice nižjih razredov, so jo pripovedovale s to »rokovizijo« in odziv otrok je bil seveda krasen.

V: Ampak, ko te poslušam, se mi zdi, da se mora učitelj zelo dobro zavedati, da je hrana vse kar sprejemamo preko petih čutil in tudi kako pomembno je obvladovanje uma?

I: Prav zato bi takšna modelna Sathya Sai šola še kako prav prišla, ker je na tem področju veliko pomanjkanje znanja.

V: Kaj se ti zdi glavni vzrok, da v Evropi ni Sathya Sai šol. Za vrtec moram še preveriti podatek, ali še deluje ali ne.

I: Priznam, da se o tem nisem pogovarjali z nikomer iz EISSE. Menim, da so vzroki tako kot vedno ponavadi, finančni in lokacijski. Ti ljudje so vsi prostovoljci zaenkrat in poleg svojih drugih obveznosti (večinoma so vsi pedagogi) opravljajo še to delo.

V: V načrtu je sedaj aktivno delo Akademije, ki naj bi skrbela za to področje ustanavljanja šol.

I: Ja. Upajmo, da bo to čimprej steklo. Dela se že dalj časa in tudi rezultati so, ampak stvari se šele sedaj dodelujejo in dokončujejo in mislim, da se bo zadeva v letih, ki prihajo zelo skritalizirala.

V: Povsod po svetu so sicer Sathya Sai šole ustanovljene, ampak, če pogledam, je to za problematične otroke in sirote...Pri nas v Evropi ni takšnega problema zaenkrat. V Evropi je osnovno šolanje še vedno obvezno. Sathya Sai šola je brezplačna.

I: Mislim, da ni namen, da bi te šole imele samo problematične otroke. Saj se lahko začne že zelo z majhnim številom učencev. Recimo, ko se ustanavlja neka nova šola, je ljudje ne poznajo dovolj. Ampak mislim, da je pri nas situacija že takšna, da bi se zagotovo nekaj staršev zainteresiralo tudi za takšno šolo. Mislim, da so ljudje toliko odprti. Ko bi pa spoznali njene kvalitete, pa sploh ne dvomim.

V: To bi bila privatna šola, kjer pa ni potrebno plačevati šolnine in kurikulum bi bil enak kurikulumu javne šole.

I: To pa mora biti in ne bi bil problem. Mislim, da je potrebno otrokom zagotoviti, da lahko šolanje nadaljujejo še naprej. Če bi prišlo do prevelikih odstopanj, to ne bi bilo možno. Mislim, da tako ali tako obstajajo določena merila. Mislim, da gre bolj za način podajanja snovi in na kaj daje določena šola večji poudarek. Tu je razlika, ne pa toliko v učnem načrtu.

Sedaj se tudi pri nas odpira prostor za privatne šole. Po eni strani je to lahko pozitivno, na primer če pomislim na Sathya Sai šolo (smeh), ampak, dejstvo je, da mora biti ta šola brezplačna. Tu vidim možen problem. Če bodo privatne šole računale visoke šolnine, se lahko s tem prične družbena slojevitost in to se mi ne zdi v redu. Ne vem, kako se bo to odražalo na javnih šolah...

V: Za konec bi te vprašala še kakašna je tvoja vizija programa Educare? Se nameravaš še naprej ukvarjati s tem? Kako sebe vidiš v tem?

I: Sploh ne dvomim, da bo to nekaj velikega in da je to čudovito za celo človeštvo, za planet kot celoto. Nenazadnje bodo velika finančna sredstva, ki jih sedaj porabljajo za preprečevanje kriminala ali proti onasneževanju, bo to na nek eleganten način lahko rešeno. Kolikor bodo ljudje

kot celota enkrat udeležali vrednote, potem bo teh problemov veliko manj. Vse ima korenine v nespoštovanju vrednot. Tudi onasneževanje je nek odraz porušene harmonije v človeku. Vse kar se dogaja v naravi je odsev in odmev nas samih. Zato sploh ne dvomim, tu ni nič vprašljivega, gre samo še za vprašanje časa.

Imam tako malo časa, da sploh ne razmišljam o svoji vlogi, enostavno delam. Vesela bom, če se bodo temu priključili tudi mladi. Vedno bom rada sodelovala, če ne drugače kot mentor. Svoje bogate izkušnje imam na srečo tudi dokumentarne. Na srečo smo tudi kaj posneli. Ne sicer s temi nameni, ampak sedaj to pride zelo prav. Imam tudi željo delati z majhnimi otroki. Zdi se mi kot gobe in kar vsrkavajo in čakajo kje bodo kaj dobili. So mi zelo dragi. Mogoče bom celo začela z eno skupino za male in večje prepustila vam mladim. Dela je veliko in se ne da kar presekat in prekiniti. Napisati nameravam tudi priročnik z meditacijami za šolske otroke, razdeljene po razredih.

Irena, najlepša hvala, ker si si vzela toliko svojega dragocenega časa za ta pogovor. Želim ti, da s svojim zgledom še naprej navdihuješ generacije otrok tako kot do sedaj.

PRILOGA D

INTERVJU z gospodom THYORBORNOM MEYERJEM predstojnikom EISSE ter gospo MARIANNE MEYER predstojnico ESSE Akademije.

Q: In Europe there was Sai School in Sweden, but I have noticed that there is not any more. What happened?

M: It closed. Not enough resources. There was one main teacher and no finances. Swedish Sai organisation is not big enough to support the school. So not enough resources.

Q: There is no Sathya Sai School in Europe.

M & T: There is in UK. Two of them. But not in Continental Europe. No.

Q: There was one kindergarden in Greece. Does it still work?

T: It closed. There is lots of regulations according to number of children. It became very expensive to rebuilt. So they decided not to use resources available for this, so they would maybe wait to see if they can do something with primary school. This is still the desire but when they asked Swami He said: Wait, wait. So again is a question of resources.

Q: Is there some plan to have Sathya Sai schools in Europe? How many?

M: We have plans, yes.

T: We want to realise to have the Academy, not the ESSE institute, not so much more as a travelling circles but a place where we can compound the seminars for teacher training and than having adjacent Sathya Sai schools just in combination. Having one or two Sathya Sai model schools in Europe is enough. So that teachers can experience and then for the rest we want to have partnerships with existing schools where they can bring human values and this is our aim.

Q: We heard Petra, she is starting this in her public school. Is this happening also in other schools in Europe?

M: All over Europe we have teachers and we have been training them during several years. They are entering into their school and their class.

T: Not so much school but class.

M: Yes that is what I wanted to say. In case of Petra is not the whole school. It is a class. This is important. So they are entering into their class where they are operating and using the program there. And always with very very good results. And then we have examples in various countries that other teachers get very interested. Of course like this, it can spread and more and more teachers are using the program. But we also have realised, that some other teachers get very interested and then when they are introduced to the program, they find out they do not get the same results as the teacher they have been watching. The reason for this is that mostly this program is based on the teacher self example. If you use it as a method without really having inner understanding of the program that you are teaching, and you have to be that love in order to give it to the children, you may not have the same results. And you will not have the same results as the teacher you have been watching. So this is why again sometimes they give up because it is too difficult, because maybe they are not spiritually interested as such, but they think they would like to do so and then in that way the program is sort of stopped.

T: You can not give what you do not have. Things are just too difficult if you do not have that love if you do not have these values, if you do not practise them. You can not give them to the children because you do not have them. You will not get the results as the teacher who is practising them, who is example, who is these values.

M: This is the major point.

T: This is often very difficult. You have to transform yourself as a teacher.

M: Yes, from information to transformation.

T: And then you can give something... You are this love. And children need this love.

Q: One basic question. How do you think that Educare can contribute to public school and society as well, if it is integrated like you said?

M: Transformation of the world.

T: It starts transformation of the world. It starts from the individual and from the individual to the family, from family to a nation, from nation to the world and that has to start with the individual. From the teachers and the parents then the child will change. And then many teachers, many parents, many children, then you have it.

M: Slowly...

T: It is evolution it can not be a revolution.

Q: Just one last question about values. Why do you think that children and youth in general have different values, like materialistic values. Well it is also said that they do not have values at all but...

M: They have other values.

Q: Why do you think this happens?

T: Why does it happen?

Because especially in the western world with the materialistic outlook we look outside: if I get this and that, and this... I would be happy. So it always the world of the things: getting, possessing,

M: Contentment comes from getting these things.

T: More money, more cars, more houses, more valuables...

M: So this is the example they see in the world. They learn by the example. And then they do not come to the point that they discover that they have other values as well.

T: And so what Baba says is that they HAVE THESE VALUES INSIDE AND EDUCARE IS NOT TO GIVE THEM THESE VALUES; IT IS TO ELICIT, TO BRING OUT THESE VALUES THAT ARE ALREADY THERE and this is why the teacher is a facilitator, is a gardener is a sculpturer, is someone who brings out what is already there.

M: They turn the attention to these values within.

T: When the children strats to experinece the power of this love, the transformation will take care of itself. Then change will take place. They need the models like the teacher and the parents.

M: But there must be readiness in the individul and readiness in the world, because if this readiness is not there, than things will take its side.

T: Willing to accept, willing to recieve, willing to pursuit because they want it. If they do not want it you can not give it.

Thank you very much to both of you for your time and readiness!

Intervju z Thorbjörnrom Meyerjem, predstojnikom ESSE inštituta

Ali nam lahko razložite glavne cilje ESSE (Evropski Sathya Sai Educare) inštituta.

TM: Glavni cilj inštituta je pomagati udeležencem, da se zavedajo svoje resnične identitete; naučiti se kako nam lahko človeške vrednote pomagajo, da izkoristimo svoje življenjske potencialne ter da jih živimo v vsakdanjem življenju. Zlasti tisti, ki imajo za svoj lastni cilj in se čutijo sposobne poučevati otroke ali odrasle, in sicer s svojim lastnim primerom. Cilj je tudi to, da se na inštitutu usposablajo in sodelujejo Sai sledniki iz različnih držav, ki bodo pridobljeno znanje širili naprej.

V Sloveniji imamo dve vrste privatnih šol. Ena je Waldorfska šola. Ali vam je znana?

TM: Seveda. Šola po programu Rudolfa Steinerja.

Druga je Škofijska šola. Kakšne so možnosti za ustanovitev Sathya Sai šole v Sloveniji?

TM: Če je dovolj učiteljev, ki bi radi udejanjali ESSE program in gradili izkušnje, potem ustanovitev šole ni problem. Toda, ustanovitev šole je ponavadi zelo drag projekt, saj gre za privatno šolo. Zato predlagamo sodelovanje z obstoječimi šolami, državnimi ali privatnimi, in sicer tako, da se naredi sporazum po katerem se obstoječa šola strinja, da v svoj učni program vključi izobraževanje v duhu človeških vrednot ter da se njeni učitelji seznanijo s tem programom; da se začne z posebnimi učnimi urami za izobraževanje v duhu človeških vrednot. Predvsem pa je potrebno imeti usposobljene slovenske ESSE učitelje, ki bodo kos takšnemu sporazumu. Tisto za kar si zdaj prizadevamo je, da v Evropi ustanovimo eno ali dve Sathya Sai šoli, ki bosta služili kot model vsem zainteresiranim učiteljem. Skratka, najbolje je začeti s sodelovanjem z že obstoječimi šolami.

Kako naj bi potekalo sodelovanje med šolami?

TM: Najprej morate imeti usosobljenje slovenske ESSE učitelje; nekoga, ki ga je ESSE inštitut usposobil za pedagoško delo. Sporazum lahko naredi Sathya Sai organizacija. Ponavadi učitelji, ki so že zaposleni na državni ali privatni šoli, vključijo v svoje delo elemente vzgoje v duhu človeških vrednot. Njihovi sodelavci to opazijo in se zainteresirajo. Potem to prevzame cela šola in tako pride do sporazumnega sodelovanja.

Ali obstaja takšno sodelovanje drugje v Evropi?

TM: Ne. Obstaja pa v mnogih državah izven Evrope. Čeprav, nekaj podobnega obstaja v Angliji. Tam imajo ustanovljene dve majhni Sathya Sai šoli. Toda, zaenkrat v Evropi vglavnem poteka udejanjanje ESSE programa na individualnem nivoju; posamezni pedagogi udejanjajo elemente iz Sathya Sai programa v okviru uradnega šolskega dela. Ne pa v celi šoli. Evropa je zelo zahtevna, kar se tega tiče, in sicer iz mnogih razlogov.

Kot sem že omenil obstajata dve Sathya Sai šoli v Angliji, veliko jih je po celi Južni Ameriki, na Tajskem deluje Sathya Sai univerza, več kot tri šole delujejo v Afriki, tudi v Avstraliji.

Koliko se učni načrt Sathya Sai šole razlikuje od standardnega učnega načrta v evropskih šolah?

TM: Sathya Sai šola mora slediti državnemu učnemu načrtu. Učenci morajo opravljati izpite tako kot v katerikoli drugi šoli. Posebnost te šole je le v tem, da mi uvajamo izobraževanje v duhu človeških vrednot kot poseben predmet in tudi poudarjamo uveljavljanje človeških vrednot med učitelji, ne glede na predmet, ki ga poučujejo. Športne aktivnosti, izbirni predmeti, izvenšolske aktivnosti – prav vse šolske aktivnosti morajo poudarjati človeške vrednote.

Lahko dodam, da je v Evropi več kot 25 držav in veliko različnih jezikov. Želimo, da bi bilo v vsaki državi čim več usposobljenih ESSE učiteljev, ki lahko poučujejo in usposablajo druge učitelje znotraj svoje države. To je osnova za nadaljnje delovanje, sodelovanje med šolami in tudi za morebitno ustanavljanje Sathya Sai šole.

V svojem uvodnem predavanju ste povedali zgodbo o mojstru meditacije in opici, ki ga oponaša. Opica oponaša mojstrovo sedenje v meditaciji in upa, da si bo pridobila spoštovanje ljudi, ki ga uživa mojster. Ljudje so zgodbo razumeli na različne načine. Ali bi nam jo lahko malo bolj razložili?

TH: Pomen zgodbe je v tem, da mnogi hodijo v Indijo in tam dobijejo navdih. Potem s sabo domov prinašajo indijske običaje, ne da bi razumeli njihov resnični notranji pomen. Tako tudi opica iz zgodbe vidi zgolj to, da mojster sedi s prekrižanimi nogami in ljudje mu prinašajo dobrrote. Stvar seveda ni tako preprosta. Podobno, ko pojemo mantrе, hkrati pa ne poznamo natančnega pomena in ne vemo zakaj to počnemo, postanemo kakor opica iz zgodbe. Zato je Sai Baba velikokrat poudaril, da bi morali docela obvladati in razumeti globji pomen duhovnega obreda, ki ga izvajamo. Zlasti pa poudarja, da moramo iskati duhovne korenine v svoji kulturi in ne postati »indijci«. Smisel zgodbe je, da ne postanemo kot tista opica. Najpomembnejše je da razvijemo ljubezen, da spoznamo sebe in udejanjamo človeške vrednote. Vse druge obrede za katere se odločimo moramo docela razumeti, da bi le-ti imeli polni učinek. Glede tega je veliko nerazumevanja in prav o tem govori ta zgodba, ki jo je povedal Sai Baba. Sai Baba je velikokrat omenil, da se moramo držati svoje kulture in tradicije. Zato sem ga prosil, da mi to bolj razloži. Tako sem izvedel za zgodbo o mojstru in opici.

Še kakšna misel za zaključek našega pogovora?

TH: Udejanjajte, udejanjajte, udejanjajte vrednote. V Sloveniji nam je bilo zelo lepo in upamo, da se bomo spet srečali.

PRILOGA E

Ustvarjalna vizualizacija za učitelje kot jo podaja dr. Margaret Taplin:

Morda bo v veliko pomoč, če ustvarite navado, da vsako jutro pred pričetkom pouka naredite to kratko vizualizacijo in jo tekom dneva na kratko ponovite, da obnovite vzdušje, ki ga vizualizacija ustvari. Zato je potrebnih le nekaj minut.

Zaprte oči in trikrat globoko vdihnite. Z vsakim izdihom se počutite vedno bolj sproščene. S pozornostjo se preselite v učilnico, kjer boste danes delali. Če boste delali v različnih učilnicah, pojdite z mislimi v vsako izmed njih. Predstavljajte si, da učilnico prebarvate z nečim, kar predstavlja mir. Morda je to prizor iz narave, ali pa le barva, ki predstavlja mir, na primer roza. Hitro a temeljito vsako učilnico v mislih prebarvajte tako, kot vam najbolj ustreza.

Nato se osredotočite na svoje učence. Predstavljate si, da sedijo v učilnici in se s pozornostjo za trenutek ustavite pri njihovih obrazih - za trenutek si dovolite, da vsakega izmed njih vidite kot čudovitega posameznika. Sedaj svojo pozornost usmerite na občutenje čiste, nesebične ljubezni - občutek brezpogojnega dajanja brez pričakovanja povrnitve. Morda si boste slednje lažje predstavljali v simbolni obliki z barvo ali cvetom, ali pa si boste slednje preprosto dovolili občutiti. Morda že imate svojo metodo.

Dovolite temu simbolu miru, da se povečuje, krepi in razbohoti, tako, da zaobjame celo sobo in vsakega posameznika v tej sobi. Ta občutek brezmejnega blaginje naj prežame prav vsakogar. Predstavljajte si sebe kot vir te blaginje in dobrega počutja.

Ko ste pripravljeni, se s pozornostjo povrnite nazaj na mesto kjer se trenutno nahajate in samozavestno nadaljujete dan, vedoč, da ste ustvarili pravilne energetske vzorce za uspešen dan tako za sebe kot vse svoje učence.

PRILOGA F

Delovanje uma

*»Obvladajte svoj um in postanite njegov gospodar!«
- Sathya Sai Baba*

Funkcije uma

»Kadar nam misli begajo, govorimo o umu. Kadar je um zaposlen s procesom razločevanja med tem, kaj je prav in kaj narobe, govorimo o razumu ali intelektu. Kadar igra vlogo shrambe spominov, govorimo o spominu. Kadar se istoveti s fizičnim telesom in verjame, da je posameznik gibalno različnih dejanj, ga imenujemo ego. Čeprav se morda zdi, da je um enoten, ima različne oblike, odvisno od tega, katero vlogo igra.« (Sathya Sai Baba v Sai glasnik; 27:2003)

Um se deli na tri dele: zavestni um, podzavestni um in nadzavestni um.

Zavestni um je tisti del uma, ki se ga vsak posameznik zaveda. Tu razmišljamo. Prav zavestni um je tisti, ki preko čutil sprejme informacijo in se je zaveda. Vlogo čutil je potrebno dobro poznati, v kolikor naj posameznik obvladuje svoj um. **Čutila** imajo vsa živa bitja. So koristno orodje, ki nam omogoča, da vzpostavimo stik z okolico in jo tudi ocenimo. Pomembno vlogo igrajo pri opozarjanju pred nevarnostjo, ki preti našemu fizičnemu telesu. Njihova naloga je, da nas zavarujejo v okolju, kjer se nahajamo. Pomagajo nam, da se okolju prilagodimo in se izognemo morebitnim nevarnostim, ki nas lahko doletijo. Vse dokler smo v vlogi njihovega gospodarja in jih nadzorujemo, so zelo pozorni služabniki. Če jih sprejmemo na ta način, so nam lahko zelo dragoceni. Težave nastanejo, če jim pričnemo slepo slediti in se navežemo na vse na kar se sami vežejo. Ko razmišljamo o tem, kako jih obvladati, moramo najprej ugotoviti, kam so nas zapeljala in brez česa po našem občutku ne bi mogli shajati. Vprašati se moramo, brez česa bi nam bilo najtežje živeti. Odgovori se razlikujejo od posameznika do posameznika, glede na njegov okus. Morali bi opazovati, kako reagiramo na stvari, ki nam jih predstavijo naša čutila, kaj nas privlači in kaj odbija.

To ne pomeni, da bi se morali prikrajšati za vse bistvene stvari, ki so lahko koristne ali pa se ob njih počutimo prijetno. Pri tem gre bolj za pozorno opazovanje z namenom, da se na določene predmete ne navezujemo tako močno, da bi le-ti zavladali nad nami in vplivali na naše obnašanje. Mi sami moramo prevzeti vajeti. Nikomur ali ničemur jih ne smemo predati, saj lahko v nasprotnem primeru postanemo sužnji vsega na kar smo navezani. Prav tako je pomembno da v našem življenju uporabimo sposobnost razločevanja in presodimo katere stvari v našem življenju so koristne ali primerne in katere so plehke in nam škodujejo.

Podzavestni um je sedež našega spomina. Tukaj odlagamo vse podatke in informacije. Kakršnokoli informacijo smo preko čutil sprejeli, karkoli smo pomislili ali naredili, vse je shranjeno v podzavesti. Je shramba naše preteklosti. Kar smo danes, je le posledica podzavestnega dela uma. Vse naše navade in čustva se izoblikujejo v tem predelu uma.

Želje so del podzavestnega uma. Da bi jih obvladovali, jim ne smemo dovoliti, da se pojavijo v zavestnem umu. Kakorkoli že, pa jih ni enostavno kar vse po vrsti izbrisati iz uma; zato jih

moramo zmanjšati in razvijati ljubezen do vsega. **Stanje brez želja je pravzaprav stanje nadzavestnega uma, stanje notranjega zadovoljstva in miru.**

Nadzavestni um je čista zavest. To je del uma, ki vsebuje vso modrost in znanje. To je naša vest. To je Resnica. Je naša prirojena božanska narava, ki je prisotna ne samo v nas, marveč v vseh bitjih in v vsem živem, povsod okoli nas. **To je naše srce**, ki je sedež ljubezni. Ko um izpolni nesebična ljubezen, negativne misli povsem izginejo. Če imamo v srcu nesebično ljubezen, potem smo v harmoniji z vsemi živimi bitji. Srce je torej naš višji jaz, naša božanska narava, izvor vseh vrednot in kreposti. Zato v tem primeru beseda srce ne pomeni telesnega organa, ki skrbi, da kri kroži po telesu in naše telo ohranja pri življenju. Mišljeno je na človekov duh. Če nekoga pokličemo in se ta obrne, ter nas morebiti vpraša: »Mene kličeš?« pri tem običajno s prstom pokaže nase. Pri vseh ljudeh, ne glede na versko, etnično, rasno, pripadnost ali spol, je ta kretnja enaka. Ko človek s prstom pokaže nase, vedno, brez izjeme, pokaže na predel srca, malce bolj desno od sredine prsnega koša. Nikdar ne pokaže na glavo, nogo, roko, vrat...vedno na srce, njegovo bistvo.

Kako se pojavijo misli? Misli se v našem zavestnem delu uma pojavijo kot posledica spodbude naših čutil, pri čemer se spontano prebudijo bodisi želje, bodisi emocije, ki so shranjene v našem podzavestnem umu. Negativne misli se pojavijo zato, ker smo v svoj um sprejeli veliko negativne hrane. Hrana je namreč vse, kar sprejemamo preko petih čutil zaznavanja (vid, sluh, okus, dotik, voh), torej vse kar gledamo, poslušamo, okušamo, vonjamo in česar se dotikamo. Vse to se shranjuje v našo podzavest. Če naša čutila sprejemajo veliko negativnih informacij, se v našem umu pojavijo temu primerne negativne misli. (Spremljanje slabih vsebin na televiziji, radiu, branje nekvalitetne literature, kritiziranje...) Pozitivne misli se pojavijo, če smo v svoj podzavestni um shranili veliko pozitivnih informacij. Na primer: branje navdihujoče literature, poslušanje navdihujoče glasbe, itd. Pri tem se je dobro zavedati naslednjega: če svoj podzavestni um izpolnimo z dobrimi mislimi, se bodo negativne misli samodejno zmanjševale. Zato moramo biti izjemno pozorni, da gledamo, poslušamo in čutimo samo dobro.

Načini obvladovanja nemirnega uma »Um je orodje. Čutila so prav tako orodje, njihov namen pa je vzpostavljati stika z naravo in zbiranje informacij o predmetih. Um je vseobsegajoče orodje. Nad njim je razum. Ta analizira in uredi vtise, ki jih s pomočjo čutil zbere um. Razum je podrejen zavedanju, egu oziroma občutku za »jaz«, ki je osnova vsakega posameznika. Um se mora podrediti razumu, vendar je pri večini ljudi suženj čutil, ki bi v resnici morali biti njegovi služabniki. Zato um vodi človeka v navezanost. Vendar pa je nad umom, nad razumom in nad egom, še Božanska duša, to je naša resničnost, kozmični »jaz« ali Bog.« (Sathya Sai Baba v Sai Glasnik; 2003)

Sathya Sai Baba človeški um imenuje tudi opičji um, saj spominja na opico, ki jo privlači vsaka malenkost in skače z veje na vejo ter se neprestano ozira okoli sebe kaj lahko pograbi. Vendar je um je še veliko hujši, saj je sposoben v tisočinki sekunde odpotovati tisočletja nazaj v zgodovino in že v naslednjem trenutku graditi gradove v oblakih prihodnosti. Polna prisotnost v sedanjem trenutku, ki je edini 'gradbeni material' naše usode, ni njegova močna točka. Namesto, da bi gospodarili umu, um zagospodari nad nami. To se zgodi, če nismo pridobili navade obvladovanja uma in čutil. Način kako to dosežemo je urjenje osredotočenosti. Prav zato je prva metoda »Educareja« tiho sedenje, ki vključuje meditacijo.

Dobra osredotočenost ali koncentracija je potrebna za vsa, še tako majhna opravila. Bolj kot je človek osredotočen, bolj uspešen je lahko pri opravljanju svojega dela. Prvi korak do meditacije je dobra koncentracija iz katere se samodejno razvije naslednja faza, kontemplacija, ki odpre vrata meditaciji. O meditaciji na tem mestu ne bom podrobneje pisala, a ker je del programa »Educare« jo kljub vsemu omenjam, poleg tega je pomembna za boljše razumevanje delovanja uma.

Um je torej po svoji naravi usmerjen navzven, v pojavní svet, v katerega se preko petih čutil neprestano zapleta in navezuje. Človek je v tem primeru le njegovo 'orodje' za zadovoljevanje muhastih želja. Zato ga je potrebno s pravilno koncentracijo (v meditaciji) usmerjati navznoter, k sebi. Hitro lahko ugotovimo, da se um veliko lažje osredotoči na katerokoli nalogo, ki je dovolj oprijemljiva. A ko ga želimo usmeriti vase, smo soočeni z velikim izzivom. Um tega ne prenese. Zato je vztrajna vadba edino kar lahko pomaga pri tej nalogi usmerjanja uma navznoter, k poznavanju naše resnične narave in nas samih. Naj omenim še to, da usmerjanje uma navznoter, k svojemu bistvu, ki je izvor naše radosti, miru in zadovoljstva, ni enako kot neprestano (včasih depresivno) razmišljanje o sebi in svojih težavah. Usmerjanje uma navznoter vključuje tudi opazovanje svojih misli, nagnjenj, čustev...To počnemo kot zunanji, objektivni opazovalec. Ta metoda se imenuje samopoizvedovanje: »Kdo sem jaz? Sem jaz te misli, sem jaz ta čustva, to telo...Ne? Kdo sem jaz? Kdo je tisti, ki si želi jesti čokolado in kdo je tisti, ki vse to opazuje?«

Z razvojem informacijske družbe in avdio vizualnih komunikacij, je naš um še veliko lažje in tudi intenzivneje usmerjen navzven, zato se sodobna družba imenuje tudi »potrošniška družba«. Njena značilnost je umetno spodbujanje želja in potreb. Če uma nismo dobro izurili, lahko postanemo tipični potrošniki, ki kupujejo vse, kar jim pride pred oči in ne razsojajo ali stvar resnično potrebujejo ali ne. Eden izmed znakov obvladovanja uma je tudi sposobnost, da si vedno vzamemo čas za trezno, zdravo razumsko presojo, pa naj gre za nakupovanje ali kakšno drugo, še bolj pomembno odločitev. Presojati je vedno potrebno tako, da z odločitvijo ne škodujemo sebi ali drugim.

Bolj ko ima človek nadzor nad lastnim umom, lažje obvladuje svoje želje, notranje zadovoljstvo ter notranji mir se povečujeta. To je pravzaprav tisto, kar želimo v svoji nevednosti tudi kupiti zunaj (sebe) in vnesti vase. A temelj učenja »Educare« je, da imamo vse po čemer hrepenimo, že v sebi. Slednje je potrebno le obuditi, začutiti in izraziti. Zato je obvladovanje uma eden pomembnih aspektov programa »Educare«. Naj poudarim, da se obvladovanja uma (in želja), nikakor ne sme enačiti s potlačevanjem želja, saj so v slednjem primeru želje še vedno prisotne, le da se začasno umaknejo v nezavedni del uma, od koder se spet pojavijo, ko so za to ustvarjeni določeni pogoji. Sproži jih lahko nek dogodek, beseda, dejanje...karkoli, in nas oddalji od sebe.

Da bi ločevali med enim in drugim ter resnično obvladovali svoj um in želje, je Sathya Sai Baba podal še en program znotraj »Educareja« in to je »Strop nad željami«, ki človeku pomaga stopati po srednji poti med resničnimi potrebami in nepotrebnimi željami.

Program Strop nad željami

*»Z manj prtljage je potovanje udobnejše«
- Sathya Sai Baba*

V življenju je težko udejanjati celo resnico v katero razumsko verjamemo. S tem vam želim povedati, da ni koristno tisto, kar slišite, temveč samo tisto kar v življenju udejanjate. Razvijte odnos nenavezanosti do lastnih potreb in želja. Vsako od njih preučite na osnovi pomembnosti. Ko v stanovanju kopičite stvari, ga s tem zgolj zatamnjujete in na njih se nabira prah. Enako tudi svojega uma ne prenatrpajte z najrazličnejšimi stvarmi. Potujte z malo prtljage. Imejte ravno toliko, kolikor zares potrebujete za življenje in zdravje. Jed mora biti slana ravno toliko, da je okusna; če jo presolite, bo neokusna. Življenje postane zapleteno, če ga obremenite s preveč želja. Omejite svoje želje v okviru lastnih zmožnosti in celo v tem primeru obdržite le tiste, ki vam bodo prinesle trajno srečo. (Sathya Sai Baba v Sai glasnik; 17:2003)

Strop nad željami, ki ga je Sathya Sai Baba zasnoval kot program praktične duhovnosti, posamezniku omogoča udejanjanje usvojenega znanja na področju delovanja uma in čutil. Z njegovo pomočjo lahko človek temeljito omeji potrošnjo oziroma zapravljanje na štirih življenjskih področjih okrog katerih se običajno vrti naše vsakdanje življenje. Ta štiri področja so: denar, hrana, čas in energija, poleg njih opozarja še na področje znanja. Dandanes **na vsakem**

koraku že govora o varovanju okolja, zaradi nevarnosti klimatskih sprememb, ki so odraz in posledica človekovega slabega odnosa do okolja. **in ravnanja z okoljem**. Izobraževanje oziroma, osveščanje o tej problematiki, se sedaj vpeljuje v vse družbene sfere in tudi v javno šolstvo, z namenom ozavestiti posameznika za bolj odgovoren odnos do okolja. To vključuje počasno spreminjanje navad in posameznikovega odnosa do okolja. K temu pripomore spoznavanje, da človek ni ločen od narave. **Da narava ni samoumevna in da je potrebno skrbeti zanjo, v kolikor želimo piti čisto vodo, jesti čisto hrano in dihati čist zrak.**

To problematiko med drugim obravnava tudi program »Strop nad željami«, ki posameznika pripravlja k zavestnemu spremljanju svojih misli, besed in dejanj in s tem svojih navad in razvad ter ga uči, kako naj v svojem življenju zakoraka po najbolj varni in uravnoteženi, srednji poti. Zato je »Strop nad željami« danes, v t.i. družbi obilja na eni strani in globoke revščine na drugi strani, izjemno aktualen v vseh pogledih. Poleg tega je izjemno izjemno enostave, zahteva le človekovo pripravljenost in voljo. Udejanjanje. Kljub temu je mnogim prezahteven, saj zahteva malo besed in veliko dejanj.

»Danes je povsem običajno, da zapravljamo čas za nepomembne in nekoristne stvari, na primer za opravljanje, klepetanje ali za nepomembne aktivnosti. S tem svoje telo žrtvujemo času, namesto, da bi čas postal naš služabnik, oziroma, namesto da bi ga izkoristili za dobre misli in dobra dela. Vsak trenutek dneva bi se morali spraševati: »Kako uporabljam svoj čas? Ali ga uporabljam v dobre ali slabe namene?« Podobno je s hrano. Vprašati bi se morali: 'Ali pojem toliko, kot potrebujem ali mogoče jem preveč? Ali hrano mečem stran?' Tudi pri denarju se vprašajmo: 'Ali ga uporabljam za svoje sebične namene, si z njim povečujem slavo in ugled in zadovoljujem svoj ego in nečimrnost? Ni večje duhovne vadbe od iskanja odgovorov na ta vprašanja.« (Sathya Sai Baba v Sai glasnik 2004:24)

V okviru skupine **mladih** v Društvu za razvoj človeških vrednot Sai Baba, je v okviru dejavnosti mladih v Ljubljani od februarja do decembra 2004, potekala delavnica na temo »Strop nad željami« kjer je bil program teoretično in praktično predstavljen. V nadaljevanju v strnjeni obliki povzemam skupna temeljna spoznanja za učinkovitejše udejanje programa. Podrobnejšo razlago o programu »Strop nad željami«, si lahko preberete v dodani prilogi.

- Pri »Stropu nad željami« ne gre za potlačevanje želja, marveč njihovo obvladovanje.
- Pomembno je biti potrpežljiv s seboj. Razvad se je potrebno lotevati postopoma, korak za korakom in si vzeti toliko časa kolikor je potrebno.
- **DENAR:** Pri zapravljanju denarja je potrebno biti še posebej pozoren na subtilen vpliv reklam in filmov, ki morda narekujejo življenjski stil, ki ga nezavedno prevzamemo. Vse kar počnemo, mora izhajati iz samospoštovanja in ne iz potrebe po tekmovanju in dokazovanju pred drugimi.
- **HRANA:** Kar se tiče hrane je pomembno, da si vzamemo čas za kakovosten obrok in se izogibamo hitro pripravljeni hrani, ki dolgoročno slabo vpliva na naše zdravje, vodi v debelost zaradi praznih kalorij. Poleg tega, zaradi pomanjkanja hranilnih snovi človeku stalno primanjkuje energije in volje. Hrana mora biti kakovostna in skrbno pripravljena. **Hrane ne mečemo stran.** Skuhamo toliko, kolikor zares lahko pojemo. Organizirali smo delavnico o zdravi prehrani in dobili veliko praktičnih nasvetov za pripravo zdravega obroka.
- **ČAS IN ENERGIJA: veliko več stvari bi se dalo opraviti tekom dneva,** če bi zmanjšali preživeti čas pred televizijo ali računalnikom. Ta čas bi lahko namenili kakšnemu koristnejšemu opravilu.
- Čas in energijo jemlje tudi odlašanje, ki ga skoraj vedno spremljajo občutki nesposobnosti in negotovosti, kar človeka še dodatno izčrpljuje. Nasploh so razvade, kot so kronična zaskrbljenost, pretirano govorjenje itd. veliki potrošniki človekove energije. Nujno jih je odpraviti ali vsaj omejiti do najmanjše možne mere.

- O tem, da ugašamo luči, če svetijo v prazno, da omejimo porabo vode pri pomivanju posode, uporabljamo varčevalne programe pri pralnih in pomivalnih strojih, pazimo koliko vode porabimo pri umivanju... načrtujemo svoja potovanja z avtomobilom tako, da opravimo več stvari hkrati in tako prihranimo porabo goriva ter prispevamo k čistejšemu ozračju... da lahko marsikaj opravimo peš ali s kolesom...O tem je tako ali tako tekla beseda in vsi udeleženci so postali še bolj pozorni na svoje ravnanje z naravnimi viri energije.

V treh letih odkar smo temeljito obravnavali program Strop nad željami, so se navade udeležencev delavnice izjemno spremenilo. Prvi korak na poti spreminjanja slabih navad je ozaveščanje. To in še več smo z delavnico tudi dosegli.